

Ernest
Hemingway

KILIMANJARO'NUN
KARLARI



VARLIK YAYINLARI

VARLIK YAYINEVİ

Ankara caddesi, İstanbul

ERNEST HEMINGWAY

KİLİMANJARO'NUN KARLARI

VARLIK BÜYÜK CEP KİTAPLARI : 122

Bu kitabın ilk baskısı Ağustos 1953'te, ikinci baskısı Haziran 1956'da yapılmıştır.

Varlık Yayınları, sayı : 689

İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır.

Temmuz, 1959

KİLİMANJARO'NUN KARLARI

Kilimanjaro 6500 metre yükseklikte, karlı bir dağdır; Afrika'nın en yüksek dağdır, derler. Batı doruğuna yerliler "Ngace Ngay", yani Allah'ın evi adını vermişler. Tepeye yakın bir yerde, kurumuş ve donmuş bir pars iskeleti vardır. Bu kadar yüksek yerde pars ne arıyormuş, kimse akıl erdiremiyor.

Adam: "İşin tuhaf tarafı, hiçbir acı duymuyorum." dedi. "Zaten böyle başlarmış."

"Sahi, hiç acı duymuyor musun?"

"Hiç. Yalnız, kokuya üzülüyorum. Bıkmışındır artık."

"Ne münasebet! Öyle şeyler söyleme."

Adam: "Şunlara bak." dedi. "Görüp de mi geliyorlar böyle, yoksa kokuya mı?"

Altındaki yatak bir mimoza ağacının geniş gölgesine serilmişti. Gözleri, gölge kısmı aşır da vâdinin aydınlığına değince birdenbire kamaştı. O koca kuşlardan üç tanesi gelmiş, hiç utanmadan karşısına oturakonmuştu; havada da daha on, on beş tanesi uçuşuyor, uçuştukça yere çabuk çabuk konup kalkan gölgeler serpiyordu.

Adam: "Kamyonun parçalandığı günden beri buradalar." dedi. "Yalnız, ilk olarak bugün yere konuyorlar. Başlangıçta onların uçuşlarını dikkatle seyrettimdi: Bir gün bir hikâyemde kullanırım belki diye. Şimdi düşünüyorum da tuhafıma gidiyor."

Kadın: "Hikâyeye koyacak başka şey mi bulamadın Allahaşkına." dedi.

Adam: "Laf olsun diye söylüyorum." dedi. "Konuşursam unutuyorum da. Yalnız, seni. sıkılmayım?"

Kadın: "Sıkılmayacağımı sen de biliyorsun ya." dedi. "Yalnız, elimden bir şey gelmiyor diye çok üzülüyorum. Tayyare gelinceye kadar bir şey yapabilseydik bari diyorum."

"Tayyarenin geleceği falan yok."

"N'olur söyle, ne yapayım? Benim yapabileceğim bir şey vardır her halde."

"Yapabileceğin şey bacağımı kesmek. Belki böylece önüne geçebiliriz. Pek sanmıyorum ya, ama belki. Yahut vur beni. Sen iyi nişan alırsın. Ateş etmesini öğrettim ben sana, değil mi?"

"Rica ederim böyle şeyler söyleme. Kitap okuyayım mı?"

"Ne okuyacaksın?"

"Çantada okuyamadığımız ne varsa."

Adam: "Dinleyecek halim yok." dedi. "Konuşmak daha kolayıma geliyor. Gel kavga edelim, vakit geçer."

"Ben kavga etmem. Kavga etmek istemem. Bir daha hiç kavga etmeyelim. Ne kadar kızarsak kızalım, gene kavga etmeyelim. Bugün belki kamyonlar gelirler. Belki tayyare de gelir."

Adam: "Yerimden kıpırdamaya hiç niyetim yok benim." dedi. "Sen rahat edesin diye belki giderim ama, kendime kalsa hiç kıpırdamam."

"Korkarsın da ondan."

"Ağzını bozmasan da şöyle rahat rahat ölsem olmaz mı? Beni paylayacak ne var!"

"Ölecek falan değilsin."

"Daha şimdiden ölüyorum, ayol! İnanmazsan şu mendeburlara sor."

O koca koca pis kuşların gelip kondukları yere baktı. Dazlak kafalarını tüylerinin içine çekmişler, öyle, oturuyorlardı. Bir dördüncüsü de havadan süzülüp indi, çabuk çabuk koştu, sonra ağır ağır, paytak paytak, öbürlerine doğru gitti.

"Nerede insan varsa oraya gelirler bunlar. Başka zaman olsa farkına varmazdık bile. Sen gayreti elden bırakmadıkça ölmezsin."

"Bunu da nerede okudun? Sen delisin vallahi."

"Beğenmedinse sen başka hikmet yumurtla."

"Tabii" dedi adam, "benim işim buydu zaten."

Sonra yattı, bir müddet hiç kıpırdamadan öyle kaldı. Gözlerini vâdiden tüten sıcağa dikmiş, korunun eteğine doğru bakıyordu. Sarı. zemin üzerinde ufacık ufacık beyaz şekiller halinde görünen bir iki asker vardı; tâ ilerde de, korunun yeşilliği üzerinde beyaz beyaz görünen bir zebra sürüsü gördü. Ulu ağaçlar altında, arkasını yamaca vermiş, güzel bir mola yeri vardı burası; iyi suyu vardı. Yakında bir de suyu hemen hemen çekilmiş bir bataklık vardı ki, orada sabahları sürü sürü çulluklar uçuşuyordu.

Kadın: "Gel biraz kitap okuyayım sana, ha?" diye sordu. Yatağın yanındaki yelkenbezi sandalyeye oturmuştu. "Biraz rüzgâr çıktı."

"Hayır, teşekkür ederim."

"Belki kamyon da gelir."

"Kamyona falan metelik verdiğim yok benim."

"Ben veriyorum."

"Benim metelik vermediğim daha nice şeyler var ki sen pek umursarsın zaten."

"Yo pek o kadar şey yok, Harry."

"Biraz bir Şey iŐsek mi, ne dersin?"

"İÇki sana yasak. Kitapta öyle yazıyor. HiÇ iÇki iŐmeyecekmiŐsin."

Adam: "Molo!" diye seslendi.

"Buyur bey."

"Viski-soda getir bana."

"Peki, bey."

Kadın: "İyi etmiyorsun." dedi. "Gayreti elden bırakma dediğim zaman bunu kastediyorum işte. Kitapta yazıyor, iÇki zarar sana. Ben de biliyorum ki zarar."

Adam: "Hayır," dedi, "faydası vardır bana."

İŞinden de: "Tamam" diyordu. "İŞim tamam benim. İÇeyim mi, iŐmeyeyim mi diye düşünecek hale geldim."

Sağ bacağında kangren başladığından beri artık acı far lan duymaz olmuştu, acıyla beraber korku da kalmamıştı, Şimdi büyük bir yorgunluktan başka bir Şey duymuyordu; bir de "İŞim tamam benim" diye düşündükçe öfkeleniyordu. Bundan sonra ne olacağını öyle pek merak ettiği yoktu. Yıllardan beri kafasının işini kemirirdi ama, Şimdi zerre kadar kıymeti kalmamıştı. Ne tuhaf Şeydi: İnsan artık bıktı mı, ölüm bile kolaylaşıyordu.

"Bir gün olur daha iyi yazarım." diye sonraya bıraktığı bir çok Şeyler vardı, artık onları da yazamayacaktı, demek. Ee, vaktiyle yazmaya baksaydı o da, ne vardı sonraya bırakacak. Belki zaten nasıl olsa yazamayacaktı da hep böyle "sonra yazarım, sonra yazarım" diye kendini avutmuştu. Kim bilir, belki. Artık bunu da öğrenemeyecekti.

Kadın: "Keşke gelmeseydik." dedi. Bardak elinde dudağını ısıra ısıra adama bakıyordu. "Paris'te olsaydık böyle Şey gelmezdi başına. Sen "Paris'i pek severim" derdin; keşke hep orada kalsaydık, yahut başka yere gitseydik. Nereye olsa gelirdim ben. Dedim sana, "sen nereye gitsen gelirim" diye. Canın av istiyorsa Macaristan'a giderdik, rahat rahat avlanırdık."

Adam: "Senin o paran olmaz olsun." dedi.

Kadın: "Haksızlık ediyorsun" dedi. "Bilirsin ki benim param hep senin parandı. Ben her Şeyden vazgeŐtim, sen nereye gitmek istiyorsan beraber geldim, ne istedinse onu yaptım. Fakat keşke buraya gelmeseydik."

"Hani geldiğimize memnundun?"

"Sen iyiyken memnundum. Ama Şimdi buz gibi soğudum. Buldu buldu da senin bacağına buldu. Ne yaptık ki başımıza geldi bu?"

"Ben ne yapmam lâzımdı biliyorum: İlk kaşındığım zaman tentürdiyot sürecektim, sürmedim. Sonra da baktım iltihap falan yok, aldırmadım. Nihayet iş sarpa sarınca da, öteki antiseptikler bitmişti, zayıf bir asit karbonik mahlûlu kullandık, ihtimal ondan ince kan damarları felce uğradı, kangren oldu." Kadına baktı: "Başka ne yapmış olabiliriz ki?"

"Onu demek istemedim."

"Acemi bir şoför tutacağımıza usta bir şoför tutsaydık, ikide bir benzine bakardı da kamyon böyle benzinsiz kalmazdı."

"Dediğim o da değil."

"Seninkilerden ayrılmasaydım, Old Westburg Saratoga, Palm Beach gibi senin o bayıldığın yerlerdeki insanları bırakıp bana gelmeseydin..."

"Seni seviyordum ben, biliyorsun. Gene de seviyorum. Daima seveceğim. Sen beni sevmiyor musun?"

Adam: "Hayır" dedi. "Zannetmem. Şimdiye kadar da sevmedim."

"Neler söylüyorsun, Harry? Aklın başında değil."

"Aklım yok ki başımdan gitsin."

Kadın: "İçme şunu" dedi. "N'olur, içme, yavrum. Ne yapabilirsek yapmamız lâzım,"

Adam: "Sen yap" dedi. "Ben bıktım artık."

Şimdi o kafasında Karaağaçta bir istasyon görüyordu; kendisi de, yanında dengi, ayakta duruyordu. Bozgundan sonra, Trakya'dan ayrılıyordu. Uzaktan, Simplon ekspresinin karanlığı yaran ışıkları görünmüştü.

"Sonra yazarım" diye bıraktığı şeylerden biri buydu:

Bir sabah, kahvaltıda, pencereden dışarı bakıyor, Bulgaristan dağları kar içinde. Nansen'in kâtibesi ihtiyara: "Kar mı bu?" diye soruyor. İhtiyar bakıyor: "Hayır, kar değil," diyor. "Daha kar yağmaz." Kâtime de öteki kızlara: "Gördünüz mü," diyor, "kar değilmiş." Onlar da: "Kar değilmiş yanılmışız." diyorlar ama, bal gibi kardı ve bizimki mübadeleye tâbi tutulanları sevkederken onları hep bu karların içine içine sürmüştü.

Gauertal'da buldukları yıl bütün Noel haftası yağın da kardı. O yıl oduncunun evinde kalmışlardı. Odanın belki yarısını kaplayan kocaman bir dörtlü çini soba vardı, içi gürgen yaprağı ile doldurulmuş şiltelerin üzerinde yatarlardı. Bir gün, ayakları kar içinde bir asker kaçağı gelmişti. "Polis arkamda." diyordu. Ona yün çorap verdiler, o gittikten sonra, gelen jandarmaları da, kardaki izler kapanıncaya kadar, lâkırdıya tuttular.

Schrunk'da Noel günü karlar öyle pırıl pırıl yanıyordu ki, şaraphanede oturmuş, kiliseden çıkanları seyrederken insanın gözleri kamaşıyordu. Gene orada, çamlık dik yamaçların eteğindeki ırmağın yanı

sıra, kızaklardan düzleşmiş, sidik sarısı yoldan, kayakları omuzlarında, geçmişlerdi. Madlener Hanının yukarısındaki buzuldan aşağı kendilerini koyuvermişlerdi. Karlar yeni soğuyan kurabiye gibi yumuşak, un gibi hafifti. Kuş gibi aşağı doğru uçarken kendi hızından çıkan hafif sesi hâlâ hatırlıyordu.

Sonra tipi çıkmış, Madlener Hanında tam bir hafta kapalı kalmışlardı. Lâmba ışığında, duman içinde, iskambil oynamışlardı. Herr Lenfin her kaybedişinde, ortaya konulan para yükseltiliyordu. En nihayet hiçbir şeyi kalmadı: Kayak mektebinin parası, o mevsim elde ettiği kâr, sonra da sermayesi, hepsi gitti, İşleri hep kumardı: Kar yağmayınca kumar oynarlardı; fazla kar yağınca gene kumar oynarlardı. Kumarda kaybettiği zamanları düşündü. Ama, bunlara dair bir tek satır yazmamıştı. Yazmadığı sade bunlar mı, daha çok: Gene soğuk, ayaz bir Noel günü. Ovanın öbür ucundaki dağlar görünüyordu. İzinli giden Avusturyalı subayların trenini bombardıman etmek üzere Gardner bu ovadan geçmiş, hepsi çil yavrusu gibi dağılıp kaçmaya başlayınca da, mitralyöze tutmuştu. Sonra, yemekte, olup bitenleri uzun uzun anlatmıştı. Sessiz sessiz dinlemişler, sonra biri: "Seni kanlı katil kerata seni!" demişti.

Sonradan beraber kayak kaydıkları da aynı Avusturyalılarıydı. Hayır, değildi. Meselâ o yıl hep beraber kayak kaydığı Hans harp esnasında Kaiser-Jgers'deymiş. Bıçkılanenin yukarısındaki küçük vadide tavşan avına çıktıkları vakit Pasubio muharebesinden, Partica'ya, Asalone'ye yapılan akınlardan bahsetmişlerdi ve o bunlara dair bir kelime yazmamıştı. Monte Corno'ya, Siete Commum'a, Arsiedo'ya dair do hiçbir şey yazmamıştı.

Voralberg'de, Ariberg'de kaç kış geçirmişti? "Dört" dedi ve hediye almaya yürüye yürüye Bludenz'e indikleri günü hatırladı: Bir adam tilki satıyor ve ille "alın" diye ısrar ediyordu. Ya üzeri kabuk bağlayan karların üstüne, un gibi ince ince, karın serpilişi! Dik yamacın başladığı yere doğru son bir hamleyle inerken "Hayda!" diye haykırış. Sonra diklemesine inip, bahçeyi üç defada dönerek, hendeğin üzerinden, hanın arkasındaki buzlu yola fırlayıp. Sonra bağları çözersiniz, kayakları ayağınızdan fırlatır atarsınız, alıp hanın tahta duvarlarına dayarsınız. Pencereden lâmbanın ışığı gelir; içeride, taze şarap kokan o dumanlı sıcak odada oturmuşlar akordeon çalmaktadırlar.

Şimdi, Afrika'da, yanbaşındaki yelkenbezi sandalyede oturan kadına:

"Biz Paris'te nerede kaldık?" diye sordu.

"Crillon'da, biliyorsun."

"Niye bilecekmişim?"

"Paris'e gittiğimiz zaman hep orada kalırız çünkü."

"Hayır. Her zaman orada kalmayız."

"Bir de St. Germain'deki Pavillon Henri-Quatre'da kalırdık. Ama sen "orasını daha çok seviyorum" derdin."

Harry: "Sevgi bir gübre yığındır" dedi. "Ben de üzerine çıkıp öten horoz."

Kadın: "Gitmeye karar verdin, onu anladık" dedi. "Fakat arkanda bırakacaklarının hepsini mahvetmek şart mı? Yani her şeyi de beraber alıp götürmen mi lâzım demek istiyorum. Atını, karını öldürmesen, eğerini, zırhını yakmasan olmaz mı?"

"Olmaz. Senin parandı benim zırhım. Bütün kuvvetim, ve kudretim."

"Bırak şimdi bunları."

"Peki, bırakıyorum. Seni üzmem istemem."

"Geç kaldın."

"Peki, öyleyse üzmeye devam edeyim. Daha zevkli olur. Eskiden beri, sana yapmaktan en fazla zevk aldığım şey buydu, ama, şimdi yapamıyorum."

"Yo, yalan söylüyorsun. Daha başka şeylerden de zevk alırdın ve sen ne istersen hepsim yapardım ben."

"Of! Bırak Allah aşkına şu övünmeyi!"

Sonra, baktı ki, kadın ağlıyor: "Bak" dedi, "beğendin mi yaptığım? Nereden söyledim ben de! İnsan yaşamaya gayret ettikçe başkasını öldürmek zorunda kalır zaten, bence. Başlangıçta gayet rabıtalı konuşuyordum. Kavga çıkarmak aklımdan bile geçmiyordu. Sonra aklım başımdan gitti, başladım seni iğnelemeye. Sen benim dediğime bakma, yavrum. Ben seni seviyorum. Ömrümde kimseyi sevmedim seni sevdiğim kadar."

Bu yalanı o artık peynir-ekmek haline getirmişti.

Kadın: "Sen bana karşı pek şeker davranıyorsun." dedi.

Adam: "Seni kaltak seni" dedi. "Seni paralı kaltak. Gördün mü bak şiiri? İçim şiir dolu şimdi. Ama ne şiir! Pis bir şiir."

"Sus, Harry. Niye böyle aksileşiyorsun?"

Adam: "Arkamda bir şey bırakmak istemiyorum da ondan" dedi. "Arkamda bir şey bırakmak hoşuma gitmez."

*

Akşam olmuştu artık, adamın da uykusu gelmişti. Güneş tepenin ardında kaybolmuş, bütün ovayı bir gölge kaplamıştı. Ufak ufak hayvanlar, yem aramaya, tâ çadırın yanına kadar geliyorlardı. Başlan çabuk çabuk inip kalkıyor, kuyrukları sağa, sola oynuyordu. Adam onları, seyrediyordu. Kuşlar artık yerde beklemiyorlardı. Hepsi, top halinde, bir ağaca tünemişlerdi. Şimdi eskisinden de çoktular. Uşak, yatağın ayak ucunda oturuyordu. "Hanımlar ava gitti" dedi. "Bey bir şey emrediyorlar mı?"

"Hiçbir şey istemiyorum."

Kadın bir lokma et parçası aramaya gitmişti. Harry'nin de av seyretmeyi ne kadar sevdiğini bildiği için uzaklara, onun görebildiği ova parçasının huzurunu bozmamak için çok daha ötelere yollanmıştı.

Adam, kendi kendine: "Böyle şeyleri pek düşünür" dedi. "Bilmediği de yoktur; ya okumuştur, ya işitmiştir."

Kadının kabahati yoktu: Harry onunla yaşamaya başladığı zaman çoktan cevherini kaybetmişti. Bir kadın ne bilsin karşısındaki erkek yalan mı söylüyor, doğru mu söylüyor! Sırf lâf olsun diye konuştuğunu nereden anlasın? Harry böyle ulu orta konuşmayı âdet edindikten sonra da baktı, kadınların indinde yalan doğrudan daha fazla makbule geçiyor.

Yalan söylemesi de, daha ziyade, söyleyecek doğru bir şey bulamadığındandı. Yaşayacağını yaşamış, her şeyden hevesini almıştı, şimdi başka başka insanlardan ve daha paralı olarak, yeniden yaşamaya, eskiden bulunduğu yerlerin de, yeni gördüğü yerlerin de zevkini çıkarmaya başlamıştı. hiçbir şey düşünmezsin, ne güzel şeydir o! Çok kişi, düşünmeyi bıraktılar mı, çöküverirler: ama, senin için sağlam, çökmezsin. "Artık yapamıyorum." diye, eskiden yaptığın şeylere metelik vermiyormuş gibi bir tavır takınırsın ama içinden gene, "şu adamlara dair bir şey yazacağım muhakkak, şu zenginlere dair; ben hakikaten onlardan değilim, onların diyarına gelmiş bir casusum; bir gün kalkar giderim, gördüklerimi yazarım; bir kere de böyle şeyleri bilen birisi yazsın." der durursun.

Böyle deyip durmuştu ama, bir türlü eli kâğıda varmamıştı. Yazmaya yazmaya, rahata alışa alışa, o nefret ettiği insanlar gibi yaşaya yaşaya kafası durmuş, çalışma isteği körleşmiş, nihayet hiç çalışmaz olmuştu. Artık çalışmıyordu ya, gördüğü görüştüğü insanlara daha rahat rahat bakabiliyordu.

İyi günlerinde en fazla Afrika'da kendini mesut hissetmişti; onun için yeniden yazı yazmaya karar verince, kalkmış buraya gelmişti. Bu yolculukta rahat etmeyi hiç düşünmemişlerdi ama, öyle işin lüksüne falan da kaçmamışlardı. Adam, "böyle olursa eski kıvamımı bulurum," diye düşünmüştü çünkü. Hani pehlivanlar dağa çıkarlar da bir yandan idman yaparlarken, bir yandan da vücutlarındaki yağları yakarlar ya, o da ruhunu bürüyen yağları eritmek istiyordu.

Kadının da hoşuna gitmişti bu iş. "Hoşuma gidiyor." diyordu. Heyecanlı, değişik bir şey olsun da ne olursa olsun, yeni yeni çehreler, yeni yeni şeyler göreceği bir yere gitsin de nereye giderse gitsin, hoşuna giderdi zaten. Adama da çalışma isteğini yeniden elde etmiş gibi gelmişti.

Şimdi şayet kurtuluş yoksa -ki biliyordu, kurtuluş yoktu- yılanın, beli kırılınca dönüp kendi kendini sokması gibi, gerilere bakmakta mâna yoktu. Kabahat bu kadında değildi. O olmasa başka bir kadınla gelecekti. Mademki bir yalan peşinde yaşamıştı, gene bir yalan peşinde pekâlâ ölebilirdi.

Tepenin ardında bir silâh sesi işitti.

Tüfek atmada ustaydı doğrusu şu iyi kalbli zengin kahpe karı; ona çok iyi bakan, ama kabiliyetini de mahveden kadın. Yo, ne münasebet! Kendi kabiliyetini kendisi mahvetmişti. Bu kadar iyi bakıyor diye şimdi hiç yoktan ona kabahat bulmakta mâna var mıydı ya. Kullanmaya kullanmaya, kendisine ve inandığı şeylere hainlik ede ede, içip içip görüşünün keskinliğini körlete körlete, hülâsa tembelliği, miskinliği yüzünden, züppeliği, kendini beğenmişliği yüzünden, kabiliyetini zorla mahvetmişti.

"Kabiliyetim" dediği şey de neydi sanki? Köhne kitapların fihristi mi? Neydi onun kabiliyeti? Evet kabiliyet vardı onda, ama, kullanıp işleteceğine hep rehine koyup para almıştı. "Kabiliyetim" dediği şey yaptığı değil, yapabileceği şeylerdi. Hayatını da yazı kalemiyle, veya kurşun kalemle kazanacağı yerde başka şeylerle kazanmaya bakmıştı.

Sonra, tuhaf değil mi, yeni bir kadına âşık oldu mu, bu kadın muhakkak ondan öncekinden daha zengin çıkıyordu. Fakat tuhaf bir şey daha vardı: Bu kadın, çok zengindi, sevdiği kadınların en zenginiydi. Vaktiyle kocası varmış, çocukları varmış; sonra birçok erkekle düşüp kalkmış, fakat hiçbirinden memnun kalmamış; kendisini muharrir diye, erkek diye, arkadaş diye, insanın göğsünü kabartan bir mal diye çok sevmişti. Başlangıçta o da sevmişti ama, şimdi sevmiyordu, fakat sevmediği, yalancıkıktan, sever gibi görüldüğü şu günlerde onun parasına karşılık sahiden sevdiği zamanlardakinden fazla bir şey verebiliyordu. İşte bu tuhaftı.

"Ne yapıyorsak hepimize ona göre kıymet biçmeli" diyordu. "Paranı neyle kazanıyorsan kabiliyetin orada demektir."

Meselâ o bütün ömrünce, türlü biçimlerde, canlılık satmıştı. Sonra, işin içine sevgi falan girmeyince, insan paraya daha çok değer veriyordu. Bunu en sonunda keşfetmişti ama, yazmayacaktı. Hayır, bunu da dünyada yazmayacaktı. Halbuki ne yazılacak şeydi!

Kadın görüldü. Açıklık yerden çadıra doğru geliyordu. Ayağında külot pantolon vardı, elinde de tüfek.

Sırığa bir yaban koçu geçirmiş, iki çocuk da arkasından geliyordu.

"Hâlâ güzel kadın" diye düşündü. Ne de hoş vücudu vardı! Pek o kadar ahım şahım bir şey değildi ama, bir kere, müthiş okumuş kadındı; ata binmekten, silâh atmaktan da hoşlanıyordu; hele içkiden yana diyecek yoktu. Daha oldukça genç denecek yaşta kocası ölmüş, o da kendini çocuklarına vermişti. Çocuklar kendilerini kurtarmışlardı, annelerine muhtaç değillerdi; onun için, annelerinin böyle üzerlerine düşmesi onları sıkıyordu.

Kadının onlardan başka atları, kitapları ve içkisi vardı. Akşamları yemekten önce kitap okumak âdetiydi, okurken de viski-soda içerdi. Sofrada oturduğu vakit hayli kafayı tütsülemiş olurdu, yemekte de bir şişe şarap içti mi artık hemen uyuyacak hale gelirdi.

Bu, kendine erkeklerden dost edinmeye başlamadan önce. Erkeklerle düşüp kalkmaya başladıktan sonra pek o kadar içmez olmuştu, çünkü artık uyumak için içmeye ihtiyaç duymuyordu. Fakat dostları da onu pek açmıyordu. Kocası, yanında, insanın hiç canı sıkılmayan bir adamdı, halbuki bu adamların yanında derhal canı sıkılıyordu.

Sonra, çocuklarından biri tayyare kazasında ölmüştü. Bunun üzerine erkekleri de istemez olmuştu; içki de para etmiyordu. Kendine başka bir hayat arıyordu, Derken, tek başına yaşamaktan korkmaya başladı. Fakat saygı duyabileceği birini istiyordu.

Bu adamla olan macerası pek basit bir şekilde başlamıştı. Yazdıkları hoşuna gidiyordu, sürdüğü hayata eskiden beri pek imrenirdi. "Keyfinin istediği gibi yaşıyor" derdi.

Onu adım adım elde ettiği, en sonunda ona âşık oluverişi hep hesaplı bir işin neticeleriydi. Böylece, kadın kendine yeni bir hayat bulmuş, adam da eski hayatından ne kaldıysa onu elden çıkarmıştı.

Neden böyle yapmıştı: Kendi güvenliği için, kendi rahatlığı için; bunu inkâr edemezdi ya. Öyle değil de niçin? Bilmiyordu.

Kadın onun bir dediğini iki etmiyor, parayı esirgemiyordu. Sonra, çok da hoş bir kadındı. Ha başkasıyla yaşamış, ha bu kadınla; hem bu başkasından daha iyiydi, çünkü zengindi, cana yakındı, anlayışlıydı ve hiç kavga etmezdi.

İşte şimdi, kadının kendine yeniden kurduğu bu hayat hiç yoktan sona eriyordu. Sebep de şu: İki hafta önce, bir manda sürüsüne rastlamışlardı. Mandalar, başlarını yukarı dikip durmuşlar, gözlerini sağa, sola oynatıyorlar, burun deliklerini açıp kapayarak havayı kokluyorlardı; kulakları da tetikteydi, bir ses duyar duymaz çalıkların arasına dalıvereceklerdi.

Mandaların resmini çekmek için o yana giderlerken adamın dizine diken batmıştı. Hemen tentürdiyot sürüverseydi bir şey olmazdı ama, sürmemişti. Üstelik, o resim alıncaya kadar mandalar çoktan kaçmışlardı.

Kadın yanına gelmişti. Adam yataktan başını çevirip ona doğru baktı:

"Merhaba," dedi.

Kadın: "Bir koç vurdum." dedi. "Sana güzel bir çorba olur. Çocuklara da söylerim, bizim oğlanla beraber patates soyarlar. Sen nasılsın?"

"Çok daha iyiyim."

"Gördün mü bak! İyi olacağını biliyordum ben zaten. Ben gittiğimde sen uyuyordun."

"İyi uyudum. Çok uzağa gittin mi?"

"Yo. Tepenin arkasına kadar şöyle bir dolandım. Fakat koçu iyi vurdum ha!"

"Sen iyi nişan alırsın zaten."

"Silâh atmak hoşuma gidiyor. Afrika çok hoşuma gidiyor. Sahi söylüyorum. Hele sen bir iyi olsan keyfime diyecek yok. Senle beraber ava çıktığımız zamanlar benim için ne büyük zevkti bilmezsin. Buradan pek hoşlandım ben."

"Ben de.

"Ah bilsen seni öyle iyi olmuş gördükçe ne kadar seviniyorum, yavrurum! Seni kötü gördükçe dayanamıyorum. Bir daha bana öyle şeyler söylemeyeceksin, değil mi? Söz ver bakayım."

Adam: "Söz veremem," dedi. "Ne dediğimi bilmiyorum çünkü."

"Beni mahvetmesen olmaz mı? Seni seven ve her dediğini yapmak isteyen, yaşını başını almış bir kadını ben. Zaten birkaç kere mahvoldum, bir de sen mahvetmesen beni olmaz mı?"

Adam: "Ben seni yatakta mahvetmek isterdim," dedi.

"Evet. O güzel bir mahvoluş. Biz o biçim mahvoluş için yaratılmışız. Tayyare yarın geliyor."

"Ne biliyorsun?"

"Biliyorum. Muhakkak gelir. Çocuklar ateş için odunu, otu falan hep hazırlamışlar. Ben bugün de inip baktım. Tayyare için incek yer de var, her iki başta odunlar da hazır."

"Peki, yarın geleceğini nereden biliyorsun?"

"Biliyorum. Şimdiye kadar gelmesi lâzımdı çünkü. Sonra, şehre gittik mi, ayağını iyi ederler, biz de birbirimizi iyi şekilde mahvederiz, böyle pis sözlerle değil."

"Bir şey içelim mi? Güneş batmak üzere."

"İçmesen olmaz mı?"

"Ben bir kadeh içeceğim."

Kadın: "Birer kadeh içeriz," dedi, sonra seslendi: "Molo, letti dui viski-soda!"

Adam: "Sen ayaklarına çizmelerini giysen iyi edersin. Sivrisinekler çıkar şimdi neredeyse." dedi.

Hava, kararırken hâlâ içiyorlardı. Karanlık adamakıllı basıp da nişan almak imkânsız hale gelince bir sırtlan görüldü. Boş sahadan tepeye doğru gidiyordu.

Adam: "Şu mendebur hayvan her gece buradan geçiyor" dedi. "İki haftadır her gece."

"Geceleri duyduğumuz da onun uluması. Beni rahatsız ettiği falan yok ama, ne de olsa pis bir hayvan."

Çocuklar ateş yakmışlardı, ateşin ışığı çadırların üzerine vuruyordu. Adamın, hep bir yanına yatmaktan duyduğu rahatsızlık bir tarafa, başka hiçbir ağrısı, sancısı yoktu. Şimdi bu vaziyette içki içerken, kendisini bıraktığı o hoş teslimiyet halinin zevkini tekrar duymaya başladı. İçinden: "Bu kadın bana karşı çok iyi davranıyor doğrusu." diyordu. "Çok iyi ve hakikaten bulunmaz bir kadın. Bugün çok fena hareket ettim, kalbini kırdım."

O anda, ölmek üzere bulunduğu aklına geldi.

Baştan aşağı bir ürperme geçirdi. Su içinde kalmanın, rüzgârla karşılaşmanın verdiği ürperme gibi bir şey değildi bu. Birdenbire korkunç bir boşluğa düşmüş gibiydi ve, işin tuhafı, bu uçurumun kenarından sırtlan da hafifçe süzülüyordu.

Kadın: "Ne var, Harry?" diye sordu.

Adam: "Hiç," dedi. "Sen öbür tarafta otursan daha iyi olur. Rüzgâra karşı."

"Sargıyı değiştirdi mi Molo?"

"Değiştirdi. Şimdi asitborik banyosu yapıyorum."

"Nasıl hissediyorsun kendini?"

"Biraz başım dönüyor."

Kadın: "Ben gideyim yıkanayım," dedi. "Şimdi gelirim. Beraber yemek yeriz, sonra yatağı içeri alırız."

Adam içinden: "Kavgayı uzatmadığımız iyi oldu." diyordu.

Bu kadınla zaten pek fazla kavga etmemişti. Halbuki sevdiği öteki kadınlarla o kadar çok kavga ederdi ki, nihayet, kavga ede ede, aralarında ne varsa hepsi mahvolup giderdi. Çok sevmiş, çok şey istemiş, en sonunda, hepsini harcayıp tüketmişti.

İstanbul'daki günlerini hatırladı. Paris'te, sevdiği kadınla kavga etmiş, başını alıp yola çıkmıştı. Bir müddet vaktini boşu boşuna geçirmiş, sonra yalnızlıktan kurtulamayacağını, ne yapsa kendisini büsbütün yalnız hissettiğini görünce tutmuş, ondan öncekine, yani kendisini bırakıp giden bir kadına mektup yazmıştı. Bu mektubunda, ne yaptıysa yalnızlıktan bir türlü kurtulamadığını yazıyor ve anlatıyordu:

Bir gün Paris'te Regence'ın önünde gördüğü bir kadını ona benzetmiş, bayılacak gibi olmuş, içinin eridiğini duymuştu. Kaç kere onu andıran bir kadının peşine düşmüş, Boulevard'ın bir başından öbür başına kadar gitmişti. Bir yandan da, "ya o değilse, ya bu umudu da kaybedersem?" diye korkuyordu. Bir kadınla beraber kaldı mı, ötekini daha, biraz daha göreceği geliyordu.

Bütün bunları anlattı ve en sonunda: "Yaptığının bence ehemmiyeti yok, zira anlıyorum ki, seni unutamayacağım." diye bitirdi.

Mektubu kulüpte ayık kafa ile yazmıştı. New York'a gitmek üzere postaya verdi. "Bana Paris'teki adresime yaz." diye de ilâve etmişti. Orası daha emin bir yere gibi geliyordu ona.

O gece, sevdiğini daha fazla göreceği gelmişti, içinde bir boşluk, bir ezildik duyuyordu. Yürüye yürüye Taksimi geçti, yolda bir kız buldu, aldı yemeğe götürdü. Sonra beraber dansa gittiler. Kız çok kötü dans ediyordu. Onu bıraktı, ateşli bir Ermeni yosması buldu. Kadın karnını ona öyle sürüyordu ki âdeta yakıyordu.

Bu kadını, rütbesi kendisinininkinden daha aşağı bir İngiliz topçusunun elinden, kavga sonunda almıştı. Topçu: "Gel dışarıya da göstereyim ben sana!" dedi. Karanlıkta, kaldırım taşlarının üzerinde dövüştüler. İngilizin çene kemiğine iki kere birer müthiş yumruk indirdi. Topçu da öne onun böğrüne vurdu, sonra gözünün yanına. O zaman bizimki sol yumruğuyla bir daha indi. Topçu bu sefer üzerine atıldı, ceketinden yakaladı, bir çekişte kolunu yırttı kopardı, o da arka arkaya topçunun kulak tozuna iki yumruk yerleştirdi, sonra sağ yumruğunu bir salladı, herifi yere yuvarladı. Adam tepe

taklak düşerken o da kızı aldı, kaçmaya başladı -inzibatlar geliyordu zira.

Taksiye atladılar. Boğaziçi'ne, Rumelihisarı'na gittiler, civarda dolaştılar. Sonra gecenin ayazında döndüler, gidip yattılar.

Kadın görünüşte geçkin bir şeye benziyordu ama, pürüzsüz, gül pembe, şurup gibi bir cildi vardı: karnı düzgün, göğüsleri iri iriydi.

"Gün ışığında gözüme çirkin görünür" korkusu ile, geceyarısı kadını bırakıp Perapalas'a döndü. Hali de pek ömürdü: Bir gözü simsiyah kesilmişti, kolu kopuk ceketini de koltuğunun altına almıştı.

O gece Anadolu'ya hareket etti. Hatırlıyordu: Bu yolculuk esnasında, bir gün sabahtan akşama kadar, beygirle haşhaş tarlalarından geçmişti. Ne tuhaf bir his veriyordu bu insana! Sonra, ortada mesafe diye bir şey kalmamıştı.

Nihayet, Kral Konstantin'in yeni gelen subaylarıyla beraber hücumla geçmişlerdi. Hiçbir şey bilmiyorlardı bunlar. Topçular kendi kıt'alarını topa tutmuşlardı, müşahit olarak bulunan İngiliz de çocuk gibi ağlamıştı.

İlk defa o gün gördü: Ölülerin arkasında eteklik, ayaklarında da uçları kıvrık, tepesi ponponlu çarıklar vardı.

Türkler durmadan ve akın akın geliyorlardı. Eteklikli adamlar kaçıyorlar, subaylar önce onlara ateş ediyorlar, sonra kendileri de kaçıyorlardı.

Bizimki de, o İngiliz müşahidi de kaçmışlar, kaçmışlar, nihayet koşmaktan ciğerlerine sancı gelmişti. Ağzına madenî para almış gibiydi. Kayaların dibinde durdular. Türkler hâlâ akın akın geliyorlardı.

Ondan sonra, aklına gelmeyecek şeyler görmüştü; hele daha sonra gördükleri ondan da beterdi. Onun için, bir dahaki sefer Paris'e gittiği zaman bunların hiç lâfını etmedi, başkasının da buları açmasına tahammül edemiyordu.

Bir gün Paris'te, bir gazinonun önünden geçiyordu, baktı o Amerikan şairi, önünde dizi dizi tabaklar, o patates süratiyle, oturmuş, Tristan Tzara denen Rumanyalı ile, Dada cereyanından bahsediyordu. Tristan Tzara dedikleri adamın gözünden tek gözlük, başından da ağrı hiç eksik olmazdı.

Paris'te, karısı ile beraber, eski evinde yaşamaya başlamıştı. Kavga faslı, çılgınlık faslı bitmişti, karısını gene eskisi gibi seviyordu ve tekrar evine barkına kavuştuğu için memnundu.

Yazıhanesine gelen mektupları evine gönderiyorlardı. Amerika'ya yazdığı mektubun cevabı da bir sabah tepsinin içinde geldi.

Zarfin üzerindeki elyazısını görür görmez başından aşağı soğuk sular iner gibi oldu. Mektubu başka bir mektubun altına gizlemek istedi.

Fakat karısı görmüştü.

"Kimden o mektup, yavrum?" dedi.

Yeni başlayan bir şey böylece sona erdi.

Hayatındaki bütün kadınlarla geçirdiği güzel günleri ve ettiği kavgaları hatırlıyordu. Şu kadınlar hep de en iyi yerlerde kavga ederlerdi. O ne zaman hayatından memnunsa hemen bir kavga çıkarırlardı.

Kavgaların hiçbirini yazmamıştı. Çünkü başlangıcında, kimsenin kalbini kırmak istemezdi; sonra da: "Bunu yazmasam da olur, yazacak başka şey mi yok!" derdi. Fakat her seferinde bir gün olup yazacağını düşünürdü.

Yazacak o kadar çok şey vardı ki! Dünyanın nasıl değiştiğini görmüştü o: sadece şu veya bu vak'ayı değil, birçok vak'a görmüş, insanları yakından seyretmişti. Fakat arada geçen ince farkları da sezmişti ve insanların, zamanına göre, ne hal aldıklarını hatırlıyordu. Hâdiselerin içinde yaşamış, içinden görmüştü, vazifesi de bunları yazmaktı.

Fakat artık yazmayacaktı.

Kadın: "Nasılsın?" dedi. Yıkanmış, çadırdan çıkmıştı. "İyiyim."

"Bir şey yiyebilecek halde misiniz?" Adanı baktı: Molo, elinde açılır kapanır masa, kadının arkasında duruyordu. Öteki çocuk da tabakları getirmişti. "Yazı yazacağım," dedi.

"Biraz çorba iç ki, kendine gelesin."

Adam: "Ben bu gece öleceğim." dedi. "Kendime gelip de ne olacak?"

Kadın: "İşi faciaya dökme, Harry, n'olur!" dedi.

"Kör kör parmağım gözüne. Kalçama kadar lök yara. Çorbanı ne yapayım senin! Viski-soda getir, molo."

Kadın yalvarır gibi: "N'olur, biraz çorba iç." dedi.

"Peki."

Çorba müthiş sıcaktı. Soğuyuncaya kadar bekledi, sonra bir yudumda boğazından aşağı dikti.

"Sen çok iyi kadınsın," dedi. "Benimle hiç meşgul olma sen."

Kadın "Mahmuz" ve "Şehir ve Kır" mecmualarından fırlamışa benzeyen o tanıdık ve sevgili yüzüyle baktı. Bu yüz içkiden ve yataktan biraz yıpranmıştı ama. "Şehir ve Kır"da da bu mükemmel göğüslere, bu işe yarar kalçalara, insanı okşarken tüylerini diken diken eden şu ellere hiç rastlanmazdı. Adam ona bakıp da o tanıdık hoş gülümseyişle karşılaşınca ölümün yaklaştığını tekrar hissetti. Bu sefer üzerine ürperme falan gelmedi. Şamdanın alevini titreten ve yukarı doğru uzatan hafif bir rüzgâr gibi

bir şeydi bu.

"Benim cibinliği çıkarsınlar, ağaca gersinler. Ateşe de daha odun atsinlar. Bu gece çadırda yatmayacağım. Yerimden kıpırdamaya lüzum yok. Bu gece hava açık. Yağmur falan yağmaz."

Demek insan böyle ölülmüş: İşitilmez soluklarla.

E, artık kavga, mavga yoktu. Buna söz verebilirdi, yani. Ömründe ilk defa başına gelen şu ölüm denen şeyi kendine zehir edecek değildi. Fakat belli olmaz, belki bunu da zehir ederdi.

İçinden: "Sen her şeyi zehir etmişsindir zira." diyordu.

Ama belki de bu sefer ölümü kendine zehir etmezdi, kim bilir.

"Ben söylesem sen yazabilir misin, yazamazsın, değil mi?"

"Hiç tecrübem yok."

"Pekâlâ."

Gözünün önünde hepsini o kadar toplu bir halde görüyordu ki, iyi hülâsa edilirse bir iki satır içine sığdırabilir gibi geliyordu: Ama, buna bile vakit yoktu.

Gölün yukarısındaki tepede, yer yer sıvası dökülüp beyaz harçları çıkmış, üstü kalas kaph bir ev vardı. Kapının yanındaki sırığa bir çan asılıydı, yemek vakti gelince bunu çalarlardı,

Evin ardında tarlalar, tarlaların ardında da kereste ormanı vardı. Evden iskeleye kadar bir sıra söğüt ağacı giderdi, civarda da başka söğüt ağaçları vardı. Ormanın yanından tepeye doğru bir yol çıkardı, bu yolun iki yanından kaç kere karayemiş toplamıştı!

Sonra bu ev yanmıştı. Ocağın üzerinde geyik ayaklarından kancalara asılı duran tüfeklerin önce dipçikleri tutuşmuş, sonra namluları da yanmış, içindeki kurşunlar erimişti. Yanık tüfekler koca koca sabun kazanlarını yıkamakta kullanılan kül yığınlarının üzerinde dururdu.

Dedenize sorardınız: "Bunlarla oynayayım mı?" diye.

"Olmaz." derdi.

Bunlar onun hâlâ tüfekleriydi çünkü; yerine yenisini almamıştı. Ondan sonra artık ava da hiç çıkmamıştı.

Sonradan, evi gene o yere yeniden yapmışlardı. Bu seferki tahtadandı, beyaza da boyamışlardı. Kapıdan bakınca söğütler görünüyordu, daha ileride de göl. Fakat hu sefer evde tüfek falan yoktu. Öbür evin duvarında geyik ayaklarına asılı duran tüfeklerin namluları şimdi kül yığınlarının üstünde duruyordu, kimse de hiç ellemiyordu.

Harpten sonra Kara ormanda bir alabalık dalyam tutmuştu. Dalyana iki yoldan gidilirdi. Ya

Triberg'den vadiye inerek gölgelik bembeyaz şoseye çıkar, sonra yandaki keçi yolundan, küçük küçük çiftliklerin yanından yukarı tırmanır, derenin karşı yakasına geçerdiniz; bizim dalyan hemen oracıkta başlardı. Yahut da koruların yanından diklemesine vurur, tepeyi aşırıp çam ormanlarından çayıra iner, çayırdan da köprüden karşıya geçerdiniz.

Dere boyunda kayın ağaçları vardı. Dere de öyle büyük bir dere değildi. Daracıktı, suları billûr gibiydi, pek de hızlı akardı. Yalnız, kayın ağaçlarının kökleri altına giren yerlerde durgun havuzlar, meydana gelmişti.

Triberg'deki otelin sahibi o yıl epey para kazanmıştı. Mevsim harikuladeydi, biz de birbirimizle pek ahbap olmuştuk.

Ertesi yıl para düştü, otelcinin bir yıl önce kazandığı paralar oteli yeniden açmasına bile yetmedi, adam da kendini astı.

Bunları söyleyip yazdırabilirdiniz ama, Contrescarpe Meydanını yazdıramazdınız. Orada çiçekçiler çiçeklerini sokak ortasında boyarlardı, boyalar akar, otobüslerin kalktığı yerde kaldırım taşları boya içinde kalırdı. Şarap, kötü cins küspe rakısı içip gece-gündüz kör-kütük sarhoş gezen ihtiyar adamlar, ihtiyar kadınlar vardı. Soğuktan burunları mosmor kesilmiş çocuklar; Café des Amateurs'deki o pis ter kokusu, sefalet ve sarhoş kokusu, Bal Musette'teki kötü kadınlar. Meskenleri orasıydı, barın üstündeki odalarda yatıp kalkarlardı.

Sonra bir kapıcı kadın vardı, Muhafız Alayından bir askeri odasına alırdı. Asker at kılından sorguçlu miğferini bir sandalyeye koyardı. Sofanın öbür tarafındaki kiracının kocası bisiklet yarışçısıydı; kadın bir sabah sütçü dükkânında "L'Auto" gazetesini açıp da kocasının, ilk büyük yarışı olan Paris-Tours yarışında üçüncü geldiğini görünce ne sevinmişti! Kıp kırmızı kesilmiş, kahkahalar atmış, sonra, elinde o sarı kâğıtlı spor gazetesi, haykıra haykıra yukarı fırlamıştı.

Bal Musette'i işleten kadının kocası da taksi şoförü idi. Harry bir gün erkenden tayyareyle gidecekti, o sabah adam kapıya vurup onu uyandırdı. Önce bara inip birer kadeh beyaz şarap yuvarladılar, sonra yola çıktılar.

O zamanlar mahalledekilerin hepsini tanırdı, çünkü hepsi fakirdi. İki kısımdılar: Ayyaşlar, sporcular. Ayyaşlar fakirliklerini içki ile unutmaya çalışırlardı, sporcular da sporla.

Communard'ların torunlarıydı bunlar, güdecekleri siyaseti tayin etmeleri onlar için hiç de güç olmamıştı. Babalarını, hısım akrabalarını, kardeşlerini kimin öldürdüğünü biliyorlardı. Versailles kıt'aları gelip de Commune'den sonra şehri alınca elleri nasırlı, yahut başı kasketli, yahut da işçi olduğu başka bir işareten belli olan kimi buldularsa öldürmüşlerdi. Harry de bu sefalet içinde, Chevaline kasabı ile şarap kooperatifinin bulunduğu sokağın karşı tarafındaki bu mahallede, şimdi yapacaklarının başlangıcını yazmıştı.

Paris'in başka hiçbir yerini bu kadar sevmezdi: Ulu ağaçlar, altları kahverengi boyalı, üstleri beyaz mermer badanalı eski zaman evleri, meydana dizilmiş duran otobüslerin yeşili, yerdeki kan kırmızı çiçek boyası, Cardinal Lemoine caddesinden nehre inen o dik yokuş, tıklım tıklım insan dolu olan o daracık Mouffetard caddesi, Panthéon'a giden yol, her zaman bisikletle geçtiği yol, yani mahallenin

tek asfalt yolu. Lâstik tekerleklerin altında yağ gibi kayan bu yolun iki tarafında dar fakat, yüksek binalar vardı. Paul Verlaine'in öldüğü o külüstür sipsivri otel de bu caddede idi.

Oturdukları dairenin topu topu iki odası vardı. Ayrıca o otelin en üst katında ayda altmış franga bir oda tutmuştu ki yazılarını orada yazıyordu. Damlar, bacalar, Paris'in bütün tepeleri ayaklarının altındaydı. Halbuki apartmandan yalnız kuru, bir de kömürünün dükkânı görünürdü. Kömürücü şarap da satardı, ama, en kötüsünü. Onlar şaraplarını yeşil boyalı kooperatif mağazasından alırlardı. Hem iyi şaraptı, hem de ucuz.

Köşedeki Chevaline Kasabı'nın kapısında sarı yaldızlı bir at başı vardı. Pencereye de altın sarısı, kırmızı etler asılı dururdu.

Üst tarafı, mermer badanalı duvarlardan ve komşuların pencerelerinden ibaretti. Geceleyin sokağa bir ayyaş serilip Fransızların o inkâr etmeye çalıştıkları meşhur sarhoş halleriyle inlemeye, homurdanmaya başladı mı, komşular pencerelerini açarlar, bir konuşmadır giderdi:

"Polis nerede? Lâzım olmadığı zaman gelir de lâzım olduğu zaman yoktur bu herif. Muhakkak bir kapıcı kadınla beraberdir. Git polisi çağır!"

Nihayet biri pencereden bir kova su döker de sarhoşun sesi kesilirdi.

"Ne oldu? Su mu döktünüz? İyi ettiniz doğrusu." derler, pencereler kapanırdı.

Ev işlerini gören Marie diye bir kadın vardı, sekiz saat iş usulüne itiraz eder ve şöyle derdi:

"Ev-bark sahibi bir adam akşamın altısına kadar çalışsa eve gidinceye kadar fazla sarhoş olmaya vakit bulamaz, o kadar paradan da çıkmaz. Beşe kadar çalışınca her gece kör kütük sarhoş oluyor, cebinde de meteliği kalmıyor. Çalışma saatlerinin kısılmasından zarar eden, kadınlar."

"Biraz daha çorba ister misin?"

"Yok, teşekkür ederim. Eksik olma."

"Biraz daha iç, canım."

"Viski-soda isterim."

"Sana zarar."

"Biliyorum, bana zarar. Bu bir şarkıdır, güftesini de, bestesini de Cole Porter yazmıştır. Benim için helâk olduğunu düşünüyorum da..."

Kadın: "Bilirsin, senin içki içmeni isterim ben" dedi.

Adam: "A, tabii" dedi. "Yalnız, şimdi bana zarar da onun için istemiyorsun."

İçinden de: "O bir gitsin, ne istersem içerim" diyordu. "Ne istersem değil tabii, ne varsa."

Ne de halsizdi! Bitik vaziyettydi. "Biraz uyuyayım" dedi. Hiç kıpırdamadan, öyle yattı. Fakat Azrail oralarda yoktu. Başka taraflara gitmişti her halde. Bisikletle dolaşır ve sokaklardan sessizce geçirdi.

Evet, Paris'e dair hiçbir şey yazmamıştı; Paris'in sevdiği tarafına dair. Peki ama, daha başka hiç yazmadığı şeyler vardı, onları ne yapalım?

Çiftlik, gümüş telli bir fırça gibi uzanan çavdar tarlaları, arklardan hızlı hızlı akan o billur gibi sular, sonra kaba yonca tarlalarının koyu yeşili.

Keçiyolu tâ tepeye kadar giderdi. Yazın sığırlar geyik gibi utangaç bir hal alırlardı. Hayvanlar bağırırlar, uzaktan uzağa durmadan bir uğultu gelirdi. Güz gelince davarları aşağı indirirken o ağır ağır sürünmeden havaya bir toz bulutudur kalkardı.

Akşam güneş vurunca dağın ardından o sivri tepe olduğu gibi ortaya çıkardı. Sonra, ay aydınlığında keçiyolundan aşağı iniş. İnsan, vadinin alacakaranlığında bembeyaz bir nokta halinde görünürdü.

Kereste ormanından aşağı, önünü göremeyince atın kuyruğundan tutarak inişini hatırladı.

Irgatlardan aklı az buçuk noksan bir çocuk vardı, çiftliğe onu bırakıp giderlerdi, "sakın kimse ot çalmasın" diye de tembih ederlerdi. Çatalçiftlikte pis bir ihtiyar vardı, vaktiyle onun yanında çalışırken çocuğu dövmüştü. Bir gün gelip yiyecek bir şey istiyor. Çocuk vermiyor. Adam: "Gene döverim bak," diyor. Çocuk gidiyor mutfağa, tüfeği alıyor, adam samanlıktan içeri girmeye kalkarken vuruyor. Çiftliğe geldikleri zaman bir haftadır tarlada ölü buluyorlar; kaskatı donmuş, köpekler de orasını, burasını yemişler. Geri kalanını da sarıp sarmalıyorsunuz, kızağa koyuyorsunuz, ipinden çekip götürüyorsunuz. Çocuk da, kızağı çekerken, size yardım ediyor. İkiniz beraber, ayaklarınızda kayak, yola koyuluyorsunuz. On kilometre yol gidip şehre iniyorsunuz, çocuğu karakola teslim etmeye.

Çocuk kendisini yakalayacaklarını aklına bile getirmiyor. Ona sorarsanız, vazifesini yapmıştır, sizi de dostu bilir. Mükâfat bekler. İhtiyarın ne kadar kötü bir adam olduğunu herkes anlasın, başkasının malını çalmaya kalkanlara ders olsun diye öldürmüştür. Karakolda bileklerine kelepçe geçirilince gözlerine inanamıyor. Sonra ağlamaya başlıyor.

"Sonra yazarım" diye sakladığı hikâyelerden biri buydu. Oraya dair daha en aşağı yirmi güzel hikâyeye biliyordu ki, bir türlü yazmamıştı. Neden?

"Sen söyle, neden?" dedi. "Ne neden yavrum?"

"Hiç."

Kadın, şimdi onunla beraberdi ya, artık eskisi kadar içmiyordu. Fakat Harry, eğer sağ kalırsa, ona dair de hiçbir hikâyeye yazmayacaktı, bunu gayet iyi biliyordu.

Bu gibi insanların hiçbirine dair hikâyeye yazmaya niyeti yoktu. Zenginler yavan oluyorlardı. Ya çok içiyorlar, ya çok tavlâ oynuyorlardı. Yavandılar ve hep aynı idiler.

Julian'ı hatırladı. Zavallı onlardan müthiş kaçınırdı. Bir gün "Zenginler sizden, benden bambaşka insanlardır" diye bir hikâyeye başlamıştı. Biri de: "Evet, çünkü onların paraları çoktur" demişti.

Fakat Julian'ın alay edecek hali yoktu. Zenginleri bambaşka ve üstün bir ırk olarak görüyordu. Öyle olmadıklarını keşfedince, bir kere daha sarsılmıştı.

Harry'nin kimseden korkusu yoktu. Çünkü, hiçbir şeye kıymet vermeyince her şeyi mağlûp edebileceğine kaniydi.

Öyleyse, şimdi de ölüme kıymet vermiyordu. Yalnız, her zaman korktuğu bir şey vardı: Acı çekmek. Evet, her adamı gibi o da acıya dayanır, dayanırdı, nihayet acı onu yıpratırdı. Fakat şimdi korktuğu başka bir şey vardı: Tam "beni artık mahvediyor" diye düşünmeye başladığı sırada acı birdenbire durmuştu.

Eski bir hâdiseyi hatırladı: Bombardıman subayı Williamson bir gece tel örgüden geçerken Alman karakol kuvvetlerinden bir asker el bombası atmıştı. Yaralanmış, haykırarak: "Beni öldürün!" diye yalvarmıştı.

Şişman bir adamdı ve çok cesur, iyi bir subaydı. Fakat o gece tellere takılıp kalmıştı. Elbisesi alev almış, yukarı doğru sarıyordu.

"Vur beni, Harry! Allahaşkına vur beni!" Vaktiyle münakaşa etmişlerdi. Biri: "Allah insana tahammül edemeyeceği belâ vermez" diyordu. Biri de: "Öyle bir an gelir, acı kendiliğinden duyulmaz olur" demişti.

Fakat Harry, Williamson'un o geceki halini hiç unutamamıştı. Onun çektiği acının kendi kendine geçeceği falan yoktu. Harry "kendim kullanırım" diye sakladığı morfin haplarını ona verdi. Hapların da tesiri derhal görülmedi.

Onun yanında, şimdi kendisinin çektiği acı hiç kalıyordu. Sonra, madem ki gittikçe artmıyordu, öyleyse endişe edecek bir şey yoktu. Yalnız, daha iyi bir muhit içinde bulunmak isterdi.

Nasıl bir muhit içinde bulunmak istediğini düşünmeye başladı.

İçinden: "Hayır" diyordu, "her yaptığını çok uzatırsan, çok geciktirirsen arkadaş falan bekleme. Hiçbiri kalmadı. Eğlence tamam. Sen ev sahibi ile başbaşasın."

Kendi kendine: "Her şeyden nasıl çabucak bıkarsam; şu ölmek işinden de öyle bıktım," diyordu.

Yüksek sesle: "Canımı sıkar," dedi.

"Nedir, o canını sıkın, yavrurum?"

"Uzun müddet devam eden her şey."

Kendisiyle ateş arasında kadının yüzünü görüyordu. Baktı: Koltuğa yaslanmıştı. Hoş bir şekilde kırışmış olan yüzüne alev vuruyordu. Uykusu geldiği belliydi.

Ateşin hemen yanbaşımdan sırtlanın sesi geldi.

"Yazı yazıyordum ama, yoruludum."

"Uyuyabilir misin acaba?"

"Elbette. Sen niye içeri girmiyorsun?"

"Senin yanında oturmaktan hâzediyorum."

Harry: "Kendinde bir tuhafılık hissediyor musun?" diye sordu.

"Yo. Yalnız, biraz uyku bastırır gibi oldu da."

"Ben bir tuhafılık hissediyorum." Ölümün yaklaştığını tekrar hissetmişti.

"Biliyor musun," dedi. "Kaybetmediğim tek şey merak."

"Sen zaten hiçbir şeyini kaybetmiş değilsin ki. Ben ömrümde senden mükemmel erkek görmedim."

"Aman Yarabbi! Şu kadınlar ne cahil oluyorlar! Ne diyorsun sen buna? Sezi kuvveti mi?"

Azrail gelmiş, başını yatağın ayak ucuna koymuştu. Nefes alışını duyuyordu.

"Azraili bir tırpanla ve bir kafatası ile temsil ederler," dedi. "İnanma. Bisikletli iki polis de olabilir, bir kuş da. Hattâ sırtlanın ağzı gibi kocaman bir ağzı da olabilir."

Azrail denen şey şimdi onun ta yanibaşına kadar gelmişti. Fakat artık biçimi falan kalmamıştı. Bütün boşluğu dolduruyordu.

"Söyle gitsin," dedi.

Gitmedi, bilâkis biraz daha yaklaştı.

Adam bu sefer ona hitaben: "Ne biçim nefes alıyorsun!" dedi. "Seni mendebur seni!"

Daha yaklaştı ve artık adam ona hitap edemez oldu. Azrail baktı ki öteki artık konuşamıyor, biraz daha sokuldu.

Adam onu bu sefer konuşmadan geri itmek istedi fakat o üzerine çullandı, bütün ağırlığıyla göğsünün ortasına oturdu.

Şimdi Azrail orada bağdaş kurmuş oturuyordu, adam da ne kıpırdanabiliyordu, ne bir şey söyleyebiliyordu. Kadının uşağa: "Bey uyudu. Yatağı usulcacık al, çadıra götür," dediğini işitti.

Kadına: "Şunu kov," demek istedi, diyemedi. Üzerindeki ağırlık öyle artmıştı ki, nefes bile alamıyordu.

Sonra, yatak havaya kaldırılınca birdenbire, vaziyet değişti, göğsünün üzerindeki ağırlık kayboldu.

Sabah olmuştı, hem de çoktan. Tayyarenin sesini işitti.

Tayyare önce ufacıık bir nokta halinde göründü. Sonra geniş bir daire çizdi.

Çocuklar hemen koştular, ateş yakmaya başladılar. Gaz döküyorlar, üzerine ot yığıyorlardı. Düzlüğün iki başında muazzam birer ateş ve duman yığınıdır başladı. Sabah rüzgârı dumanları çadıra doğru sürüyordu.

Tayyare iki kere daha döndü, dolandı. Bu sefer alçaktan uçuyordu. Sonra süzüle süzüle alçalmaya başladı. Önce biraz dümdüz gitti, sonra usulca yere kondu.

Compton, ayağında külot pantolon, arkasında ince yünlüden bir ceket, başında fotr şapka, ona doğru geliyordu.

"Ne oldu yahu?" diye sordu.

"Bacağıım kötü. Kahvaltı eder misin?"

"Teşekkür ederim. Demin çay içtim. Bizim "Gece pervanesi" ile geldim. Senin hanımı alamayacağımı, bir kişilik yer var çünkü, sizin kamyonu yolda."

Helen bir aralık Compton'u kenara çekti, bir şeyler söyledi.

Sonra Compton daha neşeli bir halde geldi:

"Seni hemen götürüyorum." dedi. "Sonra geleceğim, hanımı da alacağım. Yalnız, galiba Aruşa'ya inmek zorunda kalacağım benzin almaya. Hadi gidelim."

"Peki, çay içmeyecek misin?"

"Çayı falan düşündüğüm yok şimdi benim." Çocuklar yatağı tuttıkları gibi yeşil çadırların oraya doğru götürmeye başladılar. Sonra kayaların yanından geçtiler, ovaya indiler. Ateşler şimdi alev alev yanıyordu. Otların hepsi yanmış bitmişti, rüzgâr da ateşi körüklüyordu.

Nihayet o küçücük tayyarenin yanına geldiler.

Adamı içeri sokmak kolay olmadı. Fakat içeri girer girmez, meşin kaplı oturma yerine hemen uzandı. Bacağını da dümdüz uzatıp, Compton'un oturacağı yerin kenarına dayadı.

Compton motoru işletti, geldi yerine oturdu.

Harry, Helen'e, çocuklara el salladı. Motorun gürültüsü o tanıdık homurtu halini alırken bir daire çizdiler. Compton yerde Afrika domuzlarını avlamak için kazılmış çukurlara bakıyordu.

Tayyare homurdanıyor, sığıcıyordu. İki ateş arasındaki mesafenin üzerinden geçtiler ve son bir homurtu ile yükseldiler.

Harry aşığıdakileri hâlâ görüyordu. Durmuşlar el sallıyorlardı. Tepenin yamacındaki çadırlar gittikçe yassılaşıyor, ağaçlar öbek öbek toplanıyor, çalılıklar düzleşiyordu. Av hayvanlarının açtıkları keçiyolları kurumuş su birikintilerine doğru uzanıyordu. Bir dere gördü ki o zamana kadar mevcudiyetinden haberi bile yoktu. Zebralar öyle bir hale gelmişlerdi ki ufacık, yuvarlacık sırtlarından başka bir tarafları görünmüyordu. Yabanî hayvanlar ovada uzun uzun parmaklar halinde oraya, buraya uzanırlarken koca kafalı birer nokta olmuşlardı ve yukarı doğru tırmanır gibi görünüyorlardı. Gölge üzerlerine doğru gelince kaçıştılar. Sonra ufaldılar, ufaldılar; hiç de dörtnala koşmuyorlardı.

Ova göz alabildiğine uzanıyordu ve şimdi kirli sarı bir renk almıştı.

Sonra tepelerin üzerine çıktılar. Tepelerde hep yaban hayvanlarının açtıkları keçiyolları vardı. Daha sonra dağların üzerine çıktılar. Şimdi altlarında yemyeşil ormanlar uçurum gibi açılıyordu. Yamaçları da bambu ormanları kaplamıştı. Arkasında gene sıkı bir orman başladı. Onu da geçtiler. Tepeler alçaldı, yeniden bir ova göründü.

Şimdi hava ısınmış, etraf alev alev yanıyordu. Ateş bastı. Compton dönüp arkasına baktı arkadaşı nasıl diye.

Sonra karşılarına gene kara dağlar çıktı.

En sonunda, Aruşa'ya gidecekleri yerde sola saptılar. "Demek gazımız var," dedi ve aşağı baktı: delik deşik pembe bir bulut vardı, yerin "üzerinden gidiyordu. Havada da, rüzgârla serpilen ve nereden geldiği belli olmayan ilk kar gibi bir şey vardı. Anlamıştı: Güneyden gelen çekirgelerdi bunlar.

Sonra yükselmeye başladılar. Anlaşılan doğruya gidiyorlardı. Gitgide hava karardı. Sonra boraya tutuldular. Yağmur öyle sık yağıyordu ki, sanki bir çağlayanın içinden geçiyor gibiydiler.

Nihayet, yağmuru atlattılar. Compton başını çevirip baktı, gülümsedi, başıyla bir yeri işaret etti.

Harry o tarafa doğru baktı: Karşıda, kocaman, dünya kadar kocaman yüksek ve güneşte inanılmayacak kadar bembeyaz görünen bir şey, Kilimanjaro Dağının tepesi vardı.

O zaman anladı: Oraya gidiyordu.

*

Tam o sırada sırtlanın karanlıktaki uluması durdu, acayip bir sesle, âdeta insan gibi, ağlar gibi haykırmaya başladı.

Kadın bunu işitti ve rahatsız olarak yattığı yerde bir sağma, bir soluna döndü, fakat uyanmadı. Rüyasında kendisini Long Island'daki evde görüyordu. Ertesi gece kızı ilk defa olarak baloya gidecekti. Tuhaf değil mi, babası da oradaydı ve kızına karşı pek haşın davranıyordu.

Sonra sırtlan öyle bir bağırdı ki, kadın, uyandı. Önce nerede olduğunu hatırlayamadı, korktu, sonra elektrik fenerini aldı. Harry uyuduktan sonra çadıra getirdikleri öteki yatağa baktı:

Cibinliğin altında, vücudunun teşkil ettiği karaltı görülüyordu. Fakat nasıl bacağını dışarı çıkarmıştı, yataktan aşağı sarkıyordu. Sargıların hepsi çözülmüştü.

Kadın bakamadı.

"Molo" diye seslendi. "Molo! Molo!"

Sonra: "Harry!" dedi. "Harry!" Sonra sesi biraz daha yükseldi: "Harry! Ah, Harry!"

Cevap gelmedi. Nefes aldığını da işitmiyordu.

Çadırın dışında sırtlan, onu uyandıran acayip, haykırışıyla tekrar bağırdı. Fakat kadının kalbi öyle çarpıyordu ki işitmedi bile.

(Çeviren: Vahdet GÜLTEKİN)

İSVİÇRE'YE ÖVGÜ I : MONTREUX'DE MR. WHEELER'İN PORTRESİ

İstasyon lokantası sıcak ve aydınlıktı. Masalar silinip parlatılmıştı. Raflarda parlak kâğıda sarılı bisküvi kutuları vardı. Oyma koltukların döşemeleri eski, fakat rahattı. Duvarda asılı yine oyma bir saat ve dipteki köşede bar bulunuyordu. Pencereden, dışarıda yağın kar görünüyordu.

Saatin altındaki masada iki hamal oturmuş taze şarap içiyorlardı. O esnada diğeri bir hamal gelip Simplon-Orient ekspresinin Saint Maurice'de bir saat tehir yaptığını haber verdi.

Garson kız Mr. Wheeler'in masasına gelerek:

"Efendim," dedi. "Ekspres bir saat tehirliymiş. Arzu ederseniz bir kahve getireyim."

"Uykumu kaçırmazsa..."

"Efendim?"

"Peki getirin," dedi. Mr. Wheeler.

"Hay hay efendim."

Kız kahveyi getirdi. Mr. Wheeler, pencereden istasyonun önüne yağın kan seyrediyordu. Kıza sordu:

"İngilizceden başka dil bilir misiniz?"

"Evet efendim. Almanca, Fransızca ve türlü lehçelerini..."

"Bir şey içer misiniz?"

"Hayır efendim. Lokantada müşterilerle içmek yasaktır."

"Bir sigara almaz mısınız?"

"Teşekkür ederim, içmem."

"Pekâlâ," dedi Mr. Wheeler. Tekrar dışarıyı seyre koyuldu. Kahvesini bitirip, bir sigara yaktıktan sonra:

"Fraulein," diye seslendi. Garson kız geldi.

"Ne arzu ettiniz efendim?"

"Sizi."

"Lâtiye etmeyiniz efendim."

"Lâtime etmiyorum."

"O halde böyle şeyler söylemeyin."

"Münakaşa edecek vaktim yok," dedi Mr. Wheeler. "Kırk dakika sonra tren geliyor. Benimle üst kata çıkarsanız size yüz frank veririm."

"Böyle şeyler söylemeniz doğru değil, efendim. Şuradaki hamala söyleyeyim, size biraz arkadaşlık etsin."

"Hamal filân istemiyorum," dedi Mr. Wheeler. "Ne bir polis memuru, ne de sigara satan şu delikanlılardan birini... Sizi istiyorum."

"Böyle konuşacaksınız, dışarı çıkınız efendim. Burada bu sözleri söyleyemezsiniz."

"Siz niçin uzaklaşmıyorsunuz öyleyse? Gidersiniz, olur biter."

Kız uzaklaştı. Mr. Wheeler, hamala bir şey söyleyecek mi diye arkasından baktı. Söylemedi.

"Mademoiselle!"

Kız geldi.

"Bana bir şişe Sion şarabı getirir misiniz?"

"Peki efendim."

Mr. Wheeler, kızın çıkışını ve şarap şişesini masaya getirişini seyretti. Duvardaki saate bakıp:

"Size iki yüz frank veririm," dedi.

"Böyle şeyler söylemeyin lütfen."

"İki yüz frank hayli paradır."

Kız: "Susun, lütfen," dedi İngilizceyi konuşmakta zorluk çekmeye başlamıştı. Mr. Wheeler, ona iştiha ile bakıyordu:

"İki yüz frank?"

"Çok kabasınız."

"Peki, gidin öyleyse. Karşımda durmazsanız, ben de sizinle konuşmam."

Kız masadan ayrılıp bara doğru yürüdü. Mr. Wheeler, şarabını içiyor; bir yandan da kendi kendine gülüyordu:

"Mademoiselle!" diye seslendi. Kız duymamış gibi davrandı. Tekrar bağırdı:

"Mademoiselle!"

Garson kız geldi: "Bir şey mi arzu ettiniz?"

"Evet, pek çok... Üç yüz frank vereceğim."

"Çok kabasınız."

"Üç yüz İsviçre frangı."

Kız uzaklaştı. Mr. Wheeler arkasından bakıyordu. O sırada kapı açıldı, içeriye bir hamal girdi. Mr. Wheeler'in bavullarını taşıyan hamaldı. Fransızca: "Tren geliyor efendim," dedi.

Mr. Wheeler kalkarken: "Mademoiselle," diye tekrar seslendi. Kız masaya yaklaştı. "Şarap kaç para?"

"Yedi frank."

Mr. Wheeler, sekiz frank sayıp masanın üzerine bıraktı. Paltosunu giyip hamalın arkasından yürüdü. Dışarda hâlâ kar yağıyordu. Çıkarken:

"Au revoir, Mademoiselle," dedi. Garson kız arkasından bakıyordu. Çirkin ve kaba bir adam, diye düşündü. Olmayacak bir iş için üç yüz frank. Halbuki kim bilir kaç kere bu işi bedava yaptım. Üstelik buralarda gidecek yer de yok. Akıllı bir adam olsa bunu düşünürdü. Ne yer müsait ne de zaman... Bu kadarcık şey için üç yüz frank ha! Ne garip insanlar şu Amerikalılar!

İstasyonun beton plâtförmünde bavullarının yanında duran Mr. Wheeler, yağın altında yaklaşan trenin lambalarına bakıyor, bir yandan da lokantada çok ucuza eğlendiğini düşünüyordu. Yemek masrafından gayri, bir şişe şarap için sadece yedi frank sarfetmişti. Bir frank da bahşiş. Maamafih yetmiş beş sent bahşiş verseydi daha iyi olurdu. O takdirde şimdi kendini daha müsterih hissedecekti. Bir İsviçre frangı beş Fransız frangıydı ve Mr. Wheeler Paris'e gidiyordu. Paraya ne kadar düşkünse kadınlara karşı da o kadar lakayttı. Bu istasyona evvelce gelmişti. Üst katta gidilecek bir yer olmadığını biliyordu. Mr. Wheeler hesabını bilen bir adamdı.

İSVİÇRE'YE ÖVGÜ II: MR. JOHNSON AYNI OYUNU VEVEY'DE OYNUYOR

İstasyon lokantası sıcak ve aydınlıktı; masalar silinmiş, parlatılmıştı. Birkaçının kırmızı-beyaz, diğer birkaçının ise mavi-beyaz çizgili kumaştan örtüleri vardı ve bütün bisküvi kutuları parlak kâğıda sarılıydı. Oyma koltuklar eskiydi ama rahattı. Duvarda bir saat ve dipteki köşede tezgâh çinko kaplı bar vardı. Dışarıda kar yağıyordu. İki hammal saatin altındaki masaya oturmuş, taze şarap içiyorlardı.

Diğer bir hamal içeriye girip Simplon-Orient ekspresinin Saint-Maurice'te bir saat tehir yaptığını haber verdi. Garson kız Mr. Johnson'un masasına yaklaştı:

"Ekspres bir saat tehirlimiş efendim. Size bir kahve getireyim mi?"

Zahmet olmazsa eğer." "Efendim?" "Bir kahve içeyim." "Peki efendim."

Garson kız kahveyi getirdi. Mr. Johnson pencereden dışarıya, istasyonun ışıklı plâtformuna yağan kara bakıyordu: "İngilizceden başka dil bilir misin?"

"Evet efendim, Almanca, Fransızca, her türlü lehçelerini."

"Bir şey içer misiniz?"

"Hayır efendim, lokantada müşterilerle içmemize izin yok."

"Sigara?"

"Teşekkür ederim, içmem efendim." "Ben de içmem," dedi Johnson. "Kötü bir alışkanlık." Kız uzaklaştı. Johnson bir sigara yakıp kahvesini içmeye başladı. Duvardaki saate baktı: ona çeyrek vardı. Kendi saati biraz ileriydi. Trenin on buçukta gelmesi icabediyordu. Bir saat tehirlili olduğuna göre, demek on bir buçukta gelecekti. Tekrar kıza seslendi: "Signorina!" "Buyurun efendim?"

"Benimle ahbaplık etmek istemez misiniz?" Garson kız kızardı: "Hayır efendim." "Fena bir niyetim yok, yani, şöyle bir gezip Vevey'in gece hayatını görsek. İsterseniz bir kız arkadaşınızı da getirebilirsiniz."

"Çalışmam lâzım. Burada vazifem var." "Biliyorum, fakat yerinize birini bırakamaz mısınız? Dahili Harpte böyle yaparlardı."

"Hayır, efendim, burada şahsen bulunmam lâzım." "İngilizceyi nerede öğrendiniz?" "Berlitz okulunda efendim."

"Şu okuldan biraz bahsedin bana. Meselâ, talebe arkadaşlarınız çapkın mıydı? Sevişir miydiniz? Çapkınları çok muydu? Scoot Fitzgerald'ın yazılarını okudunuz mu?"

"Neler söylüyorsunuz efendim?"

"Demek istediğim şu: okulda geçen vaktiniz hayatınızın en güzel günleri miydi? Geçen sene Berlitz'in futbol takımı nasıldı?"

"Lâtime ediyorsunuz efendim."

"Biraz öyle," dedi Johnson. "Çok hoş bir kızsınız. Demek benimle ahbablık etmek istemiyorsunuz?"

"Evet efendim," dedi kız. "Size bir şey getirecek miyim?"

"Evet. İçki listesini lütfen."

"Peki."

Johnson listeyi alıp, üç hamalın oturduğu masaya doğru yürüdü. Hamallar başlarını kaldırıp ona baktılar. Üçü de yaşlıca adamlardı. Johnson sordu:

"Wollen Sie trinken?" ("İçmek arzu eder misiniz?")

"Oui monsieur."

"Fransızca bilir misiniz?"

"Oui monsieur."

"Ne içelim? Connaissez vous des champagnes?" ("Şampanyadan anlar mısınız?")

"Non monsieur."

Johnson: "Faut les connaître," ("Anlamanız lâzım.") dedi ve garson kıza seslendi: "Fraeulein! Şampanya istiyoruz."

"Ne cins şampanya içersiniz, efendim?"

"En iyisini," dedi Johnson. Hamallara Fransızca sordu: "En iyisi hangisidir?"

İlk konuşan hamal: "En iyisi mi?" dedi.

"Evet, en iyisi."

Hamal ceketinin cebinden altın çerçeveli bir gözlük çıkarıp listeyi tetkik etti. Parmağını, dört sütun halinde daktilo ile yazılı isim ve fiyatlar üzerinde gezdirdi ve: "Sportsman," dedi. "En iyisi Sportsman."

Johnson diğer hamallara sordu: "Siz de aynı fikirde misiniz, baylar?"

Hamalların biri başıyla tasdik etti. Diğeri Fransızca "Şahsen bilmem ama," dedi. "Sportsman'i çok duydum, iyidir."

Johnson kıza: "Bir şişe Sportsman getirin," dedi. Listedeki fiyatına baktı: on bir İsviçre frangıydı. "İki şişe olsun!" Sportsman'i tavsiye eden hamala: "Sizlerle beraber oturabilir miyim?" diye sordu.

Hamal gülererek: "Oturun," dedi, "keyfinize bakın." Gözlüğünü katlayıp mahfazasına koyarken ilâve etti: "Bugün doğum gününüz mü, efendim?"

"Hayır. Bu bir kutlama değil. Karım benden boşanmaya karar verdi de."

"Sahi mi?" dedi hamal! "Zannetmem." Diğer hamal inanmamış gibi başını salladı. Üçüncüsü, söyleneni duymamışa benziyordu.

Johnson: "Bu, şüphesiz ki olağan işlerden ama," dedi, "ilki defa dışçıye giden bir kimse, veya ilk âdetini gören bir kız gibi üzüldüm."

Hamalların en yaşlısı: "Öyledir," dedi, "sizi anlıyorum."

Johnson: "İçinizde hiç boşanmış olan yok mu?" diye sordu. Fransızcası şimdi açılmıştı ve oldukça iyi konuşuyordu. Sportsman'i tavsiye eden hamal: "Hayır" cevabını verdi: "Burada pek boşanmazlar. Boşanan beyler vardır, ama, sayısı pek azdır."

"Bizde farklı" dedi Johnson. "Hemen hemen herkes boşanır."

Hamal tasdik etti: "Doğru, gazetelerde okudum."

Johnson: "Ben nasılsa geç kaldım," diye devam etti. "Otuz beş yaşındayım, ilk defa boşanıyorum."

Hamal: "Mais vous êtes encore jeune," ("Fakat henüz gençsiniz.") dedi ve diğer ikisine izah etti: "Monsieur n'a que trente cinq ans." ("Bay ancak otuz beşinde."). Ötekiler başlarıyla tasdik ettiler. Sonra biri ilâve etti: "Beyefendi çok genç."

"Sahiden ilk defa mı boşamyorsunuz?"

"Sahiden," dedi Johnson. "Lütfen şarabı açar mısınız matmazel?"

"Boşanmak masraflı mıdır?"

"On bin frank."

"İsviçre frangı mı?"

"Hayır, Fransız."

"İki bin İsviçre frangı eder. Yine de ucuz değil."

"Evet."

"Peki niye boşanırlar öyleyse?"

"Karı veya koca teklif eder."

"Niçin teklif etsin?"

"Bir başkasıyla evlenmek için."

"Fakat budalaca bir iş bu."

"Fikrinize iştirak ediyorum." dedi Johnson. Garson kız kadehleri doldurdu, hepsi kaldırdılar. Johnson: "Prosit," ("Şerefe!") dedi. Hamal: "A votre santé, monsieur." ("Sıhhatinize.") cevabını verdi. Diğer ikisi: "Salut!" ("Selâm.") diyerek içtiler. Şampanyanın taze şıraya benzer bir lezzeti vardı.

Johnson sordu: "İsviçre'de, çeşitli dillerde kadeh kaldırmak âdet midir?"

"Hayır. Fransızcada çok kullanılır. Üstelik burası Fransız İsviçresi."

"Fakat siz Almanca konuşuyorsunuz?"

"Evet, benim doğduğum yerde almanca konuşurlar."

"Evet... Çok masraflı olurdu. Esasen hiç evlenmedin ki..."

"Anladım," dedi Johnson. "Demek hiç boşanmadın?"

"Öyle mi. Ya bu baylar?"

"Onlar evli."

Johnson, hamallardan birine sordu: "Evlilik hoşunuza gidiyor mu?"

"Efendim?"

"Evliliği beğeniyor musunuz?"

"Oui. C'est normale." ("Evet, tabii bir şey.")

"Doğru, ya siz bayım?"

Diğer hamal: "Ça va," ("Hava hoş.") cevabını verdi.

"Bana sorarsanız," dedi Johnson, "ça ne va pas." ("Hiç de hoş değil.").

Birinci hamal: "Mösyö boşanacakmış," izahatını verdi. İkinci hamal: "Ya?" dedi. "Öyle mi?" dedi üçüncüsü. Johnson, birinci hamala: "Galiba," dedi, "bu mevzu sıkı. Benim derdim sizi alâkadar etmiyor." "Ediyor, tabii."

"Neyse, başka bir mevzuu konuşalım." "Nasıl isterseniz." "Neden bahsedelim acaba?" "Spor yapar

mısınız, efendim?" "Hayır," dedi Johnson, "ama karım yapar." "Siz nasıl vakit geçirirsiniz?"
"Yazarım."

"Çok para getirir mi bu iş?" "Hayır, fakat tanındıktan sonra getirir." "Çok enteresan."

"Hayır," dedi Johnson, "enteresan değildir. Baylar! Müteessirim fakat sizlerden ayrılmak zorundayım. Siz öbür şişeyi için lütfen."

"Daha trenin gelmesine kırk beş dakika var." Johnson: "Biliyorum," cevabını verdi. Garson kıza, yemeğin ve şarabın parasını ödedi. Kız sordu: "Gidiyor musunuz efendim?"

"Evet. Küçük bir gezintiye çıkıyorum. Bavullarım burada kalsın."

Boynuna atkısını sardı, paltosunu ve şapkasını giyip çıktı. Pencereden içeriye baktı: hamallar masada oturuyorlardı. Garson kız, ilk şişeden artan şarabı kadehlerine tevzi ettikten sonra, açılmamış şişeyi alıp bara götürdü. Johnson: "Her birine üç küsur frank düşer," diye düşündü. Döndü ve istasyonun plâtförmünde gezinmeye başladı. Lokantada oturup o mevzuda konuşmakla ferahlayacağını zannetmiş, fakat yanılmıştı. Ancak huzursuzluğu artmıştı.

İSVİÇRE'YE ÖVGÜ III: TERRİTET'TE BİR CEMİYET ÂZASININ OĞLU

Territet'teki istasyon lokantası biraz fazlaca sıcak ve aydınlıktı. Masalar pırıl pırıl cilâlanmıştı. Masaların üzerinde, parlak kâğıtlara sarılı bisküvi kutuları ve ıslak bira bardakları masaları kirletmesin diye kartondan bardak altlıkları vardı. Oyma koltuklar eski fakat pek rahattı. Duvar da bir saat ve dipteki köşede bar bulunuyordu. Pencereden, dışarıda yağan kar görünüyordu. Saatin altındaki masada, ihtiyar bir adam oturmuş kahve içiyor, akşam gazetesi okuyordu. O esnada bir hamal gelip, Simplon-Orient ekspresinin Saint Maurice'de bir saat tehir yaptığını haber verdi. Garson kız Mr. Harris'in oturduğu masaya yaklaştı. Mr. Harris, yemeğini henüz bitirmişti.

"Ekspres bir saat tehirliymiş, efendim. Size bir kahve getireyim mi?"

"İstiyorsanız."

"Efendim?"

"Pekâlâ, getirin." dedi Mr. Harris."

"Hay hay efendim."

Kız, kahveyi getirdi. Mr. Harris içine şeker koyup kaşığı ile ezmeye başladı. Bir yandan da dışarda, istasyonun ışıklı plâtfurmuna yağan karı seyrediyordu. Kıza sordu:

"İngilizceden başka dil bilir misiniz?"

"Evet efendim. Almanca, Fransızca ve lehçelerini konuşurum."

"En çok hangisini seversiniz?"

"Hepsi de aynı, efendim. Birini diğerinden çok seviyorum diyemem."

"Kahve veya başka bir şey içer misiniz?" "Hayır, efendim. Lokantada müşterilerle içmemize izin yoktur."

"Bir sigara almaz mısınız?" "Teşekkür ederim efendim, içmem."

"Ben de," dedi Harris, "David Belasco (Birinci Cihan Harbi sonrasında, Broadway'de, eksantrik mizacıyla tanınmış sahne vazn.) ile aynı fikirde değilim."

"Efendim?"

"Belasco. David Belasco. Meşhurdur. Taktığı ters yakalarla onu hemen tanıyabilirsiniz. Ama ben onunla hemfikir değilim. Zaten öleli de çok oldu."

"Beni mazur görür müsünüz, efendim?"

"Elbette," cevabını verdi, Harris. Oturduğu koltukta öne eğilerek, pencereden dışarıyı seyre koyuldu. Karşıda oturan ihtiyar adam gazetesini katlamıştı. Önce Mr. Harris'e bir baktı, sonra kahve fincanı ile tabağını eline alıp, onun masasına doğru yürüdü. İngilizce: "Rahatsız ettiğim için özür dilerim ama," dedi, "öyle talimin ettim ki, siz National Geographic Derneği üyesisiniz."

"Buyurun oturun," dedi Harris. Kibar zat oturdu.

"Bir kahve daha, yahut başka bir içki?"

"Teşekkür ederim."

"Benimle bir kadeh Kirsch içmez misiniz?"

"Evet, fakat benden olmak şartıyla."

"Hayır, ben ısrar ediyorum," dedi Harris. Garson kıza seslendi. Kibar zat, ceketinin iç cebinden bir deri cüzdan çıkardı. Üzerine sarılmış olan lâstiği çözdükten sonra içinden birkaç kâğıt çekti ve bir tanesini seçip Harris'e uzattı:

"İşte benim üyelik belgem," dedi. "Amerika'da Frederick J. Roussel'i tanır mısınız?"

"Tanımıyorum, maalesef."

"Çok meşhurdur kendisi.."

"Nereli acaba? Amerika'nın neresinden olduğunu biliyor musunuz?"

"Washington'lu şüphesiz. Derneğin merkezi orada değil mi?"

"Orada zannederim."

"Zan mı ediyorsunuz, emin değil misiniz?"

"Uzun zamandır memleketten ayrırım da..."

"Üye değilsiniz o halde?"

"Ben değilim. Babam uzun zamandır üye idi."

"Öyleyse Frederick J. Roussel'i tanır. Derneğin idarecilerindedir. Belgemde, üyeliğe Mr. Roussel tarafından namzet gösterildiğim yazılıdır." "Çok memnun oldum."

"Sizin de üye olmayışınıza üzüldüm. Fakat babanız vasıtasıyla namzetlik temin edebilirsiniz, değil mi?"

"Zannederim," dedi Harris. "Gidince bu işi yapmam lâzım."

"Tavsiye ederim. Derneğin mecmuasını biliyorsunuz, tabii."

"Elbette."

"İçinde renkli resimler bulunan kuzey Amerika'da yaşa yan hayvanlara ait sayıyı gördünüz müydü?"
"Evet, Paris'te gördüm."

"Ya Alaska'daki yanardağları gösteren sayıyı?" "O bir harikaydı."

"George Shiras'ın torununun vahşî hayvanlara ait fotoğraflarını da çok beğenmişim." "Çok zorluydular."

"Çok güzeldiler. Yamandır şu bizim Shiras..." "Bizim Shiras mı dediniz?" "Eski arkadaşımıdır da..."

"Anladım. George Shiras'ın torununu tanıyorsunuz demek. Çok enteresan adam olsa gerek?"

"Evet. Hemen hemen tanıdığım en enteresan adam." "Peki, Georges Shiras'ın oğlunu tanır mısınız? O da şayanı dikkat bir adam." "Hayır, o pek değil." "Bana kalırsa çok şayanı dikkat."

"Size garip bir şey söyleyeyim mi; nedense o pek şayanı dikkat değil."

"Halbuki ben," dedi kibar zat, "o ailede herkesin enteresan olduğunu sanıyordum."

Harris sordu: "Büyük Sahra'nın resimlerini hatırlıyor musunuz?"

"Büyük Sahra'nın mı? Aşağı yukarı on beş yıl önceydi o." "Evet. Babamın en çok beğendiği sayılardan biriydi." "Yeni sayılarını beğenmiyor mu?"

"Beğeniyor herhalde, fakat Büyük Sahra'nın manzarasını pek beğenmişti."

"Fevkalâdeydi. Fakat bence sanat değeri ilmî değerinden çok daha üstündü."

Harris: "Orasını bilmem," dedi. "Çölde, fırtınanın savurduğu kumun altında Arap, yüzü Mekke'ye dönük olduğu halde devesiyle birlikte diz çökmüş vaziyetteydi, değil mi?"

"Hatırladığıma göre Arap ayakta ve devesinin ipini tutuyordu."

"Haklısınız. Albay Lawrence'in kitabına gitti aklım."

"Lawrence'in kitabı Arabistan'dan bahseder, zannederim."

"Tabii. Arap lâfi bana onu hatırlattı."

"Lawrence enteresan bir adam olsa gerek?"

"Muhakkak."

"Şimdi ne iş yaptığını biliyor musunuz?"

"Kraliyet Hava Kuvvetlerinde."

"Peki niçin orada çalışıyor?"

"Hoşlanıyor, her halde."

"National Geographic Derneğine mensup mu acaba?"

"Kim bilir?"

"İyi bir üye olurdu. Tam istedikleri gibi bir adam. Kendisini memnuniyetle namzet gösterirdim. Dernek de kabul eder, değil mi?"

"Eder zannedersenem."

"Vevey'den bir ilim adamı ile Lauzanne'dan bir meslektaşını namzet göstermiştim. İkisini de kabul etmişlerdi. Albay Lawrence'i de göstersem, eminim ki çok memnun olurlar."

"Mükemmel fikir," dedi Harris. "Bu lokantaya sık sık gelir misiniz?"

"Akşam yemeklerinden sonra kahve içmeye gelirim."

"Üniversitede misiniz?"

"Mütekaidim."

"Ben treni bekliyorum," dedi Harris. "Paris'e gideceğim. Sonra da Havre'dan Amerika'ya gitmek üzere vapura bineceğim."

"Ben Amerika'ya hiç gitmedim, fakat gitmeyi çok arzu ediyorum. Belki de günün birinde derneğin bir içtimasına iştirak ederim. Babanızla tanışmak beni ziyadesiyle memnun edecektir."

"Muhakkak kendisi de sizinle tanışmaktan zevk duyardı, lâkin geçen yıl öldü. Oldukça garip bir şekilde intihar etti."

"Cidden müteessir oldum. Şüphesiz ki ölümü, ailesi için olduğu kadar ilim için de büyük bir kayıp olmuştur."

"İlim gayet tabii karşılardı," dedi Harris ve ilâve etti: "İşte kartım. Babamın adı E. D. yerine E. J. ile başlardı. Sağ olsaydı, eminim ki sizinle tanışmayı çok isterdi."

Kibar zat: "Benim için büyük zevk olurdu," dedi. Cüzdanından bir kartvizit çıkarıp Harris'e uzattı. Kartın üzerinde şunlar yazılıydı:

Felsefe Doktoru

SIGISMUND WYER

National Geographic Derneği,

Washington, D. C., U.S.A.

Üyesi

Harris: "Bunu büyük bir itina ile saklayacağım," cevabını verdi.

(Çeviren: Mustafa YURDAKUL)

BİR GÜNLÜK BEKLEYİŞ

Pencereleri kapamak üzere odaya girdiğinde biz hâlâ yatakta idik. Baktım keyifsizdi. Titriyordu, yüzü bembeyazdı, hareket ederken bir tarafı ağrıyormuş gibi usulca yürüyordu.

"Neyin var, Schatz?"

"Başım ağrıyor."

"Yatsan iyi edersin."

"Hayır. Hasta filân değilim."

"Haydi yatağa. Giyineyim de bakayım sana."

Fakat aşağı indiğim zaman o giyinik, ocağın yanında oturuyordu. Dokuz yaşındaki oğlum oldukça hasta ve halsiz görünüyordu. Ellimi alnına koyduğum vakit ateşi olduğunu biliyordum.

"Haydi yukarı, yatağa," dedim, "hastasın."

"Bir şeyim yok." dedi.

Doktor geldi. Çocuğun derecesini aldıktan sonra ona:

"Ne kadar ateşi var?" diye sordum.

"Yüz iki."

Doktor, aşağıda nasıl verileceğini anlatan bir talimatname ile birlikte değişik renkli kapsüller içinde üç türlü ilâç bıraktı. Biri ateşi düşürmek içindi, öteki müşhildi, üçüncüsü de midedeki ekşiliği tedavi edecekti. Doktor, grip mikroplarının mevcudiyeti mide ekşimesiyle ilgilidir, dedi. Soğuk algınlığından gelen hastalıklar hakkında her şey bilirmiş gibi bir hali vardı, şayet derece 104 ün üzerine çıkmazsa hiç endişe edilecek bir şey olmadığını söyledi. Bu, hafif bir gripti ve eğer zatürree önlenirse hiçbir tehlike yoktu.

Odaya döndüm, çocuğun derecesini, çeşitli kapsüllerin verilme zamanlarını bir yere not ettim.

"İster misin sana bazı şeyler okuyayım?"

"Peki. Eğer istersen okumak." dedi. Yüzü bembeyaz, gözlerinin altı siyah siyahtı. Yatakta boylu boyuna uzanmış yatıyordu, olup bitenlere karşı hiç ilgisi yokmuş gibiydi.

Macerası adlı kitabından okumaya başladım. Fakat oğlumun okuduklarımı takip etmediğini biliyordum.

Yüksek sesle Howard Pyle'ın Korsanlarını farkedebiliyordum.

"Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordum. "Aynı şekilde hep." dedi.

Yatağının ucuna iliştim, başka bir kapsül verme vaktini beklerken kendi kendime okumaya devam ettim. Onun tabii olarak uykuya dalması gerekirdi, fakat o gözlerini garip bir şekilde yatağın ayak ucuna dikmiş, öyle yatıyordu.

"Neden uyumaya çalışmıyorsun? İlaç için uyandırırım seni."

"Uyanık olayım, daha iyi."

Bir müddet sonra: "Burada benimle oturmasan da olur, baba, eğer oturmaktan sıkılıyorsan." dedi.

"Yoo, canım sıkılmıyor."

"Hayır, eğer canın sıkılacaksa oturmasan da olur demek istiyorum."

Galiba biraz saçmalıyordu, reçetede yazılı kapsülleri verdikten sonra, saat on birde bir müddet için odadan dışarıya çıktım. Parlak, soğuk bir gündü, her taraf donmuş kar tabakasıyla kaplı idi, sanki bütün arazi, çayırılık buzla cilâlanmıştı. Buz tutmuş körfez boyunca şöyle kısa bir yürüyüş yapayım dedim. Genç, İrlanda av köpeğini yanıma aldım, fakat donmuş arazide durmak veya yürümek güçtü, köpek kaydı sürüne rek ilerlemeye çalıştı, ben iki defa yere düştüm, bir defasında elimden kaçırdığım, tüfeğimi buzlu alanın ta öteki ucunda yakaladım.

Çıkıntılı, balçık bir tepenin yamacında bir bıldırcın sürüsü kovaladık. Sürü tepenin ötesinde gözden kaybolurken ben iki bıldırcın vurdum. Sürüden bazısı ağaçlara konmuştu, ama büyük bir kısmı çalılarının arasına dağılmıştı, onları bulduklarını yerden ürütüp uçurmak için birçok defa buzla örtülü çalı siperlerine atlamak gerekmişti. Kıvılcıktan durduğumuz vakit de ateş etmek, veya buz tutmuş, yay gibi kasılmış çalıları yarıp dışarı çıkmak kolay değildi. İki tane vurdum, beşini iyi nişan alamamak yüzünden kaçırdım. Eve yakın bir bıldırcın sürüsü bulduğumdan memnun ve bıldırcınların sayıca diğer günlere yetecek kadar da bol olduğunu düşünerek mesut, evin yolunu tuttum.

Evde, çocuğun, odasına kim girmek isterse istesin reddettiğini söylediler.

"İçeri giremezsiniz," diyormuş. "Neyim varsa var, sizleri ilgilendirmez."

Yukarıya, yanına çıktım ve onu nasıl bıraktı isem aynı vaziyette buldum; yüzü beyazdı, yalnız yanakları ateşten kızarmıştı, bakışları eskisi gibi yatağın ayak ucuna saplanmıştı.

Derecesini aldım.

"Ne kadar?"

"Yüz civarında." dedim. Yüz iki ve onda dörttü.

"Yüz ikiydi." dedi.

"Kim söyledi?"

"Doktor."

"Derecede hiçbir şey yok." dedim. "Üzülecek hiçbir taraf yok."

"Üzülmiyorum," dedi, "fakat düşünmemek elimde değil."

"Düşünme," dedim. "Aldırma sakın."

"Aldırmıyorum!" dedi ve gözlerini karşıda sabit bir noktaya dikti. Bir şeye tahammül için kendini zorladığı belliydi.

"Haydi şunu su ile alıver."

"Bir şeye yarayacak mı acaba?"

"Tabii yarayacak."

Oturdum, Korsanların Macerasını açtım, okumaya başladım, fakat o beni dinlemiyordu; durdum.

"Acaba ne zaman öleceğim, biliyor musun?" diye sordu.

"Ne?"

"Ölmeme ne kadar kaldı?"

"Ölmeyeceksin. Ne oluyor sana böyle?"

"Oh, evet, öleceğim. Yüz iki derken duydum doktoru."

"İnsan yüz iki derece ateşle ölmez. Bu türlü konuşmak saçma."

"Biliyorum, ölür. Fransa'da iken okulda, çocuklar bana söylemişlerdi, kırk dört oldu mu derecen yaşayamazsın. Benimki yüz iki."

Sabahın dokuzundan itibaren bütün gün ölümü beklemişti.

"Ah zavallı Schatz," dedim. "Benim zavallı oğlum. Tıpkı mil ve kilometre gibi. Ölmeyeceksin. Bu başka termometre. Öteki termometrede otuz yedi normaldir. Bundan doksan sekiz."

"Sahi mi?"

"Tabii." dedim. "Tıpkı mil ve kilometre gibi. Biliyorsun, otomobille yetmiş mil yaptığımız zaman kaç kilometre yol almış oluruz? Tıpkı bunun gibi."

"Oh." diye ferahladı.

Yatak ucuna dikilen bakışları yavaşça gevşedi. Nihayet, kendini sıkmadan vazgeçti. Ertesi günü çok halsizdi, önemsiz, küçük şeylere ağlayı ağlayıveriyordu.

(Çeviren: Ferhan OĞUZKAN)

YAĞMUR ALTINDAKİ KEDİ

Otelde yalnız iki Amerikalı vardı. Odalarına gidip gelirken merdivenlerde tesadüf ettikleri insanların hiçbirini tanımıyorlardı. Odaları ikinci katta ve denize nazırdı. Aynı zamanda parkı ve Harp Âbidesini görüyordu. Parkı, büyük palmyeler ve yeşil kanapeler susluyordu. İyi havalarda burada daima* sehpasının başında çalışan bir ressam bulunurdu. Palmiyelerin ve renkli cepheleri bahçelere ve denize bakan otellerin teşkil ettiği manzarayı sanatkarlar beğenirlerdi. İtalyanlar uzak mesafelerden Harp Âbidesini görmeye gelirlerdi. Abide bronz» dandı ve yağmur altında pırıl pırıl parlardı. Şimdi yine yağmur yağıyordu. Palmiyelerin yapraklarından yağmur damlaları düşüyordu. Çakıl döşeli patikaların üzerinde yer yer gölcükler meydana gelmişti. Deniz, uzun dalgalar halinde gelip sahile çarpıyor, sonra tekrar kuvvet toplamak için geri çekiliyordu. Harp Âbidesinin dikili bulunduğu meydanda hiç otomobil kalmamıştı. Karşıdaki lokantanın kapısında bir garson bomboş meydana bakıyordu.

Amerikalının karısı pencereden dışarıyı seyrediyordu. Tam pencerelerinin önünde, yeşile boyalı masalardan birinin altında bir kedi büzülmüş duruyordu. Üstüne yağmur damlamasını diye de mütemadiyen küçülmeye çalışıyordu. Kadın:

"İnip şu kediyi alacağım." dedi.

Kocasını yattığı yerden: "Ben gideyim," teklifinde bulundu.

"Hayır, ben alacağım. Zavallı kedi, ıslanmamak için masanın altına sığınmaya çabalıyor."

Adam, yatağın ayak ucunda, arkasına yerleştirdiği iki yastığa yaslanmış, kitabını okuyordu: "Islanma ama." dedi.

Kadın aşağıya indi. Otel sahibinin yazıhanesi Önünden geçerken, adam ayağa kalkıp kendisini selâmladı. Masası yazıhanenin dipteki köşesindeydi. Adam yaşlı ve çok uzun boyluydu. Amerikalının karısı:

"Il piove," ("Yağmur yağıyor,") dedi. Otel sahibinden hoşlanmıştı.

"Si si, Signora, brutto tempo. ("Evet, evet, sinyora, fena hava.") Çok fena hava."

Adam, boş yazıhanede, masanın arkasında ayakta duruyordu. Amerikalının karısı onu beğenmişti. Herhangi bir isteği büyük bir ciddiyetle dinleyişi, tavırlarındaki vekar hoşuna gitmişti. Kendisine hizmet etmek için gösterdiği arzu ve otel sahibi olarak işini benimseyişi hoşuna gitmişti. Nihayet, onun yaşlı ve olgun yüzünü ve iri ellerini de beğenmişti.

Bunları düşünerek, kapıyı açıp dışarıya baktı. Yağmur daha da şiddetlenmişti. Kauçuk pelerin giymiş bir adam, boş meydanda lokanta istikametinde yürüyordu. Kedi, saçağın altını takiben sağ tarafa kaçmış olmalıydı. Kadın kapıda durduğu esnada, arkasından bir şemsiye açıldı: Odalarına bakan hizmetçiydi. Gülümsedi ve İtalyanca: "Islanmayınız, efendim." dedi. Muhakkak ki onu otel sahibi göndermişti.

Hizmetçinin tuttuğu Őemsiyenin altında, çakıl dōŐeli patikada kendi pencerelerinin altına kadar yürüdü. Masa yerinde duruyordu. Yağmurla yıkanmış ve yeşil boyası temizlenmişti. Fakat kedi görünürde yoktu. Kadın pek müteessir olcu. Hizmetçi:

"Ha perduto qualche cesa, Signora?" ("Bir Şey mi kaybettiniz, sinyora?") diye sordu.

"Burada bir kedi vardı."

"Kedi mi?"

"Si, il gatto." ("Evet, kedi.")

Hizmetçi güldü: "Yağmur altında kalmış bir kedi mi?"

"Evet, masanın altındaydı. O kadar istemiştım ki... Bir kedi istemiştım."

Amerikalı kadın İngilizce konuştuğu zaman, kızın yüz hatları geriliyordu.

"Gelin, Signora," dedi. "İçeri girelim. Islanacaksınız."

"Evet, doğru."

Kumluk patikadan geçip otele girdiler. Hizmetçi Őemsiyeyi kapamak için dışarda kaldı. Amerikalının karısı yazıhanenin önünden geçerken, otel sahibi tekrar eğildi. Kadının içinde sanki bir Şey burkuldu. Adamın karşısında kendini hem çok küçük, hem de çok mühim hissetti. Bir an için, kendisinin fevkalâde ehemmiyetli bir insan olduğu hissine kapıldı. Merdivenlerden çıkıp odaya girdi. George yatağa uzanmış, kitap okuyordu. Gözleri dinlensin diye kitabı bırakıp, sordu:

"Aldın mı kediyi?"

"Hayır, gitmiş."

Kocası: "Hayret," dedi, "nereye gider." Sonra kalkıp oturdu.

"O kadar istiyordum ki, o kediyi. Bilmem neden, Şu zavallı kediyi çok istedim. Biçarenin dışarda yağmur altında kalması hiç de hoş değil..."

George tekrar okumaya başlamıştı.

Kadın gidip tuvalet masasındaki aynanın karşısına oturdu. Eline bir ayna alıp kendisini tetkike koyuldu. Önce bir yandan, sonra öbür yandan profilini, daha sonra da, arkadaki saçlarını ve ensesini gözden geçirdi. Tekrar profiline bakarken kocasına sordu:

"Saçlarımı uzatsam daha iyi olmaz mı dersin?"

George karısının ensesine, bir erkek çocuğunki gibi kısa kesilmiş saçlarına baktı:

"Böyle beğeniyorum," dedi.

"Ben bıktım artık. Erkeğe benzemekten usandım."

Kocası yataktaki vaziyetini değiştirdi. Deminden beri karısına bakıyordu: "Çok güzelsin." dedi.

Kadın, elindeki aynayı tuvalet masasına bıraktı ve pencereye gidip dışarıya baktı. Hava kararıyordu.

"Uzun ve düz saçlarım olsun, istiyorum. Şöyle, büyük bir topuz yapayım.. Yahut da bir kedim olsaydı. Kucağında okşardım, o da bana mırıldanırdı."

Kocası, yattığı yerden: "Öyle mi?" dedi.

"Sofrada kendi gümüş takımlarımla yemek istiyorum.. Masayı da mumlarla süsleyeyim. Sonra, bahar olsun istiyorum, uzun saçlarımı aynanın önünde tarayayım. Bir kedi istiyorum.. Yeni elbiselerim de olsun istiyorum."

"Eee, kes sesini de al bir şey oku," dedi George ve tekrar kitabına daldı.

Karısı, pencereden dışarıya bakıyordu. Hava iyice kararmıştı, palmyelerin üzerine hâJâ yağmur yağıyordu.

"Hayır, bir kedi istiyorum.. Kedi istiyorum.. Hem de şimdi... Uzun saçlarım yahut diğer arzularım olmasa bile, bir kedim olabilir ya.."

Kocası onu dinlemiyor, kitabını okuyordu. Kadının gözleri dışarda, artık ışıkları yanmış olan meydandaydı.

Kapı vuruldu. George seslendi: "Avanti!" ("Giriniz.").

Başını kaldırıp baktı, Kapıdaki hizmetçiydi. Elinde, göğsüne sımsıkı bastırıldığı kocaman kurşunî bir kedi vardı.

"Affedersiniz." dedi. "Otel sahibi bunu Signora'ya vermemi söyledi."

(Çeviren: Mustafa YURDAKUL)

ON KIZILDERİLİ

"Dört Temmuz" bayramında Nick, Joe Garner ailesiyle birlikte geç vakit şehirden dönerken, yol boyunca dokuz sarhoş kızılderiliye rastlamışlardı. Dokuz olduklarını iyi hatırlıyordu, çünkü karanlıkta arabayı süren Joe Garner atları durdurmuş ve sonuncu kızılderiliyi inip tekerleğin altından çıkarmıştı. Kızılderili yüzüstü kumun üzerine uzanmış, uyuyordu. Joe onu çalılıkların arasına sürükleyip tekrar arabaya döndü:

"Bununla dokuz oluyor," dedi. "Şehrin kenarından buraya kadar."

"Ah! Şu kızılderililer!" dedi, Mr. Garner.

Nick, Garner'lerin iki oğluyla arabanın arkasında oturuyordu. Oturduğu yerden, Joe'nun yolun kıyısına çektiği kızılderiliyi görmeye çalıştı.

Carl: "Billy Tabeshaw mıydı?" diye sordu.

"Hayır."

"Pantolonu tıpkı onunkine benziyordu."

"Bütün kızılderililer aynı cinsten pantolon giyer."

Frank: "Onu göremedim," dedi. "Bakıncaya kadar babam arabadan inmiş de çıkmıştı bile. Ben de yılan ezdi sandım."

Joe Garner: "Bu gece birçok kızılderili yılan ezecek, galiba." dedi.

"Ah! Şu kızılderililer!"

Araba ilerliyordu. Yol ana caddeden ayrılıp, sırta doğru yükseliyordu. Atlar arabayı zorlukla çekiyordu. Oğlanlar inip kumluk yolda yürümeye başladılar. Nick, okul binasının yanındaki tepede, dönüp geldikleri istikamete baktı. Petoskey'in ve Little Transverse körfezinin karşı sahilindeki Harbour Springs'in ışıkları görünüyordu. Tekrar arabaya bindiler.

Joe Garner: "Şu yola biraz çakıl döşeseler, bari." dedi.

Araba, ormanın ortasından geçen yol boyunca ilerledi. Joe Garner önde karısıyla yan yana oturuyordu. Nick, Carl ve Frank'ın arasındaydı. O esnada bir düzlüğe geldiler.

"Babam kokarcayı burada ezmişti."

"Hayır, daha ötede."

Joe başını çevirmeden: "Yerin hiç ehemmiyeti yok." dedi. "Kokarca nerede ezilirse ezilsin farketmez."

Nick: "Dün akşam iki kokarca gördüm." dedi.

"Nerede?"

"Aşağıda, gölün kenarında. Sahilde ölmüş balık alıyorlardı."

Carl: "Onlar kokarca değildi, herhalde." dedi.

"Kokarcaydı. Kokarcaları bilirim."

"Bilmen lâzım, kızılderili sevgilin var."

Mrs. Garner: "Öyle konuşmasana Carl." dedi.

Joe Garner güldü.

"Gülme Joe! Carl'ın böyle konuşmasını istemem."

Joe: "Kızılderili sevgilin var mı, Nickie?" diye sordu.

"Hayır."

"Onun da sevgilisi var, baba." dedi Frank. "Onunkisi Prudence Mitchell."

"Hayır, değil."

"Her gün buluşuyor."

Karanlıkta ikisinin ortasında oturan Nick, kendisiyle Prudence Mitchell yüzünden alay edilmesine içerledi:

"Buluşmuyorum," dedi. "O benim sevgilim değil."

"Bak şuna, her gün beraber görüyorum onları."

Mrs. Garner, Nick'e: "Carl'ın hiç sevgilisi yok ya." dedi. "Bir kızılderili bile olsa."

Carl sesini çıkarmadı.

Frank söze karıştı: "Carl'ın kızlarla arası hiç hoş değil."

"Sen kapa çeneni!"

Joe Garner: "En iyisi sensin Carl!" dedi. "Her erkeğin sevgilisi olması şart değil. Bak, babandan ibret al."

Arabanın sarsıntısıyla kocasına sokulan Mrs. Garner: "Evet," dedi, "sen öyle söylersin. Gençliğinde bir sürü sevgilin vardı."

"Babamın hiç kızıl derili sevgilisi olmamıştır, her halde."

Joe: "Öyle mi zannediyorsun, Nickie?" dedi. "Sen Prudie'ne göz kulak olsan iyi edersin."

Karısı, kulağına bir şeyler fısıldadı. Joe güldü.

Frank sordu: "Neye gülüyorsun, baba?"

"Söyleme Garner!" diye karısı ikaz edince, Joe tekrar güldü:

"Prudence Nickie'nin olsun. Benim âlâ sevgilim var."

"Ha şöyle konuş." dedi Mrs. Garner.

Atlar arabayı kumun üzerinde güçlkle çekiordu. Joe karanlıkta onları rastgele kamçılıdı.

"Haydi oğlum, dayan! Yarın sabah daha süratli gitmeniz icabedecek."

Araba iki yana sallanarak, yokuş aşağı indi.

Evin önüne gelince hepsi arabadan atladı. Mrs. Garner kapıyı açıp eve girdi. Az sonra elinde bir lâmba ile çıktı. Nick'le Carl arabanın arkasından öteberiyi indirdiler. Frank ambara doğru sürdü. Nick merdivenlerden çıkıp, Mrs. Garner'in sobayı yakmakla meşgul olduğu mutfığa girdi.

"Allahâısmarladık, Mrs. Garner. Beni de şehre götürdüğünüze teşekkürler."

Odunların üzerine gaz dökmekte olan Mrs. Garner, döndü:

"Bir şey değil, Nick." dedi.

"Çok güzel vakit geçirdim."

"Beraber oluşundan biz de hoşlanıyoruz, Nick. Akşam yemeğine kalmayacak mısın?"

"Gideyim. Babam bekler herhalde."

"Peki öyleyse. Giderken Carl'a söyle buraya gelsin olmaz mı?"

"Pekâlâ. Allahâısmarladık Mrs. Garner."

"Güle güle Nick."

Nick evden çıktı. Ambara doğru yürüdü. Frank'la babası süt sağıyorlardı. Onlara seslendi:

"Allahâısmarladık.. Çok hoş vakit geçirdim."

Joe Garner: "Güle güle Nick." dedi. "Yemeğe kalmıyor musun?"

"Hayır, kalamam. Carl'a söyler misiniz, annesi çağırıyor."

"Pekâlâ Nick, güle güle."

Nick, ambarın yanındaki çayırılığın ortasından geçen patikadan yalınayak yürüdü. Patika dümdüzdü. Çıplak ayaklarında çığın serinliğini hissediyordu. Çayırın kenarındaki çitin üzerinden atladı. Bir hendeğin içinden ayakları çamura bulanarak geçti. Sonra, gürgen ağaçlarının arasından bayır yukarı tırmandı. Küçük evin ışıkları görünmüştü. Bahçenin çitini atlayıp evin ön kapısına doğru yürüdü.

Pencereden babasını gördü: masada oturmuş, büyük lâmbanın ışığı altında kitap okuyordu. Kapıyı açıp içeri girdi. Babası sordu: "Nasıl Nick, iyi eğlendin mi?" "İyi eğlendim, baba. Güzel bir "Dört Temmuz" bayramı oldu."

"Karnın aç mı?" "Hem ne nasıl." "Pabuçlarını ne yaptın?" "Garner'lerin arabasında kaldı." "Hadi gel, mutfağa gidelim."

Elinde lâmba ile önden yürüdü. Buz dolabının kapağını açtı. Nick de arkasından mutfağa girdi. Babası, tabak içinde bir parça söğüş tavuk ve bir sürahi süt çıkarıp Nick'in önüne koydu. Lâmbayı masaya yerleştirdi:

"Biraz da börek var," dedi, "doyar mısınız?" "Fazlasiyle."

Babası, muşamba örtülü masanın yanına bir sandalye çekip oturdu. Arkasındaki duvara gölgesi büyük bir şekilde aksediyordu.

"Top oyununu kim kazandı?" "Petoskey. Beş-üç."

Oğlunun yemek yiyişini seyrediyordu. Bardağına sürahidenden süt koydu. Nick içti ve peçete ile ağızını sildi. Babası uzanıp raftan böreği aldı. İçinde böğürtlen bulunan börekten, büyükçe bir parça kesip oğluna uzattı. "Bugün ne yaptın, baba?" "Öğleden evvel balığa gittim." "Ne tuttun?" "Yalnız sazan."

Oturduğu yerden oğlunun böreği yiyişini seyrediyordu. Nick: "Öğleden sonra ne yaptın?" diye sordu. "Kızılderili kampına kadar yürüdüm." "Kimseyi gördün mü?"

"Bütün kızıl derililer şehre kafa çekmeye gitmişler." "Hiç kimseyi görmedin mi?" "Arkadaşım gördüm. Prudie'yi."

"Neredeydi?"

"Ormanda, Frank Washburn'la beraberdi. Üzerlerine vardım. İyi eğleniyorlardı."

Babası Nick'in yüzüne bakıyordu. Nick sordu:

"Ne yapıyorlardı?"

"Bilmem. Sadece bir takım sesler duydum."

"Onlar olduğunu nereden bildin?"

"Gördüm."

"Görmedim dedindi galiba?"

"Hayır hayır, gördüm."

"Yanıındaki kimdi?"

"Frank Washburn."

"İkisi de..."

"İkisi de ne?"

"Her ikisi de memnun mu görünüyordu?"

"Zannedersem öyle."

Babası kalkıp mutfaktan çıktı. Tekrar döndüğü zaman Nick'in gözleri önündeki tabaktaydı. Gözleri yaşarmıştı. Babası, bir parça börek daha kesmek için bıçağı uzandı:

"Biraz daha yer misin?"

"Hayır."

"Bir parça daha yesaydın."

"Hayır, istemiyorum."

Babası masanın üzerindeki kileri kaldırmaya başladı.

"Ormanın neresindeydiler?"

"Kampın arkasında." Nick önüne bakıyordu. Babası: "Haydi artık yat!" dedi.

"Peki."

Nick odasına gitti. Soyunup yatağı girdi. Oturma odasında babasının gerindiğini duyuyordu. Yüzünü yastığı gömdü: "Kalbim kırıldı," diye düşünüyordu. "Evet, kalbim kırıldı."

Biraz sonra babasının lâmbayı söndürüp kendi odasına gittiğini duydu. Dışarda ağaçların arasından esip gelen serin rüzgârın kapının tel kafesinden içeri girdiğini hissetti. Uzun zaman yüzü yastığı gömülü, yattı. Bir müddet sonra Prudence hakkındaki mevzu kafasından silindi ve uyudu. Gece yarısı uyandığı zaman, dışarda, baldıran otları üzerinde esen rüzgârın ve gölün sahile çarpan dalgalarının sesi yeni kulağına geldi. Fakat az sonra tekrar uykuya daldı.

Sabahleyin, rüzgâr şiddetle esiyor ve dalgalar gittikçe büyüyordu. Nick, kalbinin kırılmış olduğunu uyandıktan epey sonra hatırladı.

(Çeviren: Mustafa YURDAKUL)

MR. VE MRS. ELLIOT

Mr. ve Mrs. Elliot, bir bebekleri olsun diye çok çalıştılar. Evlendikten sonra Boston'da ve vapurdaki yolculukları esnasında, Mrs. Elliot'un tahammül hududu dahilinde, buna gayret ettiler. Gemide fazla uğraşamadılar, çünkü Mrs. Elliot pek hastaydı... Hastalandığı zaman, Birleşik Amerika'nın cenup bölgesindeki kadınlar gibi hastalanırdı. Bütün cenuplu kadınlar gibi o da, deniz tutması, gece yolculuğu ve sabahları erken kalkmak yüzünden hurdahaş olurdu.

Yolcuların çoğu onu Mr. Elliot'un annesi zannetmişti. Evli olduklarını bilen diğerleri ise hastalığını hamile oluşuna hamlediyorlardı. Aslında kırk yaşındaydı, fakat yolculuğa çıktıktan sonra, âdeta birdenbire yaşlanmıştı. Sahibi olduğu çay mağazası dolayısıyla kendisim uzun zamandan beri tanıyan Elliot, bir akşam üzeri onu öpmüş, derken birkaç haftalık bir ilân-ı aşk devresinden sonra evlenmişlerdi. O zamanlar hakikî yaşını göstermeyen Mrs. Elliot çok daha gençti.

Hubert Elliot, evlendiği zaman, Harvard'da hukuk ihtisası yapıyordu. Senede on bin dolara yakın geliri olan bir şairdi. Büyük bir süratle çok uzun şiirler yazardı. Yirmi beş yaşındaydı ve Mrs. Elliot'la evleninceye kadar hiçbir kadınla yatağa girmemişti. Safiyetini muhafaza etmek istemişti. Bu suretle karısına, kendisinin de ondan isteyeceği kafa ve vücut iffetini verebilecekti... Hubert buna "dürüst yaşamak" adını veriyordu. Mrs. Elliot'u öpmezden evvel birçok kızlarla sevişmiş, fakat temiz bir hayat sürdürdüğünü er veya geç onlara bildirmişti. Bunun üzerine kızların hemen hepsi onunla alâkayı kesmişlerdi... Kızların, iğrenç bir hayat sürmüş olan erkeklerle nişanlanıp evlenmeleri keyfiyeti ona nefret ve dehşet verirdi. Bir defasında, tanıdığı kızlardan birini, kolejde hep sınıf döndüğü malûm olan birisine karşı ikaz etmek istemiş ve başına çok nahoş bir hâdise gelmişti.

Mrs. Elliot'un adı Cornelia idi. Kendisine, Cenup'taki ailesinin lâkabı olan Calutina ismi ile hitap etmesini kocasına öğretmişti... Evlenmelerinden sonra, Elliot, Corneliya'yı eve götürdüğü zaman annesi ağlamış, fakat taşrada yaşayacaklarını söylediklerinden sükûnet bulmuştu.

Elliot, iffet ve safiyetini karısı için nasıl' muhafaza ettiğini anlatınca, Cornelia onu her zamankinden çok kendine çekerek, ona: "Ah, sevgili, tatlı çocuk" diye hitap etmişti. İffetli olmasına Cornelia da iffetliydi: "Beni yine o şekilde öpsene" demişti. Hubert, bu şekilde öpmeyi arkadaşlarından birinin anlatmış olduğu bir hikâyeden öğrendiğini ona izah etti. Tecrübesiyle müftehirdi... Bilâhare bunu birlikte ellerinden geldiği kadar inkişaf ettirdiler. Uzun uzun öpüştükleri bazı zamanlar Cornelia ona, hayatının safiyetini hakikaten kendisi için mi sakladığını sorar ve kocasının aşikâne ifadeleri onu daima tatmin ederdi.

Önceleri, Cornelia ile evlenmek Hubert'in aklına bile gelmemişti. Ona asla bu gözle bakmamıştı. Sadece kendisinin iyi bir arkadaşıydı. Fakat günün birinde, dükkânın arka tarafındaki küçük odada gramofonla dans ederlerken, Cornelia'nın kız arkadaşı dükkânın ön kısmına çıktığı esnada Cornelia onun gözlerinin içine bakmış, Elliot da onu öpmüştü. Evlenmeye ne zaman karar verdiklerini hiç hatırlamıyordu. Ama evliydim işte...

Evlendikleri günün gecesini Boston'da bir otelde geçirdiler. İki de heyecanlıydı. Fakat nihayet Cornelia uykuya dalmıştı. Hubert ise uyuyamadı... Sırtında, balayı seyahati için satın aldığı yeni "Jaeger" bornozu olduğu halde, birkaç defa otelin koridoruna çıkıp, bir aşağı bir yukarı gezindi...

Yürürken, odaların kapıları önünde sıralanmış olan, büyük-küçük, bütün pabuçlara göz gezdiriyordu. Bu hal kalbinin heyecanla çarpmasına vesile oldu. Hızla odasına koştu, lâkin Cornelia uyuyordu. Onu uyandırmaya kıyamadı. Çok geçmeden kendisi de sükûnet buldu ve derin bir uykuya daldı.

Ertesi gün Hubert'in annesine telefon ettiler. Bir gün sonra da Avrupa'ya gitmek için vapura bindiler. Vapurda bebek işine teşebbüs etmeleri imkân dahilindeydi, ve bir bebekleri olmasını dünyada her şeyden çok istiyorlardı, ama Cornelia böyle bir şeye tahammül edemezdi.

Cherbourg'da karaya çıkıp, Paris'e gittiler. Orada da bir bebeğe sahip olmak için uğraştılar. Sonra yaz sömestri yapan bir üniversitesi bulunan ve gemide beraber yolculuk ettikleri bazı kimselerin de gitmiş olduğu, Dijon'a hareket etmeye karar verdiler.

Dijon'da ilgi çekici bir şey bulamadılar. Hubert durmadan birçok şiirler yazıyor, Cornelia da onları daktilo ediyordu. Şiirlerin hepsi de pek uzundu... Hubert, yanlış hususunda fazla titiz davranıyordu. Karısı bir tek yanlış yapsa, bütün bir sayfayı ona yeniden yazdırıyor, bunun üzerine Cornelia, oturup bir güzel ağlıyordu... Bununla beraber Dijon'dan ayrılmadan önce bebek işine birkaç defa daha teşebbüs ettiler...

Sonra Paris'e döndüler... Esasen vapurdaki ahbablar; tekrar Paris'e gelmişti. Dijon'dan bıkmışlardı. Hem ne de olsa Harvard, Columbia ve Waibash'dan sonra, Côte d'Or'daki Dijon üniversitesinde tettebbü ettiklerini söyleyebilirlerdi. Üniversite bulunsaydı eğer, çoğu, Languedoc, Montpellier veya Pergipnan'a gidecekti, lâkin oralar da pek uzak yerlerdi. Halbuki Dijon, Paris'ten sadece dört buçuk saat mesafedeydi, üstelik trenin restoranı da, vardı.

Böylece, her zaman ecnebilerle dolu bulunan Rotonde gazinosundan mümkün merteye uzakta, caddenin karşı tarafındaki Café du Dome'da birlikte birkaç gün kaldılar. Sonra Elliot'lar New York Herald'ın bir ilânı vasıtasıyla Touraine'de bir şato kiraladılar. Elliot, şiirlerinin takdirkârı olan birçok dostlar edinmişti. Karısı, bu şiirleri Boston'a çay mağazasındaki kız arkadaşına göndermesi için ona ısrar ediyordu.. Sonradan arkadaşı da yanlarına gelince, Mrs. Elliot'un yüreği hayli ferahladı. Birlikte bol bol ağladılar... Pek eski bir cenuplu ailenin kızı olan arkadaşı, Cornelia'dan birkaç yaş büyüktü ve ona "şekerim" diye hitap ederdi.

Kendisine "Hubie" diyen Elliot'u dostları ile birlikte üçü, Touraine şatosuna gittiler... Gördüler ki Touraine de tıpkı Kansas gibi dümdüz ve pek sıcak bir memleketti. Elliot'un hemen hemen bir kitaba yetecek kadar şiiri birikmişti. Onları Boston'da bastıracaktı. Teklif mektubunu göndermiş ve bir tâbi ile kontratını yapmıştı bile...

Kısa bir zaman sonra dostları Paris'e taşınmaya başladılar. Artık Touraine'in ilk günlerdeki zevki kalmamıştı... Bu defa; zengin, genç ve bekâr bir şairle birlikte Trouville civarına, deniz kıyısındaki bir mesire yerine gitmişlerdi. Hepsi de pek mesuttular...

Elliot, Touraine'deki şatoda kaldı. Çünkü onu bütün yaz için kiralamıştı. Mrs. Elliot'la birlikte, büyük ve sıcak yatak odasındaki geniş yatakta bir bebekleri olsun diye çok uğraştılar. Mrs. Elliot, daktiloda "on parmak usulü" öğreniyordu. Lâkin, sürat arttığı nisbette daha çok hata yapıldığını müşahade etti. Bunun üzerine yazıların hepsini kız arkadaşı pratik metodla yazmaya başlamıştı. Gayet temiz ve ehliyetli yazıyor ve görünüşe göre bu işten zevk de alıyordu.

Elliot beyaz şarap içmeye alışmıştı. Kendi odasında ayrı yaşıyordu. Geceleri durmadan şiir yazıyor, sabahları ise bitkin görünüyordu. Artık, Mrs. Elliot'la arkadaşı, ortaçağ üslûbundaki o büyük yatakta beraber yatıyorlardı. Akşam yemekleri için, ılık ikindi rüzgârı esen bahçede hep birlikte oturuyor, Elliot beyaz şarabını içerken, Mrs. Elliot arkadaşı ile sohbet ediyordu. Hülâsa hepsi de pek mesuttu...

(Çeviren: Mustafa YURDAKUL)

MİŞİGAN TARAFLARINDA

Jim Gilmore, Hortons' Bay'e Kanada'dan gelmiş ihtiyar Horton'dan demirci dükkânını satın almıştı. Jim, kalın bıyıklı, kocaman elli, kısa boylu, esmer bir adamdı. Nalbantlığına diyecek yoktu ama, deri önlüğüne bakan dahi ona nalbanttan başka her şey derdi. Demirci dükkânının üstünde oturuyor ve yemeklerini D. J. Smith'lerde yiyordu.

Liz Coates, Smith'lerde çalışmaktaydı. İri yarı, hayli temiz bir kadın olan Mrs. Smith, Liz Coates'in, tanıdığı kızlar içinde en tertiplisi olduğunu söylerdi. Mütenasip bacaklı Liz hep çizgili dokumadan önlükler takardı. Jim onun saçlarının daima derli toplu arkada toplandığına dikkat etmişti. Yüzünü hep gülümsediği için beğenirdi ama, şahsiyetini hiç düşünmezdi bile.

Jim'in Liz'in hoşuna gittiğini söylemek hiç de yalan olmazdı. Dükkândan gelişini beğeniyor ve ekseriya mutfak kapısında boy göstererek yola çıkışını seyrediyordu. Liz onun bıyıklarını, güldüğü zaman görünen beyaz dişlerini ve nalbandı andırmayışını beğeniyordu. Smith'lerin Jim'i beğenmeleri, hoşuna gidiyordu. Bir gün kollarındaki siyah kıllardan ve evin dışındaki muslukta yıkanırken vücudunun yanmamış yerlerinin beyazlığından ne kadar haz ettiğini farkettiler. İçini burkan bir hoşlanıştı bu.

Hortons' Bay köyü Boyne City ile Charleroi arasında ana caddede bulunan beş evden ibaretti. Büyük mağaza, ön duvarı ve belki de önünde bir araba ile postane, Smith'lerin, Strond'ların, Dillworth'ların, Horton'ların, ve Van Hoosen'ların evi. Kumlu yolun etrafındaki evler büyük bir karaağaç korusu içindeydi. Yolun iki ucunda ekilecek arazi ve kereste ormanı, yukarı tarafında Metodist kilisesi, alt tarafında da şehir mektebi bulunuyordu. Kırmızı boyalı demirci dükkânı mektebin tam karşısındaydı.

Tepeden, kereste ormanının içinden koya doğru dik, kumlu bir yol iniyordu. Smith'lerin arka kapısından göle kadar uzanan orman ile koyun öbür yakası görülmekteydi. İlkbahar ve yazın, Charleroi ile Mişigan gölü taraflarından esen rüzgârla beyaz köpük dolan parlak, mavi koyu seyretmeye doyum olmazdı. Smith'lerin arka kapısından Liz gölde, Boyne City'ye doğru yola çıkmış mavunaları gözlerdi. Seyrettiği zaman ona yerlerinden hiç oynamıyorlarmış gibi gelirdi ama içeri girip de birkaç tabak daha kurulaşıp tekrar dışarı çıktı mı, gözden kaybolduklarını farketmekte güçlük çekmezdi.

Liz'in artık akli fikri hep Jim Gilmore'daydı. Jim'se onu hiç umursamıyordu sanki. Smith'le dükkândan, Cumhuriyetçi partiden ve James G. Blaine'den bahsederlerdi. Akşamları, ya ön odada "The Toledo Blade" ile "Grand Rapids" gazetelerini okur veya Smith'le beraber, fenerleri ellerinde, koyda zıpkınla balık avına çıkardı. Sonbaharda Smith, Charley Wyman ve Jim bir kamyon, bir çadır, yiyeceklerini, baltalarını, tabancalarını ve iki köpek alıp Vanderbilt'in arkasındaki çamlıklara geyik avlamaya gittiler. Gitmelerinden dört gün evvel, Liz'le Mrs. Smith yanlarına alacakları yiyecekleri hazırladılar. Liz, Jim'e hususî bir şey yapmak istemiş, fakat ilkönce Mrs. Smith'ten yumurtayla un istemeye çekinmiş, sonra da dışardan alıp pişirirse Mrs. Smith görür de kızar diye korkmuştu. Mrs. Smith'in aldıracağı yoktu ya! Ama Liz ne de olsa korkuyordu.

Jim'in geyik avında olduğu müddet zarfında Liz'in akli fikri hep onunla meşguldü. Yalnızlık çekilecek

şey değildi. Hayal kurmaktan uykusu kaçırıyordu, ama, bu da zevkti. Kendinden geçmek hoşuna gidiyordu. Dönmelerinden bir gece evvel uyuyamadı, daha doğrusu öyle sandı, çünkü, uyuyamadığını zannetmekle hakikaten uyuyamamanın rüyadan farkı yoktu. Araba yolda belirince içi bir tuhaf oldu. Jim'i görünceye kadar bir türlü kabına sığamadı. İçinde Jim gelince her şey yoluna girecekti gibi bir his vardı. Araba dışarda, büyük karaağacın altında durunca Mrs. Smith'le Liz dışarı çıktılar. Gelenlerin hepsinin sakalları uzamıştı. Kamyonun arkasında ince, dik bacakları kenardan dışarı fırlamış üç geyik yatıyordu. Mrs. Smith kocasını öptü. Smith de ona sarıldı. Jim: "Merhaba Liz" deyip gülümsedi. Liz, Jim dönünce ne olacağını tamamen bilmemekle beraber, bir şeyler ümit etmekteydi. Beklediğini bulamamıştı. Gidenler dönmüştü işte o kadar. Jim geyiklerin üzerinden çuvalları kaldırırken Liz de onu seyrediyordu. Bir tanesi kocaman bir erkek geyikti. Yerinden kolay kolay kaldırılamayacak kadar katı ve ağırdı.

"Sen mi vurdun, Jim?"

"Hımm... Ne güzel değil mi?" Kurutma yerine götürmek üzere Jim geyiği sırtladı.

Charley Wyman o akşam yemeğe Smith'lerde kaldı. Charleroi'ya dönmek için çok geç olmuştu artık. Erkekler yıkandıktan sonra, ön odada yemeğin hazırlanmasını beklediler.

Smith'in: "Hiçbir şey kalmadı mı, Jimmy?" diye sorması üzerine Jim dışarı, ava giderken aldıkları bir fiçı viskiyi getirmek üzere avludaki arabaya gitti. Dört galonluk bu fiçının içinde sağa sola yalpa vuran pek az bir şey kalmıştı. Jim eve giderken şöyle bir içeyim dedi ama bu kadar büyük fiçidan içmek de hayli zordu. Birazını da gömleğinin önüne döktü. Jim'in fiçıyla dönüşünü gören iki adam da memnuniyetini izhar etti. Smith'in arzusu üzerine Liz bardakları getirdi. Smith de üç kocaman bardağı doldurdu. "Şerefine, Smith." dedi Charley Wyman, "Benimki de koca geyiğe, Jimmy." "Bu da kaçırdıklarımızın şerefine, Smith." dedi Jim ve kadehi dikti.

"Tadı fena değil."

"Bu aylarda böylesine kolay kolay rastgelinmez." "Bir tane dahaya var mısınız, çocuklar?" "Varız ya."

"Haydi yuvarlayın bakalım." "Bu, gelecek senenin şerefine!"

Jim kendini havalarda hissetmeye başlamış, viskinin tadını pek sevmişti. Rahat bir yatağa, sıcak yemeğine, dükkânına kavuştuğundan memnundu. Bir tane daha yuvarladı. Kafalarının biraz dumanlı olmasına rağmen, yemeğe geldikleri vakit erkeklerin hareketleri kibardı. Liz yemeği getirdikten sonra onlarla beraber sofraya oturdu. Terbiye dairesinde yenen lezzetli bir yemektir. Yemekten sonra Liz'le Mrs. Smith sofrayı toplarken onlar gene ön odaya geçtiler. Sonra Mrs. Smith yukarı çıktı, Smith de peşinden gitti. Jim'le Charley hâlâ ön odadaydılar. Liz mutfakta, sobanın yanında oturmuş, kitap okuyor gibi duruyor ama Jim'i düşünüyordu Daha yatmak istemiyordu, çünkü Jim'in nasıl olsa çıkacağını biliyor ve yatmaya giderken onu son haliyle bir defa daha görmek istiyordu.

Tam onu böyle düşündüğü sırada, Jim dışarı çıktı. Gözleri parlıyordu, saçları karmakarışıktı. Liz önüne, kitabına baktı. Jim geldi, sandalyesinin arkasında durdu, nefesini duyabiliyordu, sonra ona sarıldı. Ellerinin altında dolgun ve gergin göğüslerini, dik meme başlarını hissediyordu. Liz çok

korkmuştu. Şimdiye kadar ona dokunan olmamıştı. Bir yandan da: "İşte, nihayet bana geldi. Hakikaten geldi." diye düşünmekten de kendini alamıyordu.

Çok korkmuştu, ne yapacağını bilemiyor, kendini sıkışmış öyle duruyordu. O sırada Jim onu sandalyeye sıkıca yapııştırıp öptü. Keskin, sızlatan, acıtan bir histi bu. Çam çıkacak zannetti. Aralarında sandalye arkılığı olmasına rağmen Jim'i gene hissedebiliyordu. Artık dayanamayacaktı, o sırada içinde bir şey kıpırdadı ve daha sıcak, daha tatlı bir his duydu. Jim onu iskemleye iyice bastırarak tutuyor, o da şimdi öpülmek istiyordu. Jim fısıldadı: "Haydi dışarı çıkalım."

Liz mutfak duvarındaki çividen mantosunu aldığı gibi dışarı fırladılar. Jim kolunu Liz'in boynuna dolamıştı. İki üç adımda bir durup birbirlerine sokuluyorlar ve Jim onu öpüyordu. Görünürlerde ay yoktu. Bileklerine kadar kum içinde, ağaçlar arasından koydaki rıhtıma, depoya doğru iniyorlardı. Suyun kayalara çarparken çıkardığı sesler duyuluyordu. Koy'un ilerisi âdeta simsiyahtı. Hava soğuktı, ama Liz Jim'le olduğu için bilâkis sıcaklık hissediyordu. Deponun kenarında oturdular. Jim, Liz'i kendine doğru çekti. Liz korkuyordu. Jim'in ellerinden biri elbisesinin içine uzandı, göğsünü okşadı. Öbür eli kucağındaydı. Çok korkuyor, Jim'in ne yapacağını kestiremiyordu ama boyuna ona sokulup durmaktan da kendini alamıyordu. Sonra kucağında hissettiği kocaman elin uzaklaşmasıyla bacağına doğru gitmesi ve yukarıya uzanması bir oldu.

Liz'in: "Yapma, Jim!" diye müdahale etmesine rağmen el daha yukarı uzanmaktan geri kalmıyordu.

"Çek elini, Jim, yapma!" Ne Jim, ne de Jim'in kocaman eli hiç mi hiç aldırılmıyordu.

Sert tahtalar üstünde, Jim elbisesini kaldırmış, bir şeyler yapmaya çalışıyordu. Korktuğu belliydi, fakat istemediği de iddia edilemezdi. Ürkmesine rağmen Liz beklediğinin bir an evvel olmasını istiyordu.

"Bırak, Jim, yapmamalısın!"

"Hayır, yapacağım. Sen de istiyorsun."

"Hayır, Jim, istemem. Hem doğru olmaz. Alı, o kadar canım acıyor ki. Ah, Jim, Jim!"

Rıhtımın sert, kıymıklı ve soğuk tahtaları yetmiyormuş gibi, Jim'in de bütün ağırlığı üzerindeydi. Canı da epey yanmıştı. Jim'i üstünden itti. Kendini iyi hissetmiyordu. Her tarafı acıyordu. Jimi hareketsiz uyuyordu. Yavaşça altından sıyrıldı, eteğini ve paltosunu doğrulttu, saçlarını düzeltiye çalıştı. Jim ağzı yarı açık uyuyordu. Liz uzanıp yanağından öptü. Hâlâ kendinde değildi. Kafasını biraz kaldırıp sarsınca Jim başını döndürüp yutkundu. Liz ağlamaya başlamıştı. Rıhtımın kenarına gidip suya baktı. Koydan doğru bir sis yükseliyordu. Üşüyordu. Çok bedbahttı. Her şeyini kaybetmiş gibiydi. Tekrar Jim'in yattığı yere döndü ve emin olmak için Jim'i bir daha sarstı. Ağlıyordu.

"Jim," dedi, "ne olur, Jim."

Jim kımıldanıp biraz daha büzüldü. Liz mantosunu çıkardıktan sonra, eğilip Jim'i örttü. Mantonun kenarlarını iyice sıkıştırdı. Sonra gidip yatağına yatmak üzere, rıhtımdan eve doğru kumlu dik yoldan yürüdü. Koydan, ağaçlar arasından soğuk bir sis yükseliyordu.

(Çeviren: Türköz TAGA)

KIZILDERİLİLER KAMPI

Göl kenarında karaya çekilmiş bir kayık daha duruyor, yanında iki kızılderili bekliyordu.

Nick ile babası kayığın arka tarafına oturduktan sonra kızılderililer kayığı ittiler, içlerinden biri kürek çekmek üzere içine bindi. George amca diğer küçük sandalın arkasında oturuyordu. Genç kızılderili onu da itip George amcayı götürmek üzere içeri atladı.

İki kayık da karanlıkta yola çıktı. Nick biraz ilerilerinde, sisler içinde kürek sesleri duyuyordu. Küreklerin sık sık suya vuruşundan kızılderililerin çabuk çabuk kürek çektikleri anlaşılıyordu. Nick babasının kolunda arkaya yaslanmıştı. Gölde seyahat ederken soğuk daha çok hissediliyordu. Sandallardaki kızılderili de çok acele ediyordu ama sis arasında seyreden öteki kayık hep daha ilerdeydi.

"Nereye gidiyoruz, baba?" diye Nick sordu.

"Kızılderililerin kampına. Kızılderili bir kadıncağz çok hastaymış."

"Ya!"

Karşıya geçtikleri vakit öbür sandalı karaya yanaşmış bı halde, George Amca'yı da karanlıkta purosunu içer buldular. Genç kızılderili sandalı adamakıllı karaya çekti. George Amca ikisine de birer puro uzattı.

Fener taşıyan genç kızılderilinin peşi sıra çiğden sıırılsıklam olmuş çayırın içinden yürüdüler. Sonra ormana vardılar ve tepelere doğru çıkan, kütüklerin taşındığı yolun başındaki bir patikayı takip ettiler. Yolun iki tarafındaki ağaçlar kesildiği için, kütüklerin taşındığı bu yol daha aydınlıktı. Genç kızılderili durup fenerini söndürdükten sonra hepsi gene yola düzuldüler.

Bir dönemece geldiklerinde karşılarına havlayan bir köpek çıktı. İlerde, ağaç kabuklarını soyan kızılderililerin barındıkları kulübelerin ışıkları seziliyordu. Bir sürü köpek daha peyda oldu. Kızılderililer hayvanların topunu birden gene kulübelere doğru kovaladılar. Yola en yakın kulübenin penceresinde ışık, kapısında da lâmbayı tutan ihtiyar bir kadın bulunuyordu.

İçerdeki tahta ranza üstünde genç bir kızılderili kadın yatmaktaydı. İki gündür doğurmaya çalışıyor, kampın bütün ihtiyar kadınları da ona yardım ediyordu. Erkekler ise kadının feryatlarını işitmek ve sükûnet içinde sigaralarını tütürmek için yolun üst tarafına gitmişlerdi. Tam Nick ile iki kızılderili, babası ve George Amcanın arkasından, kulübeye girmek üzere iken kadının çığlıkları gene işitildi. Yorganın altında şişkin karnı belli olan kadın, başını bir tarafa çevirmiş alt ranzada yatıyordu. Yukarı ranzada ise üç gün önce ayağını balta ile adamakıllı kesmiş olan kocası vardı. Adamcağz pipo içiyordu. Odanın kokusu insanın burun direğini sızlatacak kadar ağırdu.

Nick'in babası sıcak su istedi. Su sobanın üstünde ısınırken Nick'le konuşmaya başladı.

"Bu kadının çocuğu olacak, Nick."

"Biliyorum."

Babası, "Bilmiyorsun," diye devam etti. "Beni dinle. Şimdiki vaziyete doğum sancısı çekiyor denir. Çocuk doğmak, kendisi doğurmak, bütün adaleleri de çocuğu doğurtmak istiyor. İşte bağırmasının sebebi bu."

"Anlıyorum."

Tam o sırada kadın gene bağırdı.

"Ah baba, bağırmasına mâni olacak bir şey veremez misin?"

Babası, "Hayır," dedi, "Yanımda hiç uyuşturucu ilâç yok. Zaten bağırmaları mühim değil. Ben duymuyorum bile, ehemmiyetsiz olduğu için."

Üst ranzada yatan adam duvara doğru döndü.

Mutfaktaki kadın suyun ısındığını işaret edince Nick'in babası mutfığa gitti. Büyük güğümünden suyun hemen hemen yarısını bir leğene boşalttı, kalan suya da bir mendilden çıkarttığı şeyleri koydu.

"Bunların kaynaması lâzım." dedikten sonra leğendeki sıcak suyun içinde kamptan getirdiği bir kalıp sabunla ellerini yıkamaya başladı. Nick babasının birbirini ovuşturan köpüklü ellerini seyrediyordu. İyice yıkanırken anlatıyordu da:

"İşte Nick, çocuklar hep baş taraflarıyla doğarlar ama aksi de oluyor. Bu vaziyet herkesçe hayli sıkıntı verir. Belki de bu kadını ameliyat etmem icap edecek. Birazdan anlarız."

Elleri tamam olunca içeri girip işe koyuldu.

"Yorganı çekiver, George," dedi, "elimi sürmeyeyim daha iyi."

Daha sonra, ameliyat ederken, George Amca ve üç kızıl derili adam kadını tutuyordu. Kadın George Amcanın kolunu ısırıp, George Amca da, "Vay kâfir kadın!" diye haykırınca onu getiren genç gülmekten kendini alamadı. Nick leğeni tutmakla babasına yardım ediyordu. Bütün bunlar epey sürdü.

Nihayet babası çocuğu aldı. Nefes alabilmesi için arkasına vurup ihtiyar kadına uzattı.

"Bak, Nick, oğlan." dedi, "Nasıl sen de doktor olmak ister misin?"

"İsterim." Babasının ne yaptığını görmemek için başını çevirmişti

Babası, "Tamam, işte bu da oldu." dedi ve leğene bir şey koydu.

Nick hiç o taraflı olmadı.

"Şimdi, birkaç dikiş yapmak lâzım. Nick, sen buna bakıp bakmamakta serbestsin. Yardığım yeri dikeceğim, hepsi o kadar." '

Nick bakmadı. Merakı çoktan geçmişti.

Babası işini bitirip doğrulunca, George Amcayla üç adam da rahat bir nefes aldı. Nick leğeni mutfığa götürdü.

George Amca kolunu gözden geçirdi. Genç kızılderili hâlâ gülüyordu.

"Oraya biraz oksijen koyalım, George." dedi doktor.

Hastanın üzerine eğilmişti. Kadın şimdi sakinleşmişti. Gözleri kapalı, yüzü solgundu. Çocuktan, neler olup bittiğinden hiç haberi yoktu.

Doktor ayağa kalkarak: "Ben sabaha dönerim." dedi. "St. Ignace'tan gelecek hastabakıcı öğlene doğru burada olur, beraberinde ihtiyacımız olan her şeyi de getirecek."

Futbolcuların maçtan sonra giyinme odasında oldukları gibi kendini neşeli ve konuşkan hissediyordu.

"Bunu Tıp mecmuasına yazmalı, George." dedi. "Çakıyla sezaryen ameliyatı yapmak, sonra da kedi barsaklarıyla dikmek."

George Amca duvara yaslanmış koluna bakıyordu.

"Ah, sen büyük adamsın."

"Bir de mağrur babaya bakalım. Böyle ufak hâdiselerde ekseri en çok onlar heyecanlanırlar. Doğrusu adamcağz hiç sesini çıkarmadan pek güzel dayandı."

Kızılderilinin başından battaniyeyi çekti. Parmakları ıslanmıştı. Elinde lâmbayla alttaki ranzanın kenarına basarak uzandı baktı. Kızılderilinin yüzü duvara dönüktü. Bir kulağından öbür kulağına kadar boğazı yarılmıştı. Vücudunun ranzayı çökerttiği yerde kandan bir havuz meydana gelmişti. Baş sol kolunun üzerinde, açık jilet de dikine battaniyenin üstünde duruyordu.

Doktor: "Nick'i dışarı çıkar, George." dedi.

Halbuki lüzum yoktu artık. Çünkü Nick, mutfak kapısında dururken, babasının bir elinde lâmbayla üst ranzada uzanışını, kızılderilinin başını düzeltişini, her şeyi görmüştü.

Kütüklerin taşındığı yoldan göle doğru yürürlerken ortalık aydınlanmaya başlamıştı.

Babası, bütün neşesi gitmiş. "Seni de sürüklediğime çok üzüldüm, Nick." dedi. "Sana göre dayanılmaz şeyler bunlar."

"Kadınlar doğururken hep bu kadar sıkıntı çekerler mi?"

"Yok, hayır, bu müstesna bir vakaydı."

"Adam niye kendini öldürdü, baba?"

"Bilmem, Nick, dayanamadı herhalde."

"Kendini öldürenler çok mu, baba?"

"Pek o kadar değil, Nick."

"Ya kadınlarda?"

"Hemen hemen hiç."

"Hiç mi?"

"Eh, arada sırada."

"Baba?"

"Efendim."

"George Amca nereye gitti?"

"Gelir merak etme."

"Ölmek zor mu, baba?"

"Yo, çok kolay sanıyorum. Adamına göre."

Sandalda Nick arka tarafta oturmuş, babası kürek çekiyordu. Tepelerin arkasından güneş yükselmekteydi. Bir bank sudan sıçrayıp bir daire çizdi, Nick elini suya daldırmıştı. Sabahın ayazında su ılık gibi geliyordu.

Şafak sökerken, babası kürek başında, kendi de sandalın arkasında oturduğu şu anda, sanki hiç ölmeyecekmiş gibi bir his vardı içinde.

(Çeviren: Türköz TAGA)

BİZİM PEDER

Şimdi düşünüyorum da, babam galiba şişman olmak için yaratılmıştı. Hani şurada burada gördüğümüz tombul, tostoparлак kimseler yok mu onlardan. Fakat hayatının son zamanlarından başka hiçbir vakit de bu hale gelmemişti. Yalnız engelli koşulara iştirak ettiğinden, bunlarda da ağırlığın pek ehemmiyeti olmadığından sonuna doğru biraz kilo almasında kendi kabahati yoktu. İki atlet fanilanın üzerine muşamba gömleğini, onun üstüne de kocaman bir ceketini geçirince, beni de alıp öğle sıcağında koşmaya gittiğimiz günler aklına geliyor da... Güneşin dahi yeni yükseldiği ve her tarafın çiğne bulandığı, sabahın saat dördünde Torino'dan döner, bir taksiyle ahıra gider, sonra Razzo'nun atlarından biriyle şöyle bir dolaşmaya çıkardı. Döndüğünde ben çizmelerini çeker çıkarırdım, o da yumuşak ayakkabılarını giyip bütün o süveterleri sırtına geçirdikten sonra yola düzülürdük.

Cokeylerin giyinme odası önünde parmaklarının ucunda bir aşağı, bir yukarı dolaşarak: "Haydi bakalım, vakit tamam." derdi.

İlk önce sahanın içinde, belki de bir defa, o başta şöyle hafif koşarak bir dolaşırdık. Sonra kapıdan çıkar ve San Siro'dan ayrılan iki kenarı ağaçlı yolların biri boyunca, ilerlerdik. Yola çıkınca ben, hem de adamakıllı koşarak ondan önde giderdim. Arkama baktığımda onun ağır ağır beni takip ettiğini görürdüm. Az sonra tekrar bir göz atardım. İşte terlemeye başlamıştı bile! Hem de ne ter, ama gene de arkamsıra yoluna devamdan geri kalmazdı. Göz göze gelince gülümser: "Öğle terliyorum ki!" derdi. Bizim peder bey gülünce ona bakanlar da gülmekten kendilerini alamazdı. Dağlara doğru koşmaya devam ederdik. O sırada babamın, "Hey Joe!" diye seslenişini işitip başımı döndürdüğümde belindeki havluyu boğazına sarmış, bir ağacın altında oturduğunu görürdüm.

Dönüp ben de yanına çökerdim. Cebinden çıkardığı bir ipe yüzünden şıpır şıpır terler damlaya damlaya ip atlardı. Güneş altında, beyaz toz dumanının kapladığı yolda bir aşağı bir yukarı atlaması görülecek şeydi. Bizim pederin atlarken seyrine doyum olmuyordu. Hem hızlı hızlı, hem yavaş, fakat biçimli atlardı. Beyaz öküzlerin çektiği arabalar yanında şehre giden yayaların durup bize bakmaları hiç de şaşılacak şey değildi. Muhakkak ki adamcağıza kaçık nazariyle bakıyorlardı. O da, hayretten ağızları açık kalıncaya kadar ipi hızla çevirir, çevirirdi. Nihayet adamlar öküzlerini ügendireleriyle dürtükleyip tekrar yollarına revan olurlardı.

Güneş altında çalışmasını seyrederken onu ne kadar çok sevdiğimi hissederdim. Hem öylesine uğraşırdı ki! En sonunda, terler yüzünden su gibi akıncaya kadar hızlı hızlı döndürdüğü ipi ağaca asıp benim yanıma gelir oturur; boynunda sarılı süveteri ve havlusu ile ağaca yaslanırdı.

"Bunlar vallahi cehennem azabı, Joe," der, arkaya dayanır, gözlerini kapayıp derin derin nefes alırdı. "Gençliğe benzemiyor." Sonra kalkar ve daha adamakıllı rahatlamadan ahırlara doğru gene yola düzülürdük. İşte kilo almamanın çaresi buydu. En büyük üzüntüsünü de bu mesele teşkil ediyordu. Hemen hemen her cokey istediği kadar ata binerek kilo verebilirdi. Bir cokey her binişte bir kilo kaybeder. Fakat bizim peder bir tuhaftı ve bütün o sporları yapmadan bir türlü kilo veremiyordu.

San Siro'da bir gün, Buzoni hesabına ata binen ufak tefek Regolinin tartıldıktan sonra, çayırdan geçip kamçılarıyla çizmelerine vura vura bara soğuk bir şey içmeye gidişini, bizim pederin de eğeri koltuğunun altında, yüzü kıpkırmızı, küçük gelen elbiseleriyle tartı yerinden çıkışını ve bardada sakin

sakin bir çocuk saflığıyla duran Regoli'yi seyredişini hatırlıyorum da... Regoli'yle aralarında bir şey geçti zanniyle, "ne oldu, baba?" diye sormuştum da, tekrar Regoli'ye bakmış ve: "Hay Allah kahretsin!" diyerek giyinme odasına doğru gitmişti.

Belki de Milano'da kalıp Milano, Torino yollarında koşmamız daha hayırlı olacaktı, çünkü dünyada iki kolay yol varsa o da bu ikisidir. Bir seferinde herkesin "yaman bir manialı yarış" demekte tereddüt etmediği bir koşudan sonra bizim peder kazananlara mahsus bölümde attan inerken: "Çocuk oynacağı bunlar, Joe." demişti. Bir defa sormuştum da, "Bu yol âdeta kendi kendine koşuyor. Zaten maniaları tehlikeli yapan gittiğin sürattir, Joe. Burada sürat yok, pek fena manialar da yok. Ama unutma, her zaman tehlikeyi yaratan sürattir, manialar değil" diye izah etmişti.

San Siro'nun gördüğüm yollar içinde en fevkalâdesi olmasına rağmen peder beye göre bu, hemen hemen haftanın her günü Mirafiore ile San Siro arasında atla mekik dokumak, gece aşırı da tren yolculuğuyla bir işkenceydi.

Hani atlar için ben de deli oluyordum ya. Yarışlarda sahaya çıkıp koşmalarında ve nihayet kazanmalarında insanın içini saran bir şey var. Üstlerinde cokeylerin dizginleri sıkı sıkı tutuşlarının sonra arada bir biraz hızlanmaları için azıcık gevşetmelerinin, tadına doyum olmaz. Hele manianın önüne geldiler mi, artık heyecandan nefesim dururdu. Bilhassa büyük yeşil çayırı, uzakta gözüken dağlarıyla San Siro'da, hareket işaretini veren kocaman kamçılı şişman cokeyle sıraya girmeye hazırlanan diğer cokeyler, sonra zil çalar çalmaz hepsinin yığın halinde ileriye atılmaları ve yavaş yavaş dağılmaya başlamaları görülecek şeylerdi. Bir sürü atın ok gibi ileri fırlayışını tahmin edersiniz değil mi? Eğer dürbün elde tribündeyseniz bütün göreceğiniz hepsinin birden ileriye atılmasıdır. Zil sanki asırlardır çalıyormuş gibi gelir. Sonra bir bakarsınız ki, dönüp gelmişler bile. Bana göre bu manzaranın eşi emsali bulunamazdı.

Fakat bizim peder bir gün giyinme odasında sokak elbiselerini değiştirken şöyle demişti: "Bunların hiçbirisine al denmez, Joe, Paris'te böylelerinin topunu birden derileriyle tırnakları için öldürürler." İşte bunu, son yüz metrede onu şişeden mantar çıkarır gibi ileri fırlatan Lantorna'yla, Premio Commercica yarışını kazandığı gün söylemişti.

Tası tarağı toplayıp İtalya'dan ayrılmamız Premio Commercica'dan hemen sonraydı. Bizim peder, Holbrook ve mendiliyle yüzünü silip duran şişko bir cokey. Galleria'nın bir masasında münakaşa ediyorlardı. Fransızca konuşuyorlar ve nedense ikisi de bizim pedere çıkışıyordu. Nihayet, babam hiç lâf etmeden öylece oturup Holbrook'a baktı. Onlarca ilkönce biri sonra öbürü ve şişko hep Holbrook'un lâfına karışarak hâlâ babama hücum ediyorlardı.

Babam, Holbrook'tan gözlerini ayırmadan bana iki soldi uzatarak: "Gidip bir Sportsman alıver, Joe." dedi.

Ben de Galleria'dan çıktım, Scalaya kadar yürüdüm. Gazeteyi alıp döndüğümde, sandalyesinde arkaya yaslanmış, dalgın dalgın kahvesine bakıp kaşığıyla oynayan babamı rahatsız etmemek için biraz geride durdum. Holbrook'la şişko cokey ayaktaydılar. Şişko cokey mendiliyle yüzünü silmeye devam ediyordu. Biraz daha ilerledim. Babam sanki o ikisi orada değilmiş gibi, "Dondurma ister misin, Joe?" dedi. Holbrook babamı süzüp yavaş yavaş, fakat ne söylediğini bilerek: "Alçak!" dedi. İkisi de masalar arasında dolaşarak dışarı çıktılar.

Babam orada oturup kalmış, bana âdeta gülerek bakıyordu, fakat yüzü bembeyaz, hasta gibiydi. Bense korkuyordum. İçim bir tuhaf oluyordu. Bir şeyler döndüğünü seziyor ve birisinin babama alçak deyip de ağzının payını almamasına şaşıyordum. Peder Sportsman'ı açıp bir müddet manialı koşulara göz gezdirdikten sonra: "Bu dünyada birçok şeyleri sineye çekmek lâzım, Joe." dedi. Üç gün içinde bavula veya çantaya sığmayacak her şeyimizi Turnar ahırları önünde haraç mezat satıp Torino treniyle Milano'dan Paris'e doğru yola çıktık.

Sabah karanlığında, babamın Gare de Lyon olduğunu söylediği, Paris'in pis uzun bir istasyonuna vardık. Milano'dan sonra adamakıllı büyük şehirdi Paris. Milano'da halk, bütün tramvaylar bir yere gider, hiç karışıklık olmaz gibi gelirdi insana ama Paris'te öyle değildi. Her şey hiç düzelme ümidi olmadan hep karmakarışıktı. Fakat zamanla sevmeye başladım, hiç olmazsa bir kısmını. Ne de olsa dünyanın en hatırı sayılır koşu yolları oradaydı. Bu koşular insana öyle bir emniyet veriyordu ki: Güvenilir tek varlık da her gün koşu neredeyse, ne olursa olsun, oraya giden otobüslerdi sanki. Paris'i hiçbir zaman adamakıllı öğrenemedim, çünkü bizim pederle ancak haftada bir iki defa Maisons'dan Paris'e iner, şehrin galiba en kalabalık yerlerinden olan Opera meydanında Café de la Paix'de otururduk. Ama Paris gibi hatırı sayılır bir şehrin bir Galleria'sı olmaması tuhaf değil mi?

Biz de, Chantilly'deki gruptan başka herkesin oturduğu Maisons-Lafitte'de Mrs. Meyers'in işlettiği pansiyona gittik. Maisons, hayatımda rastladığım yaşanılacak yerler arasında en elverişlisiydi. Kasaba pek o kadar değildi ama bir gölü ve uzun gün iki üç çocuk aylak aylak dolaştığımız bir ormanı vardı. Babamın bana yaptığı sapanla bir sürü şeyler vurmştuk. İçlerinde en kayda değeri ise bir saksağandı. Bir gün Dick Atkinson sapanla bir tavşan vurmştuk. Tavşanı ağacın altına koyup biz de etrafında yan gelmiştik. Dick sigarasını çıkarmaya hazırlanıyordu ki, tam o sırada tavşanın sıçramasıyla çalılıklara doğru seğırtmesi bir oldu. Ne kadar kovaladıysak yakalayamadık. Yarabbi, Maisons'da ne eğlenirdik! Mrs. Meyers öğle yemeğimi yanıma verirdi, bütün gün evin semtine bile uğramazdım artık. Fransızca'yı da çabucak öğrendim. Kolaylığına diyecek yok.

Maisons'a gider gitmez, bizim peder lisans işi için Milano'ya yazdı. Gelineye kadar da bir türlü rahat edemedi. Uzun gün, harpten evvel Paris'te koşulara iştirak ettiği ve Maisons'da oturduğu zamanlardan tanıdığı kimselerle Café de Paris'te sohbet ederdi. Hem oturmaya da bol bol vakit vardı, çünkü cokeylerin yarış atı ahırlarındaki işleri sabah dokuzda biterdi. İlk grubu sabah saat 5.30 da koşuya çıkarırlardı. İkinciyi de 8 de. Yani bu erken kalkmak demektir ama, erken de yatılır. Hele cokey başkası hesabına çalışıyorsa ata her canının istediği zaman da binemez. Ne olsa eğer çocuksa sahibinin gözü hep üstündedir, değilse kendi kendini kontrol eder. Sizin anlayacağınız bir cokeyin işi bitti mi, hep beraber Café de Paris'te, vermut veya seltz gibi bir içki önlerinde, iki üç saat otururlar, konuşurlar, hikâye anlatırlar, bahse girerler. Yani Milano'daki Galleria veya herhangi bir klüb gibidir burası. Yalnız pek Galleria'ya da benzemez zira orada akın akın geçenler vardır buradaysa kalabalık masaların etrafında toplanmıştır.

Neyse, bizim pederin ruhsatını iki üç defa yazdıktan sonra hiç lâf etmeden gönderdiler. Şurada burada oyalanmasına rağmen, hiçbir kontrat da yapmadı. Herkesin hürmetini, sevgisini kazanmıştı. Kahveye gittiğim her sabah onu biriyle içer bulurdum, çünkü bizim peder, tâ 1904'te St. Louis'deki dünya fuarında kazandıkları bir dolarlarını bile yanlarında taşıyan öbür cokeylere göre hayli cömert sayılırdı. George Burns'e takılmak istediği zaman hep böyle derdi. Ama sanki hiç kimse pederle kontrat yapmaya yanaşmıyordu denebilir.

Her gün koşular neredeyse Maisons'dan oraya otomobille giderdik. İşte benim için en eğlenceli şey de buydu. Yazın sonunun ve Deauville'den atların geldiğini görünce keyfime diyecek yoktu artık. Gerçi bu benim ormanda sürtmeme mâni oluyordu. Zira Enghien, Teremblay veya St. Cloud'a gidip antrenmanları terbiyecilerin tribününden seyrederdik. Arkadaşlarla böyle gide gele yarışlar hakkında öğrenmediğim şey kalmadı. En hoş tarafı da bu eğlencenin her gün tekrarlanmasıydı.

St. Cloud'daki bir yarış aklımdan çıkmıyor. İki yüz bin franklık, yedi kişinin iştirak ettiği, favorisi War Cloud ile hatırı sayılır bir yarıştı. Pederle çayıra, atları şöyle bir yakından seyretmeye gitmiştik. Böyle atlar görmemişsinizdir hiç. Bu War Cloud dedikleri yarış için yaratılmış diyebileceğiniz kocaman sarı bir attı. Ömrümde böylesine rastlamadım. Çayırdaki başı önünde gezdiriliyordu. Öyle güzeldi ki, yanımdan geçerken içim gitti. Böyle fevkalâde, yağsız, tam yarış atı yapısında at az bulunur doğrusu. Çayıra etrafında her adımını tartarak, ağır ağır, kendinden emin ve kolaylıkla yürüyerek dolaştı. Biraz morfin şırınga edilmiş, vahşi gözlerini açıp etrafa bakman, titrek ikinci derece yarış atlarını andırmıyordu bile. O kadar kalabalık vardı ki, ikinci geçişinde bacaklarından ve bir miktar sarı renkten başka bir şey göremedim. Babamın cokeylerin ağaçlar arasındaki giyinme odasına gitmek niyetiyle kalabalıktan sıyrılması üzerine ben de onu takip ettim. Orada da iğne atsan yere düşmezdi fakat, kapıdaki melon şapkalı adamın bizim pedere işaret etmesiyle dışardakilerin seyrettikleri, içerdeki cokeylerin ise kiminin gömleğini giydiği, kiminin çizmelerini çektiği sıcak, ter ve ilâç kokan odaya biz de daldık.

Bizim peder gidip pantolonlarını giyen George Gardner'in yanına oturdu. Heyecanlanmasına sebep yoktu, çünkü George bilebileceği gibi yanılabilirdi de. Sakin bir sesle: "Netice ne olacak dersin, George?" diye sordu.

George bir yandan dizliklerini iliklerken ona doğru eğilip alçak sesle: "Kazanamayacak." dedi.

Etraftan duyulmasını önlemek için iyice ona doğru yaslanan bizim peder sordu: "Peki, hangisi kazanacak?"

"Foxless," dedi George, "kazanacak olursa bana bir iki bilet ayır."

Bizim peder sakin sakin George'a bir şeyler söyledi. George'un yarı şaka yarı ciddî: "Hiç oynama, daha iyi." demesi üzerine biz de içeriye seyre dalmış kalabalığı yararak yüz franklık müşterek bahis gişelerine doğru yürüdük. George, War Cloud'un cokeyi olduğuna göre ortalıkta bir şeyler döndüğünü sezmemek hiç de zor değildi. Yolda giderken başlangıç fiyatlarını yazan sarı bir tarife aldık. War Cloud 10 a 5, Cefisidote 1 e 3 ile ondan sonra geliyor. Listede beşinci gelen Poxless de 1 e 8 veriyordu. Bizim peder Foxless için 5000 ganyan ve 1000 plase yatırdıktan sonra, da yarışı seyretmek üzere büyük tribünün arkasındaki merdivenlere doğru yürüdük.

Kalabalıkta adamakıllı sıkışmıştık. İlk önce uzun ceketli, yüksek gri şapkalı, elinde katlanmış kamçısıyla bir adam çıktı ve onu cokeyleri üstlerinde, seyislerin dizginlerinden tuttuğu atlar takip etti. O koca sarı at, War Cloud, en önde çıktı. Bacaklarının uzunluğuna, yapısına, yürüyüşüne dikkat etmeden ilk bakışta pek büyük görünmüyordu. Aman Yarabbi, böyle at hiç görmemiştim. Atla üstünde George Gardner, bir sirk müdürüymüş gibi gururla yürüyen yüksek gri şapkalı adamın arkasından ağır ağır ilerliyorlardı. Güneş altında aheste aheste ve sapsarı yürüyen War Cloud'un arkasından Tommy Archibald'ı bindiği güzel başlı siyah bir at ve ondan sonra da yavaş adımlarla tribünün ve

tartı yerinin önünden beş at daha geçti. Bizim peder siyah atın Foxless olduğunu söyleyince şöyle alıcı gözüyle ;bir baktım. Pek fena değildi ama, War Cloud'un tırnağına bile benzemiyordu.

Geçerken herkes War Cloud'u alkışladı, bağırdı, ama ata da diyecek yoktu hani. Hepsi birden öbür tarafa gittiler, çimenleri geçip gene baş tarafa döndüler. Dörtnala giderken de tribünlerden iyice görsünler diye sirk müdürü seyislere atları birbiri arkasından serbest bıraktırdı. Yarışın başlayacağı yere daha varmışlardı ki, gong işitildi. Oyuncak atlar gibi topu birden ileri atıldılar. Ben yarışı dürbünle takip ediyordum. War Cloud oldukça geride, doru bir at ise önde koşuyordu. Aşağı doğru gittiler, döndüler. Dörtnala önümüzden geçerlerken War Cloud gene arkadaydı; en önde düzgün adımlarla Foxless koşuyordu. Aman Yarabbi yanımızdan geçişlerini, uzaklaştıkça küçülüşlerini köşelerde bir yığın haline gelişlerini, sonra tekrar aralanışlarını seyretmek ne heyecan vericiydi. İşte o zaman küfretmek, avazınız çıktığı kadar bağırarak: "Hay Allah kahretsin." demek isterdiniz. Nihayet sonuncu turu da bitirip Foxless adamakıllı ilerde olduğu halde koşu yolunun düz kısmına geldiler. Herkes bir tuhaf olmuştu, "War Cloud" diye söyleniyordu. Onlarsa yolda dörtnala koşuyorlardı. Tam o sırada dürbünün içine arkadaki yığından at başlı bir sarı ok fırladı. Etraftan çılgınca: "War Cloud" sedaları yükseliyordu. War Cloud hayatımda gördüğüm her şeyden daha hızlı ilerliyor, Foxless'e yaklaşıyordu. Fakat Foxless de, üstünde habire kırbaç şaklatan cokeyiyle bir yağız at ne kadar koşabilirse o hızla koşuyordu. Tam o sırada omuz omuza geldiler, fakat War Cloud başı ilerde, o büyük sıçrayışlarıyla iki misli hızlı gidiyordu. Tam omuz omuzayken kazanma çizgisini geçtiler. Tabloda numaralar bulunduğu zaman birinci iki numaraydı. Yani yarışı Foxless kazanmıştı.

Bir tuhaf olmuşum, içim titriyordu. Birazdan hepimiz Foxless'in ne kazandığını öğrenmek üzere aşağı inmek için merdivenlere yığılmıştık. Vallahi yarışı seyrederken babamın Foxless'e ne kadar para koyduğunu unutmuşum bile. Öylesine War Cloud'un kazanmasını istiyordum ki! Fakat şimdi hepsi hepsi bittikten sonra kazanan tarafta olduğumuzu bilmek büyük bir sevinçti.

"Güzel yarıştı, değil mi, baba?" dedim. Melon şapkası ensesinde, bana tuhaf tuhaf baktı. "George Gardner iyi cokeydir." dedi. "War Cloud'un kazanmasına ancak böyle büyük bir cokey mâni olabilirdi."

Tabii işin içinde bir orostopolluk olduğunu hep biliyordum. Fakat babamın böyle açık konuşması bir anda bütün heyecanımı söndürdü ve bir daha da, numaralar tahtaya yazılıp Foxless'in 10 a 67.50 getireceğini öğrendiğimiz zaman bile heyecanlanamadım. Etrafta herkes: "Zavallı War Cloud! Zavallı War Cloud!" diye bir şeyler söylüyordu. Keşke cokey olsaydım da o alçağın yerine ata ben binmiş olsaydım diye düşünüyordum. George Gardner hakkında böyle düşünmem de şaşılacak şeydi çünkü kendisini severdim, hem ne de olsa bize kazandırmıştı ama, bence gene de alçaktı.

O yarıştan sonra bizim pederin epey parası oldu ve Paris'e daha sık gelmeye başladı. Yarış Tremblay'de olursa Maisons'a dönüşte bizi Paris'te bırakmalarını söylerdi. İkimiz Café de la Paix'de oturur, geleni geçeni seyrederdik. Orada oturmak, hayli eğlenceliydi. Gidip gelen akın akın insanlar, şunu bunu satmak isteyen sürüyle çocuklar hiç eksik olmazdı. Bizim pederle orada etrafi seyretmenin keyfine doyamazdım, İşte en eğlendiğimiz zamanlardı bunlar. Çocuklar gelip bir düğmeye basınca sıçrayan tavşanlar satmak isterler, babam da onlarla şakalaşır. Bir İngiliz gibi Fransızca konuşurdu. Cokeyler hep bilindiğinden bütün o çocuklar da kendisini tanırlardı. Hem biz de hep aynı masada otururduk da bizi orada görmeye alışmışlardı artık. Evlenecek kızlar listesi satan çocuklar, bastırınca içinden horoz çıkan lâstik yumurtalar satan kızlar hepsi bulunurdu. Hele, üstünde Paris manzaralı

kartlar satan yaşlıca biri vardı. Hiç kimse bir tane bile almazdı. Adamcağız dönüp paketin altından açık saçık resimli kartlar göstermeye başlayınca ne var ne yok kapış kapış giderdi.

Hay Allah, oradan geçen acayip insanları hatırlıyorum da... Tam yemek saati onlara yemek yedirecek birini arayan kızlar... Gelip bizim pederle konuşup şakalaşırlardı. Sonra benim başımı okşayıp giderlerdi. Bir defa yanımızdaki masada kızıyla oturup dondurma yiyen bir Amerikalı kadın vardı. Hep kıza bakıyordum, çok güzeldi. Gülümseyince o da bana gülümsemişti ama, hepsi o kadarla kaldı. Her gün annesiyle onu aradım. Konuşma çareleri buldum. Acaba tanıştıktan sonra annesi onu Auteuil veya Tremblay'e götürmeme müsaade eder mi diye düşündüm ama bir daha da hiç göremedim. Neyse konuşmanın da bir faydası olmayacaktı ya. Şimdi hatırladığıma göre lâfa şöyle başlayacaktım: "Affedersiniz, bugün Enghien'de yarışı hangi atın kazanacağını öğrenmek ister misiniz?" Belki de samimiyetimden şüphe ederek beni simsar sanacaktı.

Café de la Paix'de otururduk, pederle karşılıklı. Garsonla aramız çok iyiydi, çünkü babam viski içerdi. Fiyatı beş franktı ki, kadehler sayılınca adamakıllı bahşiş demektir. Bizim peder şimdi her zamankinden çok içiyordu ama artık ata da binmiyordu. Viskinin güya şişmanlamasına mâni olduğunu söylüyordu. Fakat ben gene de kilo aldığını farkediyordum. Maisons'daki eski grubundan ayrılmıştı. Benimle Bulvarda oturmaktan pek hoşlanıyor gibiydi. Her gün de yarışlarda para kaybediyordu. Eğer o gün kazanmadıysa son yarıştan sonra masamıza gidinceye kadar düşünceli bir hal alır, fakat birinci viskiyi içince gene eski neşesini bulmakta gecikmezdi.

Paris-Sport gazetesini okur, üstünden bana bakıp öbür masadaki kızdan bahsettiğim günü hatırlayarak: "Seninki nerede, Joe?" diye alay ederdi. Kıpkırmızı olurdu, ama, onun için alaya alınmak hoşuma da giderdi. Memnun olurdu. "Gözünü aç, Joe." derdi. "Bir gün gelir elbet."

Bazı şeyler hakkında sualler sorar, ben fikrimi söyleyince gülerdi. Sonra kendisi anlatmaya başlardı. Annem ölmeden evvel Mısır'da, St. Moritz'de buz üstünde ata bindiğinden, harp esnasında Fransa'nın güneyinde at yetiştirmeye devam etmek için nasıl parasız, bahissiz, seyircisiz yarışlar yaptıklarını anlatırdı. Hem de cokeylerin atların canını çıkartarak koştuğu ciddî yarışlar. Yarabbi, hele iki üç tane yuvarladıktan sonra babamın konuşmasını saatlerce bıkmadan dinleyebilirdim. Çocukken Kentucky'de tilki avına çıkmasını, Birleşik Devletler'de her şeyin yolunda gittiği zamanlardaki hayatı anlatırdı. Ve şöyle derdi: "Joe, kendimize gelelim sen oraya mektebe gideceksin."

"Madem her şey mahvolmuş, niçin mektep için oraya gideyim?" diye sorardım.

"O başka." der, garsonu çağırır kadeh yığınının parasını verirdi. St. Lazare garına gitmek için bir taksiye atlar ve Maisons'a giden trene binerdik.

Bir gün Auteuil'de satış yapılan bir mâniyalı yarıştan sonra bizim peder otuz bin franka kazanan atı aldı. Biraz arttırmaya mecbur kaldı ama nihayet razı oldular. Bir hafta içerisinde ruhsatı her şeyi tamamlandı. Babam mal sahibi oldu diye artık ne gurur duyuyordum bilerseniz. Ahırda yer için Charles Drake'le anlaşta. Tabii koşmalar, terlemeler gene başladı. Seyis olarak yalnız ikimiz vardık. Atımızın adı Gilford'du. İrlandalıydı. Güzel, iyi atlıyordu. Terbiye etmesini, biniş talimlerini bizim peder üstüne almıştı. Her şey gözüme başka türlü gözüküyor ve Gilford'u War Cloud kadar iyi bir at zannediyordum. Düz yolda hayli süratli koşan, iyi atlayan güzel doru bir attı.

Ata pek de düşkündüm. Babamla ilk defa koştuğunda 2500 metrelik manialı yarışta üçüncü geldi. Babam hayatından memnun, kan ter içinde attan inip tartılmaya giderken sanki kazandığı ilk yarışmış gibi ben de onunla iftihar ediyordum. İşte böyle, birisi uzun zaman sonra ilk defa ata binince insan onun daha evvelce de ata binip yarışlar kazandığına bir türlü inanamaz. Şimdi her şey çok daha başkaydı. Milano'da büyük yarışlar bile babama bir şey demez, kazandığı zamanlar dahi heyecanlanmazdı. Halbuki şimdi yarıştan evvelki gece gözüme uyku girmiyordu. Belli etmezdi ama, bizim pederin de heyecanlandığını farketmek zor olmuyordu. İnsan kendi hesabına yarışlara iştirak edince işler hayli değişiyor.

Bizim pederin Gilford'la koştuğu ikinci koşu yağmurlu bir pazar günü Auteuil'de, Prix du Marat içinde 4500 metrelik manialı koşuydu. O çıkar çıkmaz ben de, onları seyredebilmek için babamın yeni aldığı dürbünle, hemen tribüne koştum. Yarışa sahanın ta öbür ucundan başladılar. Maniada bir karışıklık gözüme ilişti. Meşin gözlüklü bir at mızımlık ediyor geriliyordu, hattâ bir maniayı devirdi. Fakat ben, bizim pederin siyah ceketi, siyah kepi ve beyaz haçı ile Gilford'un üstünde oturup eliyle onu okşadığımı görebiliyordum. Sonra gişe kepenkleri kapanırken gong çaldı ve hepsi birden bir maniayı atlayarak ağaçlar arkasında gözden kayboldular. O kadar heyecanlıydım ki, hiç o tarafa bakmıyordum. Dürbünü ağaçların önünde çıkacakları yere ayarladım. Nihayet manialar üstünde kuş gibi uçarak, siyah ceket üçüncü, meydana çıktılar. Tekrar gözden kayboldular. Sonra dörtnala tepeden aşağı indiler. Her şey düzgün, iyi gidiyordu. Maniaları hep birden kolaylıkla atlıyorlar, önümüzden geçiyorlardı. O kadar, birbirlerine yapışık ve muntazam ilerliyorlardı ki, insan âdeta atların sırtında yürüyebilirdi. Sonra çok yüksek, çift maniadan atladılar ve bir şey düştü. Kim olduğunu göremedim, bir dakika sonra at kalkmış, sahada başı boş koşuyordu. Hepsi yığın halinde soldaki kıvrıntıdan düz yola dönmekteydiler. Büyük taş duvarı da atladıktan sonra düz yola çıktılar ve tribünlerin önündeki su maniasına vardılar. Geldiklerini gördüm ve geçerken bizim pedere bağırdım. Bir maymun hafifliğinde en önde, bir boy kadar önde ilerliyordu. Şimdi hepsi su maniası için yarış ediyorlardı. Nihayet su maniasının çalılarında toplu halde atladılar. Sonra Bir çarpışma oldu. Bu yığından iki at çıkıp koştu. Diğer üçü birbiri üstünde yatıyordu. Bizim pederi hiçbir yerde göremiyordum. Bir at dizlerinin üstüne basarak ayaklandı ve cokeyi dizgininden tutup üstüne atladığı gibi ileri fırladı. Öbür at kalkıp kendi kendine başını salladı, dizginler boynundan sarkarak dörtnala uzaklaştı. Cokey de sendeleye sendeleye bir kenara gitti. Sonra Gilford yerde döndü, babamı bırakıp önde çıkık ayağı sallanarak üç ayağı üstünde koşmaya başladı. Babam, başının bir tarafı kan içinde sırt üstü çimenlerin üzerinde yatar kaldı. Kendimi merdivenlerden atarcasına koştum. Bir sürü insanlara çarptım. Parmaklığa vardığımda bir polis geçmeme mâni oldu. İki sedye taşıyıcısı babamı almaya gidiyordu. Öbür tarafa baktım. Tâ uzakta üç at ağaçlar arasından çıkmış, maniaya hazırlanıyorlardı.

İçeri getirdikleri zaman bizim peder ölmüştü. Doktor kulağına iliştiği bir âletle kalbini dinlerken dışarda bir tabanca sesi işittim. Bu Gilford'u öldürdüklerine işaret etti. Sedyeyi hastane odasına taşıdıkları zaman babamın yanına yatıp ağladım, ağladım. Öyle beyaz, bitkin, öyle ölü gibi duruyordu ki. Babam öldü diye Gilford'u vurmaları icap etmezdi diye düşünmekten de kendimi alamadım. Ayağı belki de iyileşirdi. Ne bileyim ben babama öylesine bağlıydım ki!

Sonra iki kişi gelip beni teselli etmeye çalıştılar. Gidip babama baktılar. Biri bir çarşaf alıp üstüne örttü. Öbürü de telefonda Fransızca konuşarak babamı Maisons'a götürmek için bir cankurtaran istedi. Ağlamaktan, ağlayıp da tıkanmaktan kendimi alamıyordum. George Gardner gelip yanıma oturdu. Kolunu boynuma atıp: "Haydi Joe, kalk dışarı gidelim de cankurtaranı bekleyelim." dedi.

George'la beraber kapıya çıktık. Hıçkırıklarımı durdurmaya çalışıyordum. George da mendiliyle yüzümü siliyordu. Kalabalık kapıdan biraz geride durmuş herkesin çıkmasını bekliyorduk ki iki kişi yakınımıza gelip durdu. Biri elindeki bahis biletlerini sayıyordu. "Eh, Butler cezasını buldu." dedi.

Öbürü de: "Vız gelir. Canı cehenneme şarlatan herifin. Sonunun böyle olacağı belliydi zaten." diye cevap verdi.

"Hem de nasıl," dedi öteki ve bilet yığını ortadan yırttı.

George Gardner benim duyup duymadığımı anlamak için bana döndü. Hepsini işitmişim. "Sen bu hıyarların dediğine bakma, baban iyi adamdı, Joe." dedi.

Ne bileyim ben. Bir dillerine doladılar mı, insanın hiçbir şeyini bırakmıyorlar artık.

(Çeviren: Türköz TAGA)

KÖPRÜ BAŞINDAKİ İHTİYAR

Köprüye giden yolun kenarında, üstü başı toz-toprak içinde, gözlükleri maden çerçeveli bir ihtiyar oturmuştu. Tombazlardan yapılmış köprü bu sahili karşı sahile bağlıyordu. Üzerinden, durmadan, kamyonlar, yük arabaları, adamlar, kadınlar, çocuklar geçiyordu. Katır koşulu arabalar karşıki sarp sahili, arkalarından iten askerlerin yardımıyla tırmanmaya çalışıyordu. Bu yokuşu, kamyonlar da, mihaniki bir homurtu içinde çıkıyor, çıkar çıkmaz da alabildiğine, savuşup gidiyordu. Diz boyunu bulan tozun içinde köylüler güçlkle ilerleyebiliyorlardı. İhtiyar, oturduğu yerde, kımldamıyordu bile. Adım atacak hali yoktu.

Vazifem icabı, köprüyü geçip kıyının durumunu incelemem, düşmanın nereye kadar ilerlediğini öğrenmem lazımdı. Gittim; öğrenip döndüm. Artık görünürde araba filân kalmamıştı. Ama ihtiyar hep olduğu yerdeydi.

"Nereden geliyorsunuz", diye sordum. Gülümseyerek:

"San Carlos'dan", dedi.

Doğup büyüdüğü yerdi. Adımı söylerken, hazdan, gözlerinin içi gülüyordu.

"Hayvanlarla uğraşırdım."

Pek de iyi anlamadan:

"Ya!" dedim.

Söze yine o devam etti:

"Evet," dedi. "Anlıyorsunuz, değil mi? Hayvanlara bakıyordum. San Carlos'dan son ayrılan ben oldum."

Ne çobana benziyordu, ne sığırtmaca. Tozlu, siyah esvaplarım, ağarmış saçlarımı, çelik çerçeveli gözlüklerini süzerek dedim ki:

"Ne gibi hayvan?"

"Çeşit çeşit." dedi.

Sonra dertli dertli başını sallayarak:

"Hepsini bırakmak zorunda kaldım," diye ilâve etti.

Gözüm köprüde ve Ebro ırmağının bir Afrika nehrini andıran deltasında, kulaklarım ilk çatışmaların o hiçbir zaman kestirilemeyen ilk gürültülerinde, düşmanın ne zaman ortaya çıkacağını düşünmekle meşguldüm. İhtiyar hep aynı yerde oturuyordu.

"Ne çeşit hayvan?" diye sordum.

"Üç çeşit." Sonra izah etti:

"İki keçi, bir tane kedi, üç çift de güvercin."

"Hepsini bırakmak zorunda kaldınız, öyle mi?"

"Evet. Sebep de topçular. Yüzbaşı dedi ki, şehri terketmek lazımmiş... Topçuların yüzünden.."

Köprünün öte yanında, gecikmiş bir kaç arabanın telâşla yamacı aşmaya çalıştıklarına bakarak, sordum:

"Kimseniz yok mu?" O cevap verdi:

"Hayır. Yalnız bu hayvanlar işte. Kediden korkmam; o, nasıl olsa canını kurtarır. Kedi kısmı daima işin kolayını bulur; ama ötekiler? Ne olacaklar? Kötü kötü şeyler geliyor aklıma."

"Siyasî kanaatleriniz nedir?"

"Benim siyasî kanaatim filân yok. Yaşım yetmiş. On iki kilometrelik yolu da yayan yürüdüm. Adım atacak takatim kalmadı."

"İyi ama, burası pek o kadar emin bir yer değil. Kalkıp şu dört yol ağzına kadar gidebilerseniz... orada kamyon da bulursunuz. Şu Tortosa yolunun ayrıldığı yerde."

"Bir dakika daha dinleneyim, ondan sonra giderim. Nereye gidiyor o kamyonlar?"

"Barselona'ya."

"Orada da kimsecikleri tanımam. Ama neyse, eksik olmayın. Tekrar tekrar teşekkür ederim."

Şaşkın, bitkin bir halde yüzüme baktı; sonra, derdini bir başkasıyla paylaşmak istiyormuş gibi:

"Kedi nasıl olsa canını kurtarır. Ama ya ötekiler? Efendim? Siz ne düşünüyorsunuz ötekiler için?"

"Bilmem ki!.. Her halde onlar da kurtulurlar."

"Acaba?.."

"Öyle ya, niçin kurtulmasınlar?"

Bir yandan da hep karşı sahili gözetliyordum. Artık araba namına hiçbir şey kalmamıştı.

"Ama madem ki beni oradan topçular geliyor diye uzaklaştırdılar, topçular gelince onlar ne yapar?"

"Güvercinlerin kafesini açık bırakmamış mıydınız?"

"Evet."

"Öyleyse, uçarlar."

"Evet, uçarlar, orası muhakkak. Ama, ya ötekiler? En iyisi onları hiç düşünmemek."

"Siz yerinizden memnunsunuz, galiba; ben gidiyorum. Haydi, bir gayret edin bakalım. Ha gayret!"

"Teşekkür ederim."

Kalktı, sağına soluna baktı, sonra tekrar tozların içine oturuverdi. Alçak bir sesle ve kendi kendine:

"Hayvanlara bakardım, diye mırıldandı. Yalnız onlara bakardım."

Artık yapacak hiçbir şey yoktu. Paskalyaya rastlayan bir pazarda ve faşistler Ebro ırmağı istikametinde ilerliyorlardı. Karanlık, kapalı bir gündü. Hava o kadar tatsız ki, uçaklar bile çıkmamıştı. Bir bu, bir de kedilerin canlarını kendi başlarına kurtarabilmeleri... İşte ihtiyarın, hayatında, bundan başka da ümidi olacak değildi.

(Çeviren: Orhan VELİ)

YİNE UZANMIŞ YATIYORUM

O gece yerde yattık ve ben ipek böceklerinin seslerini dinledim. Böcekler bütün gece dut yapraklarını çıtır çıtır yediler durdular. Uyumaya zaten niyetim yoktu. Nice zamandır, şayet karanlıkta gözlerimi kapayıp dalarsam ruhum bedenimden uçup gidecekmiş gibi oluyordu. Bir gece ansızın bombardımana uğramıştık, öbür dünyaya gittim geldim sandım. İşte o geceden beri böyleyim. Düşünmek dahi istemiyorum ama tam uyuyacağım sırada zihnim takılıveriyor. Ancak büyük gayretler sarfederek kurtulabiliyorum. Şu anda bu histen yakamı sıyıramayacağımı, tâ o zamanlar, o yazdan beri gayretlerimde neden isteksizlik gösterdiğimi anlıyorum.

Uykusuz geçen gecelerimde kendimi meşgul etmek için muhtelif usuller bulmuştum: Daha pek küçükken bir alabalık sürüsünü yakalayışımı bir bir hatırlardım. Dikkatle kütüklerin altlarını gözden geçirir, sahili iyice tarar, derin çukurları, berrak sığ yerleri hiç kaçırmazdım. Yakaladığım da olurdu, eli boş döndüğüm de. Öğle üzeri oltayı bırakır yemek yerdim; kâh ırmaktaki bir kütüğün üzerine oturur, kâh sahilde bir ağacın altına çökerdim. Bir yandan yemeğini yavaş yavaş yer, bir yandan da ırmağın sularını seyrederdim. Çoğu zaman yemim kalmazdı, çıkarken on tane kurttan fazla almazdım da ondan. Onları da yedirince yem aramak lâzım gelirdi. Sedir ağaçları kıyıları gölgelediğinden oraları rutubetlenir, kurt bulmak zorlaşırdı. Bazen hiç bulunmazdı Maamafih yem olarak bir şeyler uydururdum. Bir keresindi bataklıkta, hiçbir şey bulamayınca yakaladığım balıklarda) birini kesip yem diye kullanmaya mecbur oldum.

Bazen bataklı çayırlarda, eğreltiotlarının altında sinekler de bulur, kullanırdım. Çürümüş ağaçların üstünde kıldan ince bacaklı böcekler yakalardım. Bu yumuk başlı böcekler de iğnede durmazdı. Kütüklerin altında bulduklarım ise ağacı kaldırır kaldırmaz kayıp giderlerdi. Bir gün de bir kertenkeleyi yem olarak kullanmıştım. Bu kertenkelecik narin, küçücük, renkli bir şeydi. Minnacık ayaklarıyla zokanın üzerinde durmaya çabalamıştı. Ondan sonra çok kertenkele gördüm ama yakalamaya tövbe ettim. Bir de çekirgelere dokunmazdım, zokadan ürken bir halleri vardı.

İrmak bazen çayırın içinden akardı. Kuru otların arasında böcekleri yakalar, onları yem diye kullanmasam bile suya atar, cereyana kapılarak dolana dolana yüzüşlerini, balıklardan birinin yaklaşmasıyla beraber kayboluşlarını seyrederdim. Zaman olur bir gecede dört beş sürüye rastlardım. Balıkların menbainı iyice yaklaştırmaya çalışır, onları aksi istikametten yakalamaya gayret ederdim. İşim çabuk biter de vakit artarsa ırmağı boydan boya, göle döküldüğü yerden yukarı doğru tekrar tarar, kaçırdıklarımı da avlamaya uğraşırdım. Bazı geceler de sürüleri kendim yaratırdım. Öyle heyecanlı olurdu ki. Rüya misali... Bu sürülerden bazılarını hâlâ unutamam, hepsini avlamışım gibi gelir bana.. Sahicileriyle karıştırırdım. Onlara ad bile taktığım olurdu; trenle kovaladığım, yakalamak için millerce yürüdüğüm vakiydi..

Ama bazı geceler bir tek balık tutamazdım. Kaskatı oturur, tanıdığım cümle âlem için tekrar tekrar dua ederdim. Duarım uzun sürerdi: O zamana kadar tanıdığınız herkesi, başınızdaki geçen her bir hâdiseyi hatırlamaya çalışırsanız tabii uzun sürerdi... Dünyaya geldiğim çatı arasından tutun da tavanda asılı duran teneke kutu içindeki annemin ve babamın düğün pastalarına, babamın çocukluğundan kalma alkollü kavanozlarda sakladığı numunelik yılanlar ve alkolün dışında kalan vücutları beyazlaşmış mahlûklara varıncaya kadar her ne varsa, zihninden geçirmeye kalkınca insanın aklına neler neler gelmezdi... Bunların hepsine birer birer dua etsem zaten sabahı bulurdum. Gündüz

ışığında da uyumak kabilse, işte ancak ondan sonra oracıkta daldım.

O geceler, başımdan geçmiş hâdiseleri bir bir hatırlamaya çalışırdım. Harbe gidişimin arifesindeki günlerden başlar geri geri giderek her dakikasını düşünür, büyükbabamın evindeki çatı arasına geldim mi, dururdum.. Bu sefer oradan başlar, harbe kadar olan günleri tekrar hatırlardım.

Hatırlarım, büyükbabam öldüğü vakit o evden çıkarak annemin eliyle çizip yaptırdığı yeni bir eve taşınmıştık. Bu arada lüzumsuz eşyanın bir kısmını arka bahçede yakmıştık. O kavanozların alevler içinde çatır çatır yanmasını ömrüm oldukça unutamam. Hele yılanlarınkini... Yakılanlar sadece öte beri idi, canlı değil. Ama bunları kim ateşe vermişti bilmiyorum... Bütün bunları hatırladıktan sonra sıra tanıdıklara gelir, onlar için dua etmeye başlardım.

Yeni evde annem yuvamız gül gibi olsun diye durmadan dinlenmeden temizlik yapardı. Bir defasında baham ava çıkmıştı, annem de bodrumda esaslı bir temizlik yapıyordu. İvır zıvır ne bulduysa yaktık. Babam dönüp, atını bağladığı zaman yolda ateş hâlâ yanıyordu. Ben karşılamaya çıkmıştım. Babam bana silâhını uzattı, alevlere bakarak, "Bu da ne?" diye sordu.

Annem cevap verdi: "Bodrumu temizledim de.." Babam ateşe baktı, öfkeyle bir şeyi tekmeledi. Sonra eğilerek külleri eşeledi. Bana da: "Nick, git tırmığı getir." dedi. Bodruma indim tırmığı aldım, getirdim. Babam külleri iyice taradı. Taştan yapılmış balta, deri bıçaklar, ok başı yapmaya yarayan âlet edevatı bir kenara çekti. Hepsi de ateşten bozulmuş, simsiyah olmuştu. Babam büyük bir itina ile bunları ayıklayarak yolun kenarındaki çimenlerin üstüne dizdi. Deri mahfazasıyla silâhı, av takımları bıraktığı yerde duruyordu.

"Silâhla çantaları içeri götür Nick, bana da biraz, kâğıt getir." dedi. Annem içeri girmişti. Silâhı aldım, bir hayli ağırdı, dizime çarptım. Çantaların ikisini de yüklenerek eve girmek üzereyken babam seslendi: "Teker teker götür. Hepsini birden götürmeye kalkma.." Çantaları yere bıraktım, silâhı götürerek babamın yazıhanesinin üstünden bir gazete kaparak geldim. Babam ateşten kurtardıklarını kâğıda sardı. "En iyi ok başları mahvolmuş.." dedi. Paketi eline alarak eve girdi. Ben çimenlerin üstünde çantalarla kaldım. Birkaç dakika sonra onları da içeri taşıdım.. İşte bütün bunlar aklıma gelince hayatta dua edeceğim sadece iki kişi olduğunu hatırlıyorum

Bazı geceler dualarımı bile unutturdum. "Allahım sen bize iyilik.." diye başlar, bir türlü sonunu getiremezdim. Dua edemeyeceğime kanaat getirince başka bir şey düşünürdüm: meselâ dünyada ne kadar hayvan varsa isimlerini hatırlamaya çalışırdım; ondan sonra kuşları, sonra balıkları, sonra da memleketleri, şehirleri yemek çeşitlerini ve Şikago'da bildiğim bütün sokak isimlerini... Hiçbir şey aklıma gelmezse, durur sessizliği dinlerdim. Tamamıyla sessiz geçen bir tek gece hatırlamıyorum. Odada ışık yanarsa uyuyabilirdim. Çünkü bilirdim ki ruhum beni ancak karanlıkta terkedecektir. Hep aydınlık bir yer arar, oracıkta, zaten yorgun argın olduğum için uyuyuverirdim. Çok kere kendimden geçerek dalmışımdır. Şöyle kendimi bile bile uyuduğum vâki değil. İşte bu gece de ipek böceklerini dinliyorum. Gecenin sükûneti içinde bu sesleri işitmek o kadar kolay ki... Gözlerim, açık, dinliyorum.

Odada bir kişi daha vardı. O da uyanıktı. Bir kaç saattir onun da uyanık olduğunun farkındaydım. Tecrübesi olmadığı için benim kadar sessiz sedasız yatamıyordu. Samanların üzerine battaniye sermiş yatıyorduk. Kıpırdanınca samanlar ses çıkarıyordu. Fakat ipek böceklerinin umurunda değildi, onlar atıştırıp duruyorlardı. Hatların yedi kilometre ötesinde de sesler geliyordu ama bu sesler

karanlık odadaki ufacık tıkırtılardan farklıydı. Adamcağız kıpırdamadan yatmaya gayret ediyordu. Bir ara kımıldadı Uyanık olduğumu bilsin diye ben de kımıldadım Şikago'da on sene oturmuştu bu adam. Bin dokuz yüz on dördte ailesini ziyarete geldiği zaman askere almışlar, İngilizce bildiği için bana emir eri olarak vermişlerdi. Baktım ki, o da kulaklarım kabartmış battaniyenin içinde şöyle bir döndüm:

"Uyuyamadınız, mı, Sinyor Tenente?" diye sordu.

"Uyuyamadım."

"Ben de öyle.." dedi.

"Bir şey mi var?"

"Bilmiyorum vallahi... Uyuyamıyorum işte.." dedi.

"Hasta filân değilsin ya?"

"Hayır iyiyim.. uyuyamıyorum sadece."

"Biraz konuşalım mı, ister misin?" diye sordum.

"Tabiî isterim.. Bu Allahın belâsı yerde de ne konuşulur."

"Fena yer değil burası." dedim.

"Eivet," dedi. "İyidir."

"Bana Şikago'yu anlatsana," dedim.

"Kaç defa anlattım bunları size.."

"Öyleyse nasıl evlendin, onu anlat.."

"Onu da anlattım.."

"Pazartesi günü aldığın mektup.. karından mıydı?"

"Evet... Eksik olmasın daima yazar... Dükkânda iyi para kazanıyor."

"Sen dönünce yer hazır.."

"Evet.. Karım iyi idare ediyor orasını, az para kaza yor."

"Sesimizden uyanırlar mı dersin?" diye sordum.

"Ne münasebet. Duymazlar ki... Baksanıza, domuz yavruları gibi uyuyorlar. Ren öyle uyuyamam doğrusu, dedi. Sinirli bir adamım ben.."

"Yavaş konuş, dedim. Sigara ister misin?"

Karanlıkta ağır ağır tüttürdük.

"Siz çok içmiyorsunuz, Sinyor Tenente."

"Bugünlerde bırakmak istiyorum zaten.."

"İyi edersiniz," dedi. "Ne faydası var sanki. İnsan ona da alışır. Bilmem, duydunuz mı, vaktiyle körün biri varmış, dumanı göremiyorum diye sigara içmezmiş."

"Yok canım, inanmam."

"Bana da uydurma geldi ama," dedi, "bir yerden işitmişim... Malûm ya insan duyar işte..."

İkimiz de susmuştuk. Ben ipek böceklerini dinliyordum.

"İpek böceklerini duyuyor musunuz?" diye sordu. "Çıtır, çıtır yiyişlerini.."

"Ne tuhaf, değil mi."

"Allah aşkına söyleyin, Sinyor Tenente, uykunuzu kaçırın bir derdiniz mi var? Sizi hiç uyurken görmedim dese: yerindedir. Yanınıza geleli bir gece olsun uyumadınız..!'

"Nedir bilmiyorum, John, dedim. Geçen ilkbaharın başında fena hastalandım. Geceleri beni rahatsız ediyor."

"Tıpkı benim gibi," dedi. "Şu harbe hiç girmemeliydim. Asabımı çok bozdu.."

"İyi olur inşallah.."

"Sinyor Tenente, siz ne diye girdiniz bu harbe Allahaşkına?"

Bilmem ki John. O zamanlar heves etmişim."

"Heves mi etmiştiniz," dedi. "Öyle ya bu, sebeplerin dik âlâsı."

"Bağırarak konuşmayalım," dedim.

"Onlar domuz yavrusu gibi uyuyorlar." dedi. "Zaten İngilizce bilmezler. Ne bilirler ki. Harp bittikten sonra Amerika'ya dönünce ne yapacaksınız?"

"Bir gazeteye gireceğim.."

"Şikago'da mı?"

"Belki.."

"Şu Brisbane'in yazılarını okur musunuz? Karım kesip kesip gönderiyor."

"Evet, okurum."

"Kendisiyle hiç görüştünüz mü?"

"Hayır ama şahsen görmüşlüğüm vardır."

"Tanışmak isterdim onunla. İyi bir yazar. Karım İngilizce bilmediği halde ben evdeymişim gibi gazeteyi alır, baş makaleleriyle spor sayfasını keser gönderir."

"Çocukların nasıl?"

"İyidirler. Kızlarımdan biri bu sene dörde geçti. Biliyor musunuz, Sinyor Tenente, çocuklarım olmasaydı sizin emireriniz olacağım yoktu. Hep ileri hatlarda tutacaklardı beni."

"Çocuklarının olduğuna memnun oldum."

"Ben de memnunum. Çok iyi çocuklardır ama bir de oğlum olsa. Üçü de kız, olur mu ya..."

"Haydi, yat da uyumaya çalış."

"Geçti, artık uyuyamam. Uykum kaçtı bir kere. Ben asıl siz uyuyamıyorsunuz diye üzülüyorum."

"Sen bana bakma, John."

"Sizin gibi bir genci uyku tutmasın, ne demek..."

"Tutar, tutar ama biraz böyle gidecek galiba..."

"İyileşmeniz lâzım, Sinyor Tenente. Uykusuz yaşanır mı? Ne var, bir derdiniz mi var?"

"Yoo, zannetmem."

"Evlenin, Sinyor Tenente. Derdiniz biter..."

"Bilmem ki..."

"Siz evlenmelisiniz. Neden şöyle paralı, kaşı gözü yerinde bir İtalyan kızı almıyorsunuz? Elinizi öpe öpe verirler. Gençsiniz, yakışıklısınız, madalyalarınız var, yaralanmışsınız."

"İtalyancayı iyi bilmem ki.."

"Bilirsiniz, bilirsiniz. Ne yapacaksınız İtalyancayı? Kızlarla konuşacak değil, evleneceksiniz."

"Düşünürüm."

"Tanıdığınız birkaç kız yok mu?"

"Var tabii.."

"İyi ya, en zenginini alın işte. Buralarda kızları iyi yetiştirirler, iyi karı olurlar size.."

"Düşünürüz bakalım.."

"Düşünmeyi bırakın Sinyor Tenente. Elinizi çabuk tutun."

"Peki."

"Erkeğin evlenmesi şart. Pişman olmazsınız.. Evlenmek şart."

"Olur dedik ya.. haydi şimdi biraz uyuyalım."

"Peki Sinyor Tenente. Bir daha deneyelim bakalım. Fakat dediğimi unutmayın."

"Unutmam," dedim. "Haydi uyuyalım John."

"Haydi.. İnşallah uyursunuz Sinyor Tenente," dedi.

Battaniyesinin içinde döndüğünü işittim. Sonra sesi sedası kesildi, nefes alışını dinlemeye başladım. Sonra başladı horlamaya. Uzun uzun dinledim. Birden, kulağıma ipek böceklerinin sesleri geldi. Durmadan yiyorlar, yaprakları delik deşik ediyorlardı. Karanlıkta, gözlerim açık yatarken düşünecek yeni bir şey daha buldum: Tanıdığım ne kadar genç kız varsa gözümün önüne getirdim, nasıl karı olurlar acaba? diye hayaller kurdum. Bu, o kadar cazip bir şeydi ki balık avını da unuttum, dualarımı da. Ama eninde sonunda balıklarına döndüm. Onlarda her zaman hatırlanacak yeni bir şey bulabiliyordum. Oysa ki kızları, birkaç kere düşündükten sonra hayalimde donuklaşıyorlardı. Nihayet onları tamamiyle gözden kaybediyor, hatırlayamaz oluyordum: İşte o zaman birbirinden farksız oluyorlardı. Ben asıl, dualarımı hiç ihmal etmemeye bakıyordum. Geceleri sık sık, John için dua ederdim. Ekim taarruzundan evvel taburu cephe gerisine alındı. Orada kalmadığına çok sevindim. Kalsaydı, benim için büyük bir endişe kaynağı olacaktı. Bir kaç ay sonra Milano'da hastahaneye beni ziyarete geldiği zaman hâlâ evlenmemiş olduğumu görünce inkisara uğradı. Üzüleceğini tahmin etmiştim. Amerika'ya dönmek üzereydi ve evliliğin her şeyi kat'i surette halledeceğinden emindi.

(Çeviren: Nazmi AKIMAN)

KANARYA

Tren, kırmızı taş bir evin önünden süratle geçti. Evin bahçesindeki dört kalın çam ağacının gölgesinde masalar vardı. Öbür taraftan deniz görünüyordu. Sular ara sıra oyuk kırmızı taş parçalarının gerisindeki kayalara kadar yükselirdi...

"Palermo'dan aldım bunu," dedi Amerikalı bayan. "Sahile ancak bir saat için çıkabildik. Bir Pazar sabahıydı. Adam iki dolar isterim dedi, ben de bir buçuk dolar verdim. Öyle güzel ötüyor ki."

Tren son derece sıcaktı. Yataklı vagonun kompartımanı da hamam gibiydi. Pencere açık olduğu halde hiç rüzgâr esmiyordu. Amerikalı bayan perdeyi iyice kapadı, deniz hiç görünmez oldu. Kompartımanın kapısının camından koridor, pencere ve oradan ağaçlar, katranlı bir yol, basık üzüm bağları, daha da gerilerde gümüşî kayalık dağlar görünüyordu.

Marsilya'ya girerken uzun uzun bacalardan duman yükseliyordu. Tren yavaşlayarak istasyondaki yüzlerce yoldan birine girdi. Yirmi beş dakika durduk. Amerikalı bayan bir Daily Mail ile yarım şişe Evian suyu aldı. Garda yarı yola kadar yürüdü; vagonundan fazla uzaklaşmıyordu, çünkü tren Cannes'da on iki dakika kadar durduktan sonra işaret vermeden kalkmış, kadıncağız zor yetişmişti. Amerikalı telâşlanıyordu.

Tren Marsilya'dan ayrıldığı zaman geride yalnız makasları, fabrika bacalarını değil, şehri, limanı, kayalık dağları ve suyun üzerine vuran gurubun son ışıklarını da bırakıyordu. Ortalık kararırken bir çiftliğin önünden geçtik. İçinde bir ev alev alev yanıyordu. Yola otomobiller dizilmişti. Evden kaçırılan şilteler, ufak tefek eşya oraya buraya dağılmıştı. Halk toplanmış yanan evi seyrediyordu. Hava karardığı zaman Avignon'a vardık. İnen, binen oldu. Paris'e dönen Fransızlar günlük gazeteler aldılar. Garda zenci erler duruyordu. Üstlerinde kahverengi uniformalar vardı. Simsiyah yüzleri elektrik ışığının altında parlıyordu. Boyları çok uzun olduğu için yüzlerine bakmak âdeta güç oluyordu. Tren zenci erleri orada bırakarak Avignon'dan ayrıldı. Yanlarında kısa boylu beyaz bir de çavuş duruyordu.

Memur üç yatağı da açmış, hazır etmişti. Amerikalı bayan yattığı halde gece yarısı süratten korktuğu için uyuyamadı. Yatağı pencere kenarındaydı. Palermo'lu kanarya, kafesinin üzerinde bir örtü, üşümesin diye koridorda asılıydı. Bütün gece tren süratle yol aldı. Amerikalı bayan da şimdi bir felâket olacak diye bekledi durdu.

Sabahleyin Paris'e yaklaşmışlardı; Amerikalı bayan lavabodan çıktı, uykusuz olmasına rağmen orta yaşlı, sıhhatli bir Amerikalı gibi görünüyordu. Kuş kafesinin üstündeki örtüyü kaldırarak kafesi güneşe astı. Kahvaltı için restorana geçti. Kompartımana döndüğünde yataklar tekrar yerlerine gömülmüş, kanepeler haline getirilmişti. Kanarya açık pencereden giren güneşin altında tüylerini silkiyordu. Tren Paris'e girmek üzereydi.

Amerikalı bayan, "Güneşi çok sever," dedi, "Birazdan ötmeye başlar."

Kanarya silkindi, dökülen tüyleri gagaladı. "Kuşlara bayılırım. Evdeki küçük kızıma götürüyorum bunu... Bakın, ötmeye başladı işte."

Kanarya cik etti ve boynundaki tüyler dimdik oldu. Kafasını eğerek yine tüylerini gagalamaya başladı. Tren bir nehri geçerek güzel bir ormana daldı. Paris'e yakın birçok küçük şehirlerden geçtik. Tramvaylar ve yol boyunca Pernod, Dubonnet ve Belle Jardinier'e ait ilânlar göze çarpıyordu. Buraları insana sabahın henüz çok erken saatleri olduğu hissini veriyordu. Birkaç dakikadır kulağım Amerikalı bayanda değildi, karımla konuşuyorlardı.

Bayan sordu: "Kocanız da Amerikalı mı?"

Karım cevap verdi: "Evet, ikimiz de Amerikalıyız."

"Ben sizleri İngiliz zannetmiştim."

"Hayır.."

"Belki de askı takıyorum da ondan," dedim. Amerikalı bayan işitmemişti. Anlaşılan iyice sağırdı. Konuşulanları dudak hareketlerinden anlıyordu. Bense bu sözleri söylediğim zaman ona bakmıyordum bile. Pencereden bakıyordum. Karımla konuşmaya devam etti:

"Sizin Amerikalı olduğunuza pek sevindim. Amerikalı erkekler çok iyi koca olurlar... Bu, bizim Avrupa'dan ayrılmamıza sebep oldu. Kızım Vevey'de bir adama âşık olmuştu." Kadın durdu. "Deli gibi âşıktilar birbirlerine." Kadın tekrar durdu. "Kızımı uzaklaştırdım tabii."

Karım, "Atlattı mı bari?" diye sordu.

"Zannetmiyorum.. Ne yiyor, ne içiyor. Geceleri sabaha kadar uykusuz. Çok gayret ettim ama, hiçbir şey onu alâkadar etmiyor artık. Gözü dünyayı görmez oldu. Kızımı nasıl olur da bir ecnebiye verebilirdim." Kadın bir dakika sustu. "Bir gün yakın bir arkadaşım demişti: "Ecnebi bir adam Amerikalı bir kız için iyi koca olmaz." diye..."

"Evet, muhakkak.."

Amerikalı bayan karımın mantosuna bayıldı. Sonradan anlaşıldı ki, o da yirmi senedir elbiselerini Rue Saint Honoré'deki terzi evinde diktirmiş. Orada onu tanıyan, onun zevklerini bilen bir satıcı, ölçülerine göre elbiseleri seçer Amerika'ya gönderirmiş. Paket New York'taki evine en yakın postahaneye gelirmiş; fazla gümrük almazlarmış, çünkü kontrol için paketi açtıkları zaman elbisede lüks denecek ne bir isim işlemeye, ne de diğer bir elişine rastlarmış. Terzievindeki satıcı kadının ismi Thèese'miş, ondan evvelkinin ki ise Amélie'ymiş. Yirmi senedir bu ikisi işi idare etmişler. Terzievi hiç değişmemiş. Fiyatlar yükselmiş maamafih. Fakat para kıymetleri arasındaki farkla da bu karşılanmış. Şimdi de kızının ölçülerini vermişler. Artık büyüdüğü için ölçülerinin değişmesi ihtimali yok gibiymiş.

Tren Paris'e giriyordu. Etraf bakımlıydı, fakat çimenler henüz büyümemişti. Sıraya dizilmiş bir sürü vagon gördük: Kahverengi tahta restoranlı vagonlar, yataklı vagonlar, tarife değişmediyse saat beşte İtalya'ya hareket etmek üzere bekliyorlardı. Vagonların üzerinde Paris-Roma yazılıydı. Tepesinde kanepeler olan banliyö trenleri muayyen saatlerde içi dışı tıklım tıklım olmak üzere, eğer hâlâ öyleyse, evlerin camlarına sürünerek, gidip gelirlerdi. Hiç kimse kahvaltı etmemişti.

Amerikalı bayan karıma, "Amerikalı erkekler çok iyi koca olur," dedi. O sırada ben çantaları indiriyordum. "İnsan evlenecekse Amerikalı bir erkekle evlenmeli."

Karım sordu: "Vevey'den ayrılalı ne kadar oluyor?"

"Sonbaharda iki sene olacak. Biliyorsunuz, bu kanaryayı ona götürüyorum."

"Kızınızın sevdiği adam İsviçreli miydi?"

"Evet. Vevey'in çok iyi bir ailesine mensuptu. Mühendis çıkacaktı. Kızımın Vevey'de tanıştılar. Birlikte uzun yürüyüşlere çıkarlardı."

Karım: "Ben de Vevey'de bulundum," dedi. "Biz de orada halayımızı geçirmiştik."

"Sahi mi? Çok hoş... Kızımın bu adama âşık olacağı aklıma bile gelmezdi."

Karım, "Eşsiz bir yerdir," dedi.

"Evet," dedi Amerikalı bayan. "Ne kadar güzel yer, değil mi? Nerede kaldınız?"

"Trois Mouronnes'da kalmıştık.."

Amerikalı bayan: "Çok şirin bir oteldir," dedi.

"Evet... Çok şirin bir de odamız vardı. Sonbaharda manzara fevkalâdeydi.."

"Sonbaharda oraya mıydınız?"

"Evet..."

Parçalanmış birkaç vagonun yanından geçtik; vagonlar ikiye bölünmüş, üstleri çökmüştü.

"Bakın," dedim. "Çarpışma olmuş."

Amerikalı bayan baktı ve en son vagonu gördü: "Bütün gece hep bundan korktum işte... Bazı şeyler hakkında korkunç derecede isabetli önsezilerim vardır. Bir daha katiyyen gece eksprese binmem. Hem rahat, hem de yavaş giden başka trenler de vardır her halde."

Tren Gar de Lyon'un karanlığında durur durmaz hamallar pencerelere üşüştiler. Bavulları uzattıktan sonra garın loş aydınlığına indik. Amerikalı bayan, Cook'dan gelen üç adamdan "Bir dakika bayan, isminize bakalım efendim" diyeniyle görüşmeye koyuldu.

Hamal bir araba getirerek bavulları yükledi. Karımla birlikte, Cook'un adamının elindeki kâğıtlarda ismi nihayet bulunabilen Amerikalı bayanla vedalaştık.

Trenin yanında uzayıp giden beton yolda arabasını süren hamalı takibe başladık. Yolun sonundaki kapıdan geçerken memur biletlerimizi aldı.

Paris'e ayrı evlerde oturmak üzere dönüyorduk.

(Çeviren: Nazmi AKIMAN)

BAŞKA BİR ÜLKEDE

Sonbaharda orada harp devam ediyordu ama biz bir daha harbe gitmedik. Milano sonbaharda çok soğuktu ve erkenden karanlık çöküyordu. O zaman elektrikler yanıyor, sokaklar boyunca pencerelere bakmak hoş oluyordu. Dükkânların dışarısında asılı pek çok av hayvanı vardı; tilkilerin kürklerine pudralar gibi kar yağıyor, rüzgâr kuyruklarını uçuruyordu. Geyikler sertleşmiş, ağır ve boş, asılı duruyorlar; küçük kuşlar rüzgârda savruluyor, tüyleri darmadağın oluyordu. Soğuk bir sonbahardı ve dağlardan doğru rüzgâr esiyordu.

Biz her gün öğleden sonraları hastanede oluyorduk, şehrin ortasından, alacakaranlıkta hastaneye doğru giden birkaç yol vardı. Yolların ikisi kanalların yanısıra idi, ama uzundu. Maamafih, hastaneye girmek için bir kanalın üstüne kurulmuş bir köprüden mutlaka geçerdiniz. Üç köprüden birisini seçmiştik. Bunun üzerinde bir kadın kebab kestane satardı. Yanmış kömür ateşinin önü de, ceplerimizdeki kestaneler de sıcak olurdu. Hastane çok eski, çok güzeldi, bir bahçe kapısından girip avluya geçiyor, öteki uçta bir kapıdan çıkıyordunuz. Avluda hemen daima, yola çıkmış bir cenaze olurdu. Eski hastanenin ötesinde yeni tuğla pavyonlar vardı, ve biz her gün burada buluşurduk; hepimiz son derece nazik; durumlarımızla ilgileniyor, bu kadar büyük değişiklikler yapacak olan makineye oturuyorduk.

Doktor oturduğum makinenin başına gelip, "harpten önce yapmaktan en çok hoşlandığın şey neydi?" diye sordu. "Bir sporla uğraşır mıydın?"

"Evet, futbol oynardım." dedim.

"Güzel," dedi, "yine eskisinden âlâ futbol oynayabileceksin."

Dizim bükülmüyordu ve bacağım, dizimden topuğuma doğru bir baldırdan mahrum, dümdüz iniyordu; makine dizi bükme ve onu üç tekerlekli bir bisiklete binmiş gibi hareket ettirmek içindi. Lâkin dizim henüz bükülmüyor, onun yerine makine bükülecek yere gelince bir silkinti yapıyordu. Doktor, "bunların hepsi geçecek." diyordu. "Şanslı delikanlısın. Tekrar aslan gibi futbol oynayacaksın."

Bitişik makinede, bir bebek eli kadar küçük elli bir binbaşı oturuyordu. Aşağı yukarı sıçrayan ve hareketsiz parmaklara çarpan iki deri şerit arasına konmuş elini doktor gözden geçirirken bana göz kırparı. "Peki ben de futbol oynayacak mıyım yüzbaşı-doktor?" diyordu. Çok meşhur bir eskrimciydi, harpten önce İtalya'nın en büyük eskrimcisiymiş.

Doktor, arka odadaki bürosuna giderek, makine tedavisi görmeden önce hemen hemen binbaşınıniki kadar küçük, canlılığım kaybeder gibi olmuş, tedaviden sonra biraz daha büyümüş bir elin fotoğrafını getirdi. Binbaşı fotoğrafı sağlam eliyle tutup inceden inceye baktı. ""Yaralanmış mıydı?" diye sordu.

"Makine kazasıydı," dedi doktor.

Binbaşı, "Çok enteresan, çok enteresan," dedi, fotoğrafı doktora geri verdi.

"Kani oldunuz mu?" dedi doktor.

"Hayır."

Her gün gelen, aşağı yukarı benimle aynı yaşta üç genç vardı. Üçü de Milano'dandılar; biri avukat, bir ressam olacaktı, öbürü asker olmak niyetindeydi, makinede işimiz bittikten sonra bazen hep birlikte, Scala'ya bitişik bir yer olan Cova Kahvesine yürüyerek giderdik. Dört kişi olduğumuzdan kestirme yoldan komünist mahallesinden geçerdik. Subay olduğumuz için halk bizden nefret ederdi, biz geçerken şarapçı dükkânlarının birinden adamın biri dışarıya. "A basso gli ufficiali!" diye bağırırdı. Bazen bize bir çocuk daha katılır, beş kişi olurduk. O, yüzüne siyah ipek bir mendil örterdi, zira burun diye bir şeyi kalmamıştı ve yüzü yeniden "yapılı yordu." Askerî Akademiden cepheye gitmiş, ilk defa ön safa çıktığının saatine varmadan yaralanmış. Yüzünü yeniden yaptılar ama, çok eski bir aileden gelen çocuk, bundan sonra hiçbir zaman doğru dürüst bir buruna sahip olamadı. Güney Amerika'ya gidip bir bankada çalıştı. Fakat bu, çok uzun bir zaman önce oluyordu ve o zamanlar biz hiçbirimize ne olacak ne bitecekti bilmiyorduk. Harbin devam ettiğini, fakat bizim bir daha harbe gitmeyeceğimizi biliyorduk, o kadar.

Yüzü boydan boya siyah ipek sargılı çocuk hariç, hepimizin aynı çeşit madalyalarımız vardı; madalya kazanacak kadar zaman kalmamıştı ki cephede o. Avukat olacak olan, son derece solgun yüzlü, uzun boylu delikanlı Arditi teğmeniydi ve bizde sadece birer tane bulunan madalyalardan onda üç tane vardı. Çok uzun bir müddet ölüm halinde yaşamıştı, ve biraz münzevileşmişti. Zaten hepimiz bir parça münzevileşmiştik ve her gün öğleden sonra hastanede karşılaşmamız hariç, bizleri bir arada tutacak müşterek hiçbir şey yoktu. Yanlarından geçerken itilip kakılabileceğimiz kadar kadınlar, erkekler kaldırımı doldurduğu için bazen caddenin ortasından gitmek zorunda kalarak, karanlıkta şarapçılardan dışarı sızan ışık ve şarkılarıyla yayan Cova'ya giderken, yine de bize öyle gelirdi ki, orada bir arada bulunmamız bizden hoşlanmayan halkın akıl erdiremediği bir şeydi.

Zengin, sıcak, fakat pek o kadar pırıl pırıl ışıklı olmayan, belli saatlerde gürültülü ve dumanlı bir yer olan Cova'yı biz hepimiz anlıyorduk. Orada masalarda her zaman kızlar, duvardaki parmaklıkları rafta resimli gazeteler bulunurdu. Cova'daki kızlar pek vatanseverdiler. Kahve kızlarının İtalya'nın en vatansever insanlar olduğunu gördüm, hâlâ da öyle olduğuna inanıyorum.

Önceleri bizim çocuklar madalyama karşı pek naziktiler, onu kazanmak için ne yaptığımı sordular. Onlara çok güzel bir dille yazılmış ve fratellanza ile abnegazione'lerle dolu olan, fakat aslında, sıfatlar kaldırılınca, bana madalyanın sırf Amerikalı olduğum için verildiğinden başka bir şey söylemeyen kâğıtlar gösterdim. Düşman tarafına karşı onların dostları olmama rağmen, bundan sonra bana karşı tavırları biraz değişti. Kahramanlığımın geçtiği günlük emri okuduktan sonra da dostlarıydım, ama asla içlerinden biri gibi değildim hakikatte, zira, bu onlara uymuyordu, onlar madalyalarını kazanmak için çok başka şeyler yapmışlardı. Yaralandığım doğrudu; fakat hepimiz biliyorduk ki, yaralanışım yine, bir tesadüften başka bir şey değildi, aslında. Mamafih ben kurdelelerimden hiçbir zaman utanmaz; kokteyl saatinden sonra bazen, madalyalarımı kazanmak için onların yaptıkları şeylerin hepsini benim de yapabileceğimi tahayyül ederdim; fakat gece bütün dükkânları kapanmış, buz gibi bir rüzgârın kol gezdiği bomboş caddelerden eve dönerken böyle şeyleri dünyada yapamayacağımı anlardım; ölmekten müthiş korkar, geceleri yatakta ekseriya kendi kendime, ölümden korkarak, tekrar cepheye gidersem neyleyeceğimi düşünerek yatardım,.

Madalyalı üçler av çaylaklarına benziyorlardı; ben, hiç avlanmamışlara bir çaylak gibi görünmem ihtimali varsa da, çaylak değildim; onlar, o üçü, daha iyi anladılar, ayrıldık. Fakat cephedeki ilk

gününde yaralanan çocukla daima iyi arkadaş olarak kaldık, zira o nasıl değişip ötekilere benzeyeceğini asla öğrenmeyecekti şimdi, böylece, hiçbir zaman kabul de ettirilemezdi bu ona, onu belki de, değişip bir çaylak olmayacağını sandığım için seviyordum.

Büyük bir eskrimci olan. binbaşı cesarete inanmıyordu ve makinelerimizde otururken zamanının çoğunu benim gramerimi düzeltmekle geçiriyordu. İtalyanca konuşmamı methetmişti ve birbirimizle pek kolaylıkla konuşuyorduk. Bir gün İtalyancanın bana çok kolay geldiğini, bunun için pek fazla ilgimi çekemediğini; konuşmanın son derece basit olduğunu söylemiştim. "Oo, evet" dedi binbaşı, "öyleyse neden gramere başlamıyorsun?" Böylece gramere başladık, ama çok geçmeden İtalyanca o kadar zor bir dil oldu ki, grameri kafama şaşmaz şekilde mihlamadan bu dilde konuşmaktan korkuyordu.

Binbaşı hastaneye çok muntazam geliyordu. Makinelerin faydasına inanmadığına eminim, yine de şimdiye kadar bir gün bile kaçırdığını sanmıyorum. Makinelere hiçbirimizin inanmadığımız zamanlar oldu ve bir gün binbaşı bunların baştan aşağı, saçma olduğunu söyledi. Makineler o zamanlar yeniydi ve biz deneme tahtası oluyorduk. Budalaca bir fikir, "teori canım, ötekiler gibi." Ben gramerimi öğrenmemiştim, benim çekilmez yüz karası bir aptal, kendisinin de zahmet edip benimle uğraştığı için enayinin biri olduğunu söyledi. Ufak tefek bir adamdı, sağ eli makineye sokulmuş, sandalyesinde dimdik oturur, parmakları içinde olduğu halde şeritler aşağı yukarı hızlı hızlı çarparken gözlerini dümdüz ileriye, duvara dikerdi.

Bana "Harp bitince, biterse tabii, ne yapacaksın?" diye sordu. "Gramere dikkat ederek konuş!"

"Amerika'ya gideceğim."

"Evli misin?"

"Değilim, ama evleneceğimi umuyorum."

"Senden budalası olmaz," dedi. Çok kızmış görünüyordu. "Bir erkek evlenmemeli."

"Neden Signor Maggiore?"

"Bana Signor Maggiore deme."

"Neden bir erkek evlenmemeli?"

Hiddetle, "Evlenmez." dedi. "Evlenemez. Her şeyi kaybedecek olsa da, kaybedecek duruma koymamalı kendini. Kaybetmesi imkânsız şeyler bulmalı."

Çok hiddetli ve acı bir tavırla konuşuyor, konuşurken dümdüz ileriye bakıyordu.

"Fakat, neden onu mutlaka kaybetmek zorunda olsun?"

"Kaybedecektir," dedi binbaşı. Duvara bakıyordu. Sonra başını makineye eğdi, küçücük elini şeritlerin arasından silkerek çekti, kuvvetle kalçasına çarptı. Haykırırcasına, "kaybedecektir," dedi. "Benimle münakaşa etme!" Sonra makineleri işleten yardımcıya, "gel şu musibet şeyi durdur," diye

bağırđı.

Işık tedavisi ve masaj için öteki odaya gitti. Biraz sonra doktordan telefonunu kullanıp kullanamayacağını sorduğunu ve kapıyı kapattığını işittim. Odaya döndüğü zaman ben başka bir makinede oturuyordum. Pelerinini giyiyordu, kepini taktı, doğrudan doğruya makinemin yanına gelip kolunu omzuma koydu.

Sağlam eliyle omzumu okşayarak, "Çok müteessirim." dedi. "Kabalık etmemeliydim. Karım yeni öldü. Beni mazur görmelisiniz."

Onun hesabına keyfim kaçmıştı, "Ya" dedim, "çok üzıldüm."

Orada üst dudağını ısırarak duruyordu. "Çok güç," dedi. "Kendimi çekmek elimde değil."

Bana değil, yanımdan dümdüz, pencereden dışarıya bakıyordu. Sonra ağlamaya başladı. "Kendimi çekmek bütün bütün imkânsız." dedi, tılandı. Sonra ağlaya ağlaya, başı yukarıda, hiçbir şeye bakmaksızın, dümdüz ve askerce yürüyerek, yanaklarının ikisinde de yaşlarla, dudaklarını ısıraraktan makinelerin yanından geçip kapıdan çıktı.

Binbaşının, çok genç olan ve kendisi kat'i surette harp dışı sakata ayrılıncaya kadar evlenmediği karısının zatürreden öldüğünü doktor söyledi. Sadece birkaç gün hasta yatmıştı. Kimse beklemezdi onun öleceğini, Binbaşı hastaneye üç gün gelmedi. Her zamanki saatte geldiği gün üniformasının koluna siyah bir şerit takmıştı. Tekrar geldiğinde, duvarın dört yanında yaraların her çeşidinin makinelerle tedavi edilmeden önceki ile edildikten sonraki durumlarını gösteren büyük çerçeveli fotoğraflar vardı. Onunki gibi ellerden, tamamen tamiri kabil olmuş üç tanesinin fotoğrafları, binbaşının oturduğu makinenin önündeydi. Doktor onları nereden ele geçirdi bilmiyorum. Daima farkındaydım ki bu makineleri ilk kullananlar bizdik. Fotoğraflar binbaşuya hiç tesir etmedi, çünkü o pencereden dışarıya bakardı zaten.

(Çeviren: M. Zeki GÜLSOY)

BEYAZ FİLLERE BENZEYEN TEPELER

Ebro vadisinin öte yanında uzun ve beyaz tepeler vardı. Vadinin bu yanında ne bir gölge, ne ağaç görülürdü, iki demiryolu hattı arasında güneş altında istasyon bulunuyordu. İstasyonun hemen dibine binanın sıcak gölgesi düşüyordu; sinekler içeri girmesin diye büfenin açık kapısına karşıdan karşıya boncuklu kamışları dizerek yaptıkları bir perde asmışlardı. Amerikalı ile kız, binanın dışında gölgedeki masaya oturdular. Hava sıcak mı sıcaktı ve Barcelona'dan çıkan ekspresin gelmesine kırk dakika vardı. Tren bu kavşakta iki dakika kaldıktan sonra Madrid'e doğru yoluna devam ederdi.

Kız, "Ne içeceğiz?" diye sordu. Şapkasını çıkarıp masanın üzerine koymuştu.

Erkek, "Çok sıcak," dedi.

"Bira içelim."

Erkek perdeye doğru, "Dos cervezas" diye seslendi.

Bir kadın eşikten sordu:

"Büyüklerden mi?"

"Evet. İki büyük."

Kadın iki bardak bira ile keçe yastıcıklarını getirdi. Yastıcıklarla bira bardaklarını masanın üzerine koyup erkekle kıza bir göz attı. Kız ötelere, bir çizgi halinde uzanan tepelere bakıyordu. Tepeler güneş altında beyaz görünüyorlardı ve toprak baştanbaşa esmer, kuruydu.

"Beyaz filleri andırıyorlar," dedi kız.

Erkek birasını içiyordu: "Ben hiç fil görmedim," dedi.

"Göremezdin."

Erkek, "Görebilirdim," dedi. "Sırf senin göremezdin demen bir şey ifade etmez."

Kız boncuklu perdeye baktı, "Üzerine boyayla bir şey yazmışlar," dedi. "Ne yazıyor?"

"Anis del Toro; bir içkidir."

"Tadına baksaydık?"

Erkek perdeye, "Buraya bakın" diye seslendi. Kadın büfeden çıktı.

"Dört real," (İspanya'da kullanılan ufak gümüş para.) dedi.

"İki Anis del Toro istiyoruz."

"Suyla mı?"

"Suyla mı istersin?"

"Bilmem," dedi kız. "Suyla mı iyi olur?"

"Fena olmaz."

"Suyla mı istiyorsunuz?" diye sordu kadın.

"Evet, suyla."

Kız, "Meyan köküne benziyor tadı," deyip bardağı bıraktı.

"Her şey öyledir."

"Evet," dedi kız. "Hepsi meyan kökü tadını veriyor. Bilhassa uzun zamandır hasretini çektiklerinin hepsi, absent'e (Pelin otu ile anasondan bir içki.) benziyor."

"Oo, onu bırak."

Kız, "Sen başladın," dedi. "Ben eğleniyordum. Güzel vakit geçiriyordum."

"Peki, peki, gayret edelim, güzel vakit geçirelim."

"İyi. Ben gayret ediyorum. Dağların beyaz fillere benzediğini söyledim. Muhteşem değil miydi?"

"Muhteşemdi."

"Bu yeni içkinin tadına bakmak isterdim. Bütün yaptığımız bu değil mi: etraftaki şeylere bakmak, yeni içkiler denemek?"

"Öyle sanıyorum."

Kız tepelere daldı.

"Sevimli tepeler," dedi. "Beyaz fillere pek de benzemiyorlar. Ben sadece ağaçlar arasından görünen sathlarının rengini söylemek istemiştim."

"Birer daha içelim mi?" "Hay hay."

Sıcak bir rüzgâr perdeyi masadan karşıya doğru uçurdu.

Erkek: "Bira güzel, soğuk." dedi.

"Çok hoş," dedi kız.

Erkek: "Son derece basit bir ameliyat, inan, Jig" dedi. "Hattâ ameliyat bile sayılmaz."

Kız masa ayaklarının dayandığı toprağa gözlerini dikti.

"Önem bile vermeyeceksin eminim, Jig. Hakikaten işten değil. Sadece, hava girmesine müsaade etmek için, o kadar."

Kız bir şey söylemedi.

"Ben seninle beraber gideceğim ve hep yanında kalacağım. Sadece havanın içeri girmesine müsaade edecekler, ondan sonra her şey en mükemmel şekilde, tabii olacak."

"Peki, ondan sonra ne yapacağız?"

"Ondan sonra hiçbir derdimiz olmayacak. Tıpkı bundan önceki gibi."

"Seni böyle düşündüren ne?"

"İkimizin canını, sıkan bir tek şey varsa, o da bu. Bizi yalnız bu bedbaht ediyor."

Kız perdeye baktı. Elini uzatıp iki dizini tuttu.

"Ondan sonra da hiçbir derdimiz olmayacak, mesut olacağız mı diyorsun?"

"Olacağız, eminim. Korkmana hiç sebep yok. Bunu yapmış olan o kadar çok kişi gördüm ki."

"Ben de," dedi kız. Sonra hepsi de o kadar mesut oldular ki."

"Yapmak istemiyorsan mecbur değilsin tabii," dedi erkek. İstemiyorsan zorlamam. Fakat son derece basit olduğunu biliyorum."

"Sen hakikaten istiyor musun?"

"Yapılacak en iyi şey bence bu. Ama içinden gelerek yapmayacaksan istemem."

Peki, bunu yaparsam mesut olacak mısın, her şey eskisi gibi olacak ve beni sevecek misin?"

"Seni zaten seviyorum. Seni sevdiğimi biliyorsun."

"Biliyorum. Ama onu yaparsam, tepelerin beyaz filleri andırdığını söylesem yine cazip olacak mı, senin hoşuna gidecek mi bu söz?"

"Hoşuma gidecek. Şimdi de gidiyor ya, kafamı veremiyorum sadece. Endişeli olunca nasıl olduğumu bilirsin."

"Bunu yaparsam hiç endişen olmayacak mı?"

"Onun için endişelenemezdim, çünkü çok basit."

"Öyleyse yapacağım. Çünkü kendimi düşündüğüm yok."

"Ne demek istiyorsun?"

"Kendimi düşünmüyorum diyorum."

"Ama ben düşünüyorum seni."

"Aa, evet, ama ben düşünmüyorum kendimi. Onu yapacağım, o zaman her şey düzelecek."

"Sana böyle geliyorsa yapmanı istemem."

Kız kalkıp istasyonun ucuna doğru yürüdü. Karşıda, öbür yakada Ebro'nun kıyıları boyunca ekin tarlaları ve ağaçlar uzanıyordu. Dağlar nehrin ötesinde, uzaklardaydı. Bir bulutun gölgesi tarladan geçiyordu. Kız ağaçların arasından nehri gördü.

"Bütün bunlara sahip olabilirdik." dedi kız. "Bizim her şeyimiz olabilirdi, her gün onu biraz daha imkânsızlaştırıyoruz."

"Ne dedin?"

"Her şeyimiz olabilirdi", dedim.

"Her şeyimiz olabilir."

"Hayır, olamaz."

"Bütün dünya bizim olabilir."

"Hayır, olamaz."

"Her yere gidebiliriz."

"Hayır, gidemeyiz. Artık bizim değil."

"Bizim."

"Hayır, değil. Onu bir kere aldılar, hiçbir zaman geri alamazsın."

"Ama almadılar ki."

"Bekle görürsün."

"Haydi gölgeye gel" dedi erkek. "Böyle düşünmemelisin."

Kız, "Düşündüğüm filân yok," dedi. "Sadece bildiklerim var."

"Ne yapmayı arzu etmediğin bir şeyi yapmanı isterim, ne de..."

"Ben de benim için iyi olmayacak şeyleri," dedi kız. "Bir bira daha içebilir miydik?"

"Elbette. Ama şunu kabul etmen lâzım ki..."

"Kabul ediyorum," dedi kız. "Şu konuşmayı bırakamaz mıyız dersin?"

Masaya oturdular. Kız vadinin kuru tarafındaki tepelere, adam masaya ve kıza bakıyordu.

"Anlaman lâzım ki," dedi adam, "eğer sen arzu etmiyorsan, onu yapmanı istemiyorum. Sana bir şey ifade ediyorsa, bu, işi bitirmeye son derece istekliyim."

"Sana bir şey ifade ediyor mu? Uyuşabilirdik."

"Elbette ediyor. Ama seni istiyorum, başkasını değil. Başka hiç kimseyi istemiyorum. Ve bunun son derece basit olduğunu biliyorum."

"Evet, son derece basit olduğunu biliyorsun."

"Sen öyle söyle bakalım, kat'i olarak biliyorum."

"Bir şey istesem yapar mıydın şimdi?"

"Senin için her şeyi yaparım."

"Lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, lütfen lütfen şu konuşmayı keser misin?"

Erkek sesini çıkarmadı ama istasyon duvarına dayalı bavullara gözlerini dikti. Bavulların üzeri geceleri kaldıkları bütün otellerde yapııştırılan etiketlerle doluydu.

"Fakat onu yapmanı istemiyorum," dedi erkek. "Ona ait hiçbir şey vazifem değil."

Kız: "Bağıracağım," dedi.

Kadın perdenin arasından iki bira bardağıyla çıktı, bardakları ıslak keçe yastıcıkları üzerine koydu. "Tren beş dakika sonra gelir," dedi.

Kız, "Ne dedi?" diye sordu.

"Tren beş dakikaya kadar geliyormuş."

Kız kadına teşekkür için ışıltı ışıltı bir tebessümle baktı.

Erkek, "Bavulları istasyonun öbür tarafına götürsem iyi ederim," dedi. Kız ona gülümsedi.

"Peki. Sonra gel biramızı bitirelim."

İki ağır bavulu kaldırıp istasyonun etrafından öteki yola götürdü. Yolun yukarısına baktı ama treni göremedi. Dönüp tren bekleyenlerin içki içtikleri büfeye girdi. Orada bir Anis içti, içeridekilere bir göz attı. Hepsi de uslu uslu treni bekliyorlardı. Boncuklu perdeden dışarı çıktı. Kız masada oturuyordu, erkeğe gülümsedi.

Erkek, "Daha iyisin ya?" diye sordu.

"İyiyim," dedi kız. "Hiçbir şeyim yok. Çok, çok iyiyim."

(Çeviren: M. Zeki GÜLSOY)

SON

İÇİNDEKİ HİKÂYESLER

Kilimanjaro'nun karları	3
İsviçre'ye övgü	29
Bir günlük bekleyiş	42
Yağmur altındaki kedi	46
On kızılderili	50
Mr. ve Mrs. Elliot	56
Mişiğın taraflarında	60
Kızılderililer kampı	65
Bizim peder,.....	70
Köprü başındaki ihtiyar	83
Yine uzanmış yatıyorum	86
Kanarya	93
Başka bir ülkede	97
Beyaz fillere benzeyen tepeler	103

VARLIK YAYINLARI CEP KİTAPLARI (Bir liralık seri)

1. Panait Istrati: Sokak Kızı (1. bas.)
3. John Steinbeck: İnci (4. bas.)
4. Orhan Kemal: Baba Evi (2. bas.)
8. Orhan Veli: Fransız Şiiri Antolojisi (2. b.)
14. Orhan Kemal: Âvare Yıllar
16. Muhtar Körükçü: Köyden Haber
30. John Steinbeck: Alev (S. bas.)
32. Atatürk Diyor Ki (S. bas.)
34. Erskine Caldwell: Bir Garip Adam (2. b.)
37. Mahmut Makal: Hayal ve Gerçek (2. bas.)
41. Orhan Hançerlioğlu: Büyük Balıklar (2.b.)
55. Talip Apaydın: Bozkırda Günler
58. Knut Hamsun: Victoria (2. bas.)
59. Albert Camus: Yabancı (2. bas.)
63. Panait Istrati: Baraganın Dikenleri (3. b.)
67. John Steinbeck: Al Midilli (2. bas.)
70. Edgar A. Poe: Morg Sokağı Cinayeti (2.b.)
74. Meşhurların Fıkraları (2. bas.)
75. Jack London: Yaşamak Hırsı (2. bas.)
78. Sait Faik: Kayıp Aranıyor (2. bas.)
84. Panait Istrati: Sünger Avcısı (2. bas.)
86. Ernest Hemingway: 50.000 Dolar (2. bas.)
96. Vatan Şiirleri Antolojisi (2. bas.)

97. A. de Saint-Exupéry: Savaş Pilotu
101. Georges Duhamel: Medeniyet
103. Truman Capote: Gece Ağacı
105. Saint-Exupéry: İnsanların Dünyası
110. Truman Capote: Çimen Türküsü
111. O. Hançerlioğlu: Ekilmemiş Topraklar
112. Stefan Zweig: Amok (2. bas.)
113. James T. Farrell: Çocukluk Hayalleri
115. Albrecht Goes: Tedirgin Gece
118. Sigrid Undset: Yarına Dönüş
126. François Mauriac: Zehir
127. Kahramanlık Şiirleri Antolojisi (2. bas.)
131. İvan Turgenyev: Avcının Notları
132. François Mauriac Ateşten Nehir
135. Julien Green: Yeryüzünde Bir Yolcu
136. Franz Kafka: Ceza Sömürgesi
138. A. Çehov: Düello
139. Francis Carco: Geçmiş Günler
140. Graham Greene: Kaybeden Kazanıyor
141. Boccaccio: Decameron Hikâyeleri
142. Ring Lardner: Bir Dert Ki
143. Joseph Kessel: Kanatlılar
146. Roland Dorgelès: Güzel Kadın Meyhanesi
147. Başaran: Çarığımı Yitirdiğim Tarla

148. Jules Romains: Bir Adam Öldü
149. Joseph Kessel: Gündüz Safası
150. Herman Melville: Bir Horoz Öttü
152. Valéry Larbaud: Kolej Yılları
154. Curzio Malaparte: Kan
155. A. Şinasi Hisar: Geçmiş Zaman Köşkleri
156. Alberto Moravia: Taşralı Kız
157. Anton Çehov: Öyle Bir Hikâye
158. Simenon: Katil
159. Marcel Aymé: Duvargeçen
160. O. Hançerlioğlu: Kutu Kutu İçinde
161. Erskine Caldwell: Yaz Sonu
162. Alberto Moravia: Evlilik
163. Samet Ağaoğlu: Büyük Aile
165. Tarık Dursun K.: Rızabey Aile-evi
166. Mahmut Makal: Kuru Sevda
167. Yaşar Kemal: Peri Bacaları
168. Orhan Hançerlioğlu: Yedinci Gün
169. André Gide: Pastoral Senfoni
170. O. Henry: Yanlış Tahmin
171. Stefan Zweig: Bir Kadının 24 Saati
172. Benjamin Constant: Adolphe
173. Suut Kemal Yetkin: Günlerin Götürdüğü